

MISKOLC VÁROS TÖRTÉNETE

1943 -tól 1945 végéig.

DISSZERTÁCIÓ

Készítette:

DICZHÁZI DEZSÓ

Miskolc, 1969. október 20.

B E V E Z E T É S .

Miskolc város a Bükk hegység tövében terül el az alföldi rónaság szélén. Szerencsés földrajzi fekvése nemcsak gazdasági, fejlődésére van ősidők óta kedvező hatással, hanem a várost változatos természeti szépségű környékkel is gazdagította.

A város Kelet-Nyugat irányban 25 km hosszúságu, szélessége nagyobb részénél 1-2 km, azonban a Bükk hegység peremét elhagyva, szélessége mintegy 7 km-re terjed. Ez az adat Nagy-Miskolc területére vonatkozik.

Miskolc városnak a területi növekedése 1945-ben veszi kezdetét, amikor a Nemzeti Bizottság határozata alapján hozzákapcsolják Diósgyőrt, Hejőcsabát és Tapolcafürdőt, majd 1950-ban a területrendezés folyamán Szirmát, Görömbölyt, Hámort és Lillafüredet. Így alakul ki a mai 170 ezer lakosu nagyváros. Ezen területrendezéssel felszabadulás után Miskolc Debrecent megelőzve, az ország második városa.

A második világháboru befejezéséig Diósgyőr tehát közigazgatásilag nem tartozott Miskolc városhoz, azonban a munkásmozgalom szinte összeolvadt a városéval. Közősek voltak a gondok, a szervezkedés feltételei. Így a város történetével foglalkozva, nem lehet mellőzni, vagy elkerülni a Diósgyőr-i munkásság mozgalmában végbemenő eseményeket, amelyek a város mozgalmának is fontos mozgató elemei voltak és legtöbbször összekapcsolódtak vele. Hiszen a gyár dolgozóinak egy része Miskolcon lakott és a város közelsége miatt Diósgyőrben nem épült ki nagyobb üzlethálózat, sem kulturális központ, így gyakorlatilag, a különálló közigazgatás ellenére, a két terület szinte egységet képezett.

Ezen feldolgozásnál célul tűzte m a város története egy szakaszának feltárását, mely a második világháboru időszakának ellenállási mozgalmát, a felszabadulást és a felszabadulási időszak első szakaszát, az élet beindítását tartalmazza.

A munkásmozgalom alakulásának leírása előtt azonban rövid áttekintést szeretnék adni a város demográfiai adatairól.

1./ Miskolc város gazdasági-társadalmi helyzete a számok tükrében:

Népesség alakulása a századfordulótól 1949-ig

Miskolc város

Év:	Össz-népesség:	Az össz népesség kor szerinti megoszlása:				
		0-1 éves	2-14 éves	15-39 éves	40-59. éves	60 év felett
1900	43.096	-	13.423	20.057	7.084	2.532
1910	51.459	-	16.141	23.463	8.799	2.056
1920	56.982	-	15.281	27.522	10.265	3.914
1930	61.539	-	14.193	28.897	13.119	5.350
1941	114.711	1.976	23.905	53.628	24.800	10.402
1949	109.146 /1./	2.134	23.794	46.479	26.067	10.672 /2./

Diósgyőr népességének alakulása

1910	17.221	<u>Tényleges szaporodás 1931-1941 között</u>	
1930	20.854	5.681 fő	27,2 %
1941	26.535	/3./	

A statisztikai évkönyvben az 1941-es népszámlálási adatoknál, a szerzők, mivel az összesítő 1947-ben jelent meg, már a kialakított Nagy-Miskolc adatait tüntették fel. Így az 1941-es és 1949-es adatoknál már Diósgyőr adatai is benne foglaltaknak. A régi Miskolc lakóinak száma 1941-ben 77.290 fő volt. Az adatok szerint a tényleges szaporodás Miskolc városra vonatkozóan 13.377 fő volt 1930 és 1941 között. /4./

Miskolc és Diósgyőr már a háboru előtt is az ország egyik legjelentősebb ipari centruma volt. Az ipar vonzotta a munkát keresőket, így egyre többen telepedtek le a városban. Ezt bizonyítják a fenti adatok is. Hiszen Miskolc város lakossága a századfordulótól 1941-ig 34.194 fővel növekedett.

Diósgyőr lakóinál pedig 30 év alatt, 1910 - 1941-ig, 9.314 fő volt a növekedés.

A korszerinti megoszlásnál a statisztikai adatoknál 1930-ig 0-1 éves korig adat nem állt rendelkezésre. A meglévő adatoknál különösen megfigyelhető, hogy 1941 és 1949 között főleg a 15-39 éves korosztálynál van lényeges csökkenés, ami elsősorban a háborus emberveszteség következtében történt.

A háborus időszakban Nagy-Miskolc lakossága mintegy 70.154-re csökkent. Legnagyobb arányban a régi városrész lakóinak csökkenése figyelhető meg, hiszen az 1941-es népszámlálásnál meglévő 77.920 lakosból a háboru végére csak 43.428 fő tartózkodott Miskolcon. A lakosságnak 43,8 %-a hiányzott. A háboru befejezése után mintegy 8-10.000 lakos visszatért, azonban a háborus veszteség így is körülbelül 30.000 főre tehető. /5./ E nagy arányú csökkenés adódik a frontokon meghaltak, vagy fogságba esett katonák számából, az ellenséges propagandának a hatására Nyugatra menekültek számából és felelősségrevonás alól Nyugatra szökött személyek számából. A lakosság ilyen arányú csökkenéséhez nem kis mértékben járult hozzá, hogy a németek 1944. júniusában több mint 13.000 zsidót elhurcoltak /6./, ezeknek csak kis része tért haza.

Foglalkozás szerinti megoszlás:

A népesség foglalkozásárávonatkozóan is 1900 óta állnak adatok rendelkezésünkre. A népszámlálás adatai alapján a város lakosságának foglalkozás szerinti megoszlása a századforduló óta a következőképpen alakul:

Foglalkozási főcsoport megnev.	Lakosság számának megoszlása foglalkozási főcsoport szerint /kereső+eltartott/				
	1900	1910	1920	1930	✓ 1949
- Ipar, bányászat	17.809	20.721	22.074	22.310	59.019
- Mezőgazdaság	3.201	2.540	2.897	2.597	5.253
- Kereskedelem, hitel	4.369	5.760	6.816	7.650	6.097
- Közlekedés és posta	4.690	7.124	6.390	4.887	8.857
- Közszoigáztatás	3.137	3.871	4.962	6.463	8.196
- Egyéb	9.890	11.443	13.870	17.652	21.742
ÖSSZESEN:	43.096	51.459	56.892	61.559	109.146
					87./

Meg kell jegyezmem, hogy 1900-1930-ig az adatok a régi Miskolcra, az 1949-es adatok Nagy-Miskolcra vonatkoznak.

A keresők számának foglalkozási ágankénti megoszlása jelzi, hogy már a század elejétől az ipari és bányászati foglalkozás foglalja el a vezető helyet. A félszázad alatt az iparban és bányázatban dolgozók száma 41.210 fővel növekedett. Az 1920 és 1930-as éveknél meglévő csökkenés, illetve stagnálás a gazdasági válság hatására vezethető vissza. A számok azt mutatják, hogy a század elejétől a kereskedelem és hitel területén dolgozók száma növekszik. A felszabadulás utáni adatok a foglalkozási arányok megváltozását mutatják. Ez a fokozódó iparosítás, az államosítás, a magánszektor visszaszorításából adódik.

Az ipar és a bányászat terén a város felszabadulása új korszakot nyitott meg a város iparának fejlődésében. Ezt a fejlődést az alábbi szám adatok mutatják:

Miskolcon működő gyáripari ipartelepek:	1938-ban	29
	1946-ban	40
	1949-ben	79
	1957-ben	124

/8./

Országos
1938-ban a régi Miskolc ipari vállalatainál 1413 ipari munkás dolgozott. Ez a szám 1949-re 23.298-ra emelkedett. Míg 1938-ban egy ipartelepre 48,7, addig 1949-ben 189,5 dolgozó jut. 1938-ban a város gyáriparának évi termelési értéke alig haladta meg a 16 millió pengőt, ez az ország össz termelési értékének 1,1 %-a volt. Az 1413 munkás mellett közel 2.300 fő volt a nyilvántartott álláskeresők száma, akiknek évente csak 50-60 %-t tudták elhelyezni.

A második világháború óriási méretű pusztítása ellenére az ipari élet hamarosan megélénkül. Pedig a termelés beindításakor alig volt más rendelkezésre álló tényezője, mint a szilárd akaraterő, rendbehozni a háború alatt okozott pusztítást, megindítani a termelést.

A munkásosztály hamarosan felismerte a termelőerők államosításának szükségességét és Miskolcon is, az országhoz hasonlóan, már 1945.évben a bányák államosításával kezdetét veszi a termelőeszközök társadalmi tulajdonba vétele, mely folyamat 1949.év végén fejeződik be.

Az államosítás hatása a termelésben hamar jelentkezett. A miskolci bányüzemek termelése az államosítást követően ugrásszerűen növekedett. Pl. a diósgyőri szénmedencében már 1947-ben 5,5 %-kal több szenet termeltek, mint a háborút megelőző békeévben.

Az 1946-ban állami kezelésbe vett, mai Lenin Kohászati Művek 1947.évi termelése már elérte, sőt helyenként túl is szárnyalta a háború előttermelést. Így például az 1947.évi termelés: a martinacélmű 100 %-kal utólérte, a nagyolvasztó 115 %-os termeléssel túllépte az 1938.évi szintet.

A felszabadulás után az iparban egyre több nő helyezkedik el. 1938-ban 233, 1949-ben már 3.164 nő dolgozik a város ipari üzemeiben.

A felszabadulás előtt a városban nagyszámu kisiparos működik, melyre vonatkozóan az 1939-es adatok az alábbiakat tartalmazzák:

- segéd nélkül dolgozik	1.307	kisiparos
- 1-2 segéddel dolgozik	679	"
- 3-5 " "	242	"
- 6-10 " "	78	"
- 11-20 " "	29	"
- 20-nál több segéddel dolgozik	25	"

Összes kisiparos száma: 2.360 fő

/9./

Az önálló kisiparban kiemelkedő szakmák az alábbiak voltak:

- cipész, csizmadia	337	önálló iparos	-
- asztalos	124	" "	441 segéd személyzettel
- szabó	236	" "	575 " "
- kőműves	71	" "	670 " "
- cukrász	11	" "	270 " "

/10./

A kisiparosok ilyen nagy száma ellenére a tevékenységüket megkívánta a város lakóinak nagy száma, ugyanakkor a környező községeklakói is igénybe vették a szolgáltatásokat. A felszabadulás után számuk jelentősen csökken és a kisiparosok nagy része Kisipari Termelőszövetkezetekbe tömörül.

A kereskedelem terén az 1940-es év adatai szerint a következő számokat lehet említeni:

- üzletek száma	1.128
- alkalmazottak száma	2.299
- üzleti forgalom /1000 p/	52.983
- egy üzletre jutó átlagos forgalom /1000 P/	45,2

/11./

Miskolc város már a felszabadulás előtt is Észak-magyarország legfontosabb kereskedelmi központja volt, jelentősége messze túlhaladta a város határait. A városba irányuló utak és vasutak nagy száma, vásár és piacközpont kialakulása, iparközpont jellege előmozdította Miskolc kereskedelmének rohamos fejlődését.

A felszabadulás utáni évek kereskedelmére vonatkozóan adatok nem állnak rendelkezésre, ebben az időben azonban még nem beszélhetünk döntő mértékű állami kereskedelemről. Az állami kereskedelem lassan kezd kifejlődni. A kis és nagy-kereskedelmi vállalatok nagyrésze az 1949-es, 1950-es években alakul ki.

Mezőgazdaság helyzete:

A mezőgazdasági terület művelési ágankénti megoszlása:

Művelési ág:	Össz terület megoszlása:			
	Kat.holdban:		% -ban:	
	1935	1958	1935	1958
- szántó	10.107	8.504	26,0	22,4
- kert	1.925	2.167	5,0	5,7
- rét	2.436	1.887	6,3	5,0
- szőlő	942	729	2,4	1,9
- legelő	2.836	2.672	7,3	7,0
- erdő	17.318	17.783	44,6	46,8
- földadó alá nem eső terület	3.280	4.282	8,4	11,2
ÖSSZESEN:	38.844	38.024	100 %	100,%

/12./

A földterület adatai az 1935. évinél is a későbbi Nagy-Miskolcra átszámított adatokat tartalmazzák, ugyanis a régi Miskolc területe az 1941-es népszámlálási összesítő alapján csak 10.000 katasztrális hold.

Ezen Számoknál a felszabadulás utáni időszakban jelentősen csökken a rét és szántóterület nagysága, mely a város területén beindult nagyarányú építkezésekkel, beépítésekkel van összefüggésben.

A város művelés alatt álló területe az alábbi birtok kategóriákra oszlik:

	Az egyéni gazdaságok			
Birtok	számának		területének	
kategória	megoszlása %-ban			
megnevezése	1935	1958	1935	1958
1 kh-nál kisebb	75,6	82,9	5,1	33,1
1-5 kh	19,0	15,1	11,4	44,7
5-10 kh	2,8	1,6	5,3	16,8
10-20 kh	1,6	0,4	6,2	5,4
20-50 kh	0,7	-	5,4	-
50-100 kh	0,1	-	2,5	-
100-200 kh	0,1	-	3,9	-
200-500 kh	-	-	5,9	-
500-1000 kh	0,1	-	8,9	-
1000 kh-től nagyobb	-	-	45,4	-
ÖSSZESEN:	100 %	100 %	100 %	100 %

/13./

Miskolcon a felszabadulás előtt alig néhány nagybirtokos volt. A második világháború előtt a régi Miskolc területét figyelembe véve 13 földbirtok területe haladta meg az 50 kh-t, Nagy-Miskolc területén pedig 39 volt az 50 kh-n felüli területek száma. A birtokmegoszlás aránytalansága még így is nagy, hiszen míg a gazdaságok több mint háromnegyed részének 1 kh-nál kisebb földterülete volt, az összes földterületeknek alig 5,1 %-a volt birtokukban, addig két nagybirtokosnak a kezén volt a földterületnek közel a fele.

Az 1958-as adatok a földreform utáni helyzetet tükrözik. Az 1945-ös földosztásnál:

- 364 személy lett földhöz juttatva,
- 1.672 személy kapott házhelyet,
- 22 személy kapott lakóházat.

Ezzel a változással alakult ki az új birtokkategória.

A munkásság anyagi helyzetének alakulása a felszabadulás előtti időszakban. 1938-ban a munkások átlagkeresete miskolci viszonylatban 81,71 pengő volt. Az árak alakulásával azonban a kereset nem állt összhangban. A havi fizetésből egy munkásnak az alábbiakra tellett:

Megnevezés:	1938	1964
lakbér /havi/	35,00 pengő	70,00 forint
villany /10 KW/	7,90 "	13,70 "
villamos hetijegy /4 db/	9,60 "	24,00 "
0,50 kg.szappan	1,44 "	22,00 "
1 q tűzifa	3,50 "	44,60 "
1 q barnaszén	2,30 "	21,90 "
15 kg kenyér	5,70 "	45,00 "
1 kg sertéshus	1,74 "	30,00 "
3 kg liszt	1,14 "	13,80 "
1,5 kg zsir	2,43 "	37,50 "
2 kg cukor	2,12 "	21,20 "
10 kg burgonya	0,90 "	15,00 "
450 db cigaretta	9,00 "	63,00 "
Egyszeri hajvágás	0,60 "	3,50 "
1 doboz cipőkrém	0,34 "	2,60 "
ÖSSZESEN:	83,71 pengő	427,80 forint. /14./

1964-ben az állami iparban egy munkás átlagkeresete 1704,- Ft. volt. A mai munkás keresetének egy negyedéből megvásárolhatja mindazt, amire a múltban egy egész havi kereset sem mindig futotta.

A háborús felkészülés időszakában a bérek tovább emelkedtek, de ezzel az árak is. Ugyanakkor a munkásság sérelmezi és kéri, hogy az órabéreket hozzák egy szintre a fővárosi munkások órabérével. A fontosabb szakmákban az alábbiak szerint alakultak az órabérek 1941-ben Budapesten és vidéken:

Foglalkozás megnevezése:	Átlagos órabér fillérben		
	Budapesten	vidéken	a Bp-i %-ában
Vasöntő	122	96	78,6
Fém- és acélöntő	116	103	88,7
Egyéb öntödei munkás	81	52	64,1
Vasszerkezeti kovács	104	77	74,3
Vasesztergályos	115	87	75,6
Szerszámlakatos	107	77	71,9
Géplakatos	98	79	80,6
Köszörüs	131	79	60,3
Napszámos	56	41	73,2
ÁTLAGOSAN:	103	76	73,8

/15./

A háborús konjunktúra időszakában a bérek növekedése messze elmaradt az árak növekedésétől. Az árak indexe 1941-ben 30 %-kal növekedett, ezzel szemben a szakmunkások évi átlagkeresete 24,14 %-kal, a betanított és gépmunkások keresete 27,6 %-kal növekedett.

/16./

Kultura, népművelés helyzete:

A felszabadulás előtt Miskolc a nagyvárosok sorába tartozik, ipari és kulturális központnak számít, azonban a kulturális élet területén számottevően elmarad a többi városi kulturcentrumok /Szeged, Debrecen, Pécs/ mögött. A felszabadulást követő évek nehéz gazdasági problémái, az ipari fejlesztést követő népgazdasági érdekek mellett, népességben rohamosan gyarapodó városunkban a kulturális élet csak lassu, fokozatos fejlődéssel alkalmazkodhatott a társadalmi igényekhez.

Az ovodák, napköziotthonos ovodák befogadó képessége a felszabadulás óta több mint háromszorosára nőtt.

Az 1941-es népszámlálás adatai szerint a város 9 ovodával rendelkezett, melyből 1 állami, 7 községi, 1 alapítványi ovodaként működött. A működést 18 okleveles vezető és 34 óvószemélyzet biztosította. 1.038 gyermek vett részt ovodai gondozásban, az egy fő gondozóra eső gyermekek száma 57,7 fő. /17./

A felszabadulás után a munkalehetőségek alakulásával az ovodával kapcsolatos igények is növekszenek. Ezt bizonyítja, hogy 1960-ban már az 1941-es 1.038 gyermekkel szemben 1.640, 1964-ben pedig már 3.578 gyermek vesz részt ovodai gondozásban, azonban a férőhelyi igények így is csak körülbelül 80 %-ban vannak biztosítva./18./

Iskolák területén a városban 1941-ben a következőképpen alakul a helyzet:

- Elemi iskola működik 19, ebből:
 - 6 állami iskola,
 - 5 római katolikus,
 - 3 református,
 - 1 evangélikus,
 - 3 izraelita,
 - 1 magán iskola.
- Továbbképző általános iskola 6, gazdasági továbbképző 1
- Tanító személyzet: 137 fő
- Tanulók száma: 6.170
- Egy tanítóra jutó gyerekek száma: 46,5 fő.

/19./

A felszabadulás után még a felekezeti iskolák indulnak be 1945-ben, majd az iskolák államosításával megszűnnek a felekezeti iskolák és egységes tanterv alapján működő általános iskolák működnek.

A városban az elemi iskolák helyzete a következőképpen alakul:

	1947/48	1955/56.
- Iskolák száma	67	31
- Tanerők száma	143	614
- Tanulók száma	13.128	15.720
- Egy tanerőre jutó tanulók száma	91	25
- Osztályteremek száma	108	233
- Egy osztályteremre jutó gyerekek száma	121	67
	/20./, /21./	

Középiskolák az 1941.évi népszámlálás alapján:

- Tanítóképző	1
- Tanítónőképző	2
- Gimnázium	2
- Leánygimnázium	1
- Liceum	1
- Leányliceum	3
- Kereskedelmi középiskola	2
Ö s s z e s e n :	12 középiskola.

Felsőoktatás:

- Egyéb főiskola 1. /Evangélikus Jogakadémia/

Szakoktatás:

- Gazdasági szakiskola 1
- Ipari bányászati szakiskola 2
- Egyéb szakiskola 1

Ipari és kereskedő tanonciskola:

- iskolák száma 5 /ebből 1 állami
- tanítók száma 49 4 közösségi keze-
- tanulók száma 1.208 fő. lésben van./

/22./

Az 1941-es adatokkal szemben az 1955/56. tanévben az alábbi középiskolák működtek Miskolcon:

- Gimnázium	4
- Szakközépiskola	2
- Közgazd. technikum	2
- Ipari technikum	4

Ö s s z e s e n: 12 középiskola működik.

- Tanerők száma: 262
- Tanulók száma: 4.653
- Egy tanerőre jutó tanulók száma: 18 fő.

/23./

A felszabadulás után jelentős eredményként könyvelendő el a Nehézipari Műszaki Egyetem létrehozása 1949-ben, mellyel Miskolc város egyetemi várossá is vált. Az egyetem az 1949/50-es évben 407 fővel kezdte az oktatást és a hallgatók száma az 1955/56-os tanévre már 1.604 főre növekedett.

/23./

Népművelésügy területén a felszabadulás előtti időszakra jellemző, hogy a város vezetői kevés gondot fordítottak, ezt bizonyítja, hogy Miskolc városnak az 1938. évi költségvetésében 348.868 P. volt betervezve. Ebből az 1 főre eső összeg évi 6,- Pengő volt, ezzel szemben az egy főre eső összeg Budapesten 30,- P., Pécsen, Debrecenben, Győrött 10,- P. összeget tett ki. /24./

A népművelési munka formái az 1931-1944 közötti időszakban főleg a kulturestek, műsoros estek, felolvasások, tanfolyamok, ismeretterjesztő előadások területére terjedtek. A munka irányítását lelkesek, tanítók, tanárok, tisztviselők végezték. Az 1940-es években természetesen a népművelődési előadások a nemzetvédelmi minisztérium hatáskörébe is tartoztak. Így azok tartalmi, nevelési céljait a nemzetvédelem és a propagandaügy érdekei határozták meg. /25./

1934-től minden évben megrendezték a "Miskolci Hét" áru mintavásárral egybekötött rendezvényeit, melynek keretében reprezentatív műsorokat biztosítottak a rendezvényre érkezőknek.

Az 1939/40-es évben az iskolán kívüli népművelés Miskolc városában az alábbiak szerint alakult:

- Dalkörök, énekkarok száma	12
- Kulturházak, előadói termek	9
- Közkönyvtárak	4
- Vetítőgépek	8
- Népművelési előadók száma	316 fő,

ebből:

- tanító	63 fő
- tanár	73 fő
- lelkész	47 fő
- orvos	28 fő
- egyéb	105 fő
- Ismeretterjesztő előadások száma	458
- Műkedvelő előadások, alkalmi ünnepek	142

/26./

A könyvtárak terén meg kell említeni, hogy a Borsod-Miskolc-i közkönyvtárat, mely a mai Herman Ottó muzeumban volt elhelyezve, 1929-től 1944-ig a 12.000 kötetről mindössze 20.000 kötetre gyarapították. /27./ Az ezen kívül lévő könyvtárak állománya is hasonlóan lett fejlesztve, ezen könyvtárak, intézmények, egyesületek tulajdonában voltak és csak saját tagjaik használhatták.

Felszabadulás után a népművelés területén is lényeges változások következnek be. A filmszínházak a Nemzeti Bizottság döntése alapján 1945-ben városi kezelésbe kerülnek. A könyvtárak terén 1949-ig a nyilvános közkönyvtári teendőket továbbra is a Muzeyumi Könyvtár látja el, azonban 1949-től e téren is lényeges változás áll be a Városi Könyvtár létrehozásával.

1959-re a könyvtárak száma 6-ra emelkedik. A könyvállomány 34.000 kötetre növekszik, 2.235 kölcsönző az év folyamán 109.776 könyvet kölcsönöz. Az ismeretterjesztés feladatát a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat végzi, mely a városban, mintegy 120 éves multra tekint vissza.

A felszabadulás után jelentős fejlődésnek indult a Miskolci Nemzeti Színház, a filmszínházak, a zenei élet, az irodalom, a képzőművészet és a művelődési otthonok tevékenysége.

Lakásviszonyok a város területén az állandóan növekvő lakosság száma miatt úgy a felszabadulás előtt, mint után komoly gondot okoztak. A felszabadulás előtti időkre jellemző volt a nyomortanyák, a szükséglakások igénybevétele. 1941-ben a lakásinség megoldásának rendezésére a polgármester 3 millió pengő támogatást kér. /28;/ A lakáshelyzettel kapcsolatos problémákat fokozta, hogy a bombázás és hadműveletek következtében 6.799 lakás, a lakásállomány 46,2 %-a sérült meg. Felszabadulás után közvetlen megindult a lakások helyreállítása és építése. 1949-től 1953-ig 30.101 lakás épült. /29./

2./ Az ellenállási mozgalom alakulása a felszabadulás előestéjéig.

Az 1930-as évek végefelé Miskolcon és a környéki ipari üzemekben nem volt szervezett kommunista mozgalom. Az itt élő kommunistáknak nem volt kapcsolata az illegális kommunista vezetéssel. A munkásmozgalom a SZDP helyi szervezeteiben, valamint a szakszervezetekben bontakozott ki, melynek a korábbi időkbe nyúló jelentős hagyományai voltak. /30./

Mint az első fejezetben említettem, az árak és bérek alakulása, illetve a foglalkoztatottak számának növekedése folytán elért jövedelememelkedés nem nyugtatta meg a munkásságot.

A munkásság gazdasági helyzetének romlása figyelhető meg, mely megteremtette az alapfeltételeit a munkásmozgalom kiterjedésének. A harmincas években, a 40-es évek elején, mint az előző fejezet számadatai mutatják, az ipari munkásság száma jelentősen növekedett. A győri program következtében a hadiipar rohamos fejlődésnek indul. Ez tapasztalható a diósgyőri gyárnál is, ami azzal járt, hogy felhigult a munkásosztály, mivel faluról is elég sokan kerültek az üzembe dolgozni, ugyanakkor az új munkásokkal együtt olyan személyek is kerültek az üzemekbe, akik már jelentős munkásmozgalmi tapasztalatokkal rendelkeztek. Az új munkásokkal való kapcsolat felvétele, kialakítása időt vett igénybe. Természetesen azzal, hogy tapasztalt mozgalmi emberek is bekerültek az üzemekbe, a "felhigitás" pozitív eredményekkel járt.

Az uralkodó körök mindent megtettek, hogy propagandájukkal, főleg az "országgyarapítás" jelszavával félrevezessék a munkásságot. Ez főleg a kevésbé fejlett munkások között időlegesen eredménnyel járt. A nacionalista, szoviszta uszítás nem sokáig járhatott eredménnyel, hiszen a munkásság gazdasági helyzete nem javult a propaganda által.

A nyílt szervezkedés veszélyes volt, azonban a szakszervezeti mozgalom lehetőséget nyitott a baloldali ellenzéki csoport szervezésére. Ilyen csoport jött létre 1939-ben Oszip István, Urbancsok Mihály és Barbai Ferenc vezetésével, mely csoport a háboru előtti, illetve az első háborus években igyekezett hangot adni a munkásosztály tényleges érdekeinek, sőt háboruellenes hangulatának is. A háboru első éveiben azonban a mozgalom, elsősorban a terror, a hazug propaganda és a csekély mértékben megnövekvő kereseti lehetőségek /háborus konjunktura/ következtében hanyatlani kezdett. A nehéz körülmények ellenére Fekete Mihály és néhány társa központi utasítás és kapcsolat nélkül önálló kommunista sejt szervezésébe kezdett. Erre bátorítást a Moszkvai Rádió és a Kossuth Rádió felhívásából merítették. /31./

- Az üzemek vezetői a munkásmozgalom ellen a terrorintézkedések sorozatát hozzák. A baloldali munkásokat büntetőszázadokba vonultatják be. A jobboldali szociáldemokrata vezetők önmentő politikája is hozzájárul a háboru első éveiben a munkásmozgalom visszaeséséhez. A miskolci szocialistákból büntetőszázadot szerveznek, a szociáldemokrata párt irányította szakszervezet taglétszáma a terror következtében alig felére csökken. Viszonylag jelentős befolyással kezdett rendelkezni keresztényszocialista szakszervezet és a Nemzeti Munkaközpont. Természetesen a szakszervezetekből kilépő szervezett munkások a "visszavonulásukkal" nem a keresztényszocialista mozgalmat erősítették és kilépésük nem azt jelentette, hogy közeledtek volna a kormány politikájához.

1943-ban a kül- és belpolitikai események alakulása, a fronton elszenvedett vereségek hatására a mozgalom felledülése, az elégedetlenség fokozódása tapasztalható. Erről tanuskodnak különböző rendőri és egyéb jelentések, például:

"Jelentés a diósgyőri helyzetről.

Bizalmas!

Sajátkezű felbontásra

Budapest

A m.kir.Belügyminisztérium VII.Közbiztonsági Osztályának

Budapest.

Tisztelettel jelentem a következőket

A diósgyőri vasgyárban a mai napig a munkásság hangulatában semmi nem volt észlelhető a hadihelyzettel kapcsolatban. A mai napon azonban izgalmas jelentést kaptam arról, hogy az egyik üzemben a munkások beszélgettek egymás között harctéri eseményekről s beszéd közben valamelyik munkás azt a kérdést vetette fel, "kiváncsi vagyok arra, hogy hány ötpengős és hány 40 pengős családi pótlékos katonára esik el a harctéren?" - Beszédeikből az volt kivehető,

hogy sérelmesnek tartják, hogy a munkások gyermekei után pár pengős családi pótlékot kapnak, míg a tisztviselők gyermekei után jóval magasabb összegű családi pótlékban részesülnek.

Most, amikor bármily csekélységen felfordulhat a munkásság eddigi nyugalma, a köz érdekében sürgős szükség volna olyan intézkedésekre, hogy a munkásság megnyugodna.

Tisztelettel kérem Nagyméltóságodat, méltóztassék mindent elkövetni, hogy a köznyugalom, a közrend, az ország érdekében napokon belül olyan anyagi természetű intézkedés történhessék, hogy a munkásság megnyugodjék s végezze nyugodtan továbbra is fontos munkáját...

Diósgyőrvasgyár, 1943. febr. 25.

A kapitányság vezetője

/aláírás/

rendőrtanácsos. /32./

Az 1943-as év a magyar munkásmozgalomban, így városunkban is az érlelődés, az utkeresés éve volt. Növekedett a Moszkvai és Kossuth Rádió adásainak hallgatása. A belügyminiszter rendeletileg kénytelen felhívni az alispánok figyelmét, hogy "az ország lakosságának számottevő hányada az utóbbi időben a moszkvai rádió magyar nyelvű adását fokozott mértékben hallgatja, s az így hallott propaganda híreket, fontos államérdeket veszélyeztető módon tovább is terjeszti s ezzel az ország közvéleményét károsan befolyásolja." /33./

A kormány, a közigazgatás vezetői kezdenek tartani a frontról hazatérő katonáktól, ezért a belügyminiszter elrendeli figyelésüket, mert jelenlétük az agyon reklámozott győzelem ellen szólt, s a kilátástalan háború megszüntetését követelő törekvések élő alátámasztói voltak.

A kormányzat különös gonddal óvta a hadi üzeneteket a "káros politikai befolyástól". A belügyminiszter 1943. március 8-án rendeletet adott ki, melyben közli, hogy miután a "hadviselés és a lakosság ellátása szempontjából fontossággal bíró termelési ágak - főleg a gyár-
ipar - zavartalan menetének biztosítása elsőrendű állam-
védelmi érdekeket képez, feltétlenül szükséges, hogy a
kormányzati tényezők a munkásmozgalomról, a munkásegyle-
tek tevékenységéről... soronkívül jelentést küldjenek".
/34./ Ezen rendelet szellemében tartanak értekezletet a
"vezetők" részére 1943. április 7-én, ahol a borsodi mun-
kások hangulatának "hazafias" irányba történő befolyáso-
lása érdekében végzendő tevékenységet beszélték meg.

A diósgyőri munkások között a kormányzat és a fa-
siszta szervezetek minden erőfeszítése ellenére növeke-
dett és erősödött a balratolódás.

Borsod megye főispánja 1943. májusában aggódva ír
a diósgyőri munkások közt kialakult hangulatról: "... a
diósgyőri gyárban dolgozó munkások között határozottan és
kétségtelenül megállapíthatóan izgató személyek működnek,
nyugtalanosságot keltenek és állandó bérkövetelésekkel áll-
nak elő... Nem csak a munkásság..., de a tisztviselői kar,
a mérnökök között is igen-igen rossz hangulat uralkodik.
Vármegyém tele van nagy iparvállalatokkal, de sehol sem
tapasztalható az az elkeseredett hangulat, amelyen Diós-
győrben van." /35./

Amellett, hogy a mozgalom főleg a bérek emelése ér-
dekében folyik, már 1943. május elsején politikai jellegű
tevékenységgel is találkozunk. Ezt bizonyítja, hogy Kopá-
csi Sándor ifj. munkás és néhány társa a terrortól vissza
nem rettenve, nagyhatású feliratokat festettek a diósgyőri
üzemek falára: "Világ proletárjai egyesüljetek!", " Éljen
a felszabadító dicső Vörös Hadsereg!". /36./

1943. júniusában a munkások közötti feszültség olymértékben nőtt, hogy sztrájk lehetősége bontakozott ki. A kommunista sejt június 10-re tüntetés szervezését vette tervbe, elsősorban a béremelés jelszavával. Móricz László rendőrkapitány helyettes június 8-án a következőkben számolt be a kialakult helyzetről: "A diósgyőri D-gyári /ágyugyári/ munkások a folyó hó 10-én esedékes bér-fizetéssel kapcsolatban, a jelzett napra, vagy pedig az ezt közvetlen követő június 11-re vagy 12-re megmozdulást terveznek a végből, hogy órabérjavítást érjenek el... Nyíltan beszélnek, hogy ha lehetetlen helyzetükön a folyó hó 10-én kifizetésre kerülő bérekben javítás nem lesz, elkeseredésük kirobbanását még gépfegyverrel sem lehet majd elfolytani." /37./

A munkások egységesen nem mertek fellépni, ezért kisebb küldöttségek keresték fel a gyár vezetőit, pontokba foglalt követeléseik tolmácsolásával. Bornemissza Béla vezérigazgató fogadta a munkások küldöttségét és ígéretet tett arra, hogy továbbítja a kérelmet az iparügyi miniszterhez, mivel a benne foglaltakkal ő maga is egyetért. Az iparügyi miniszter június 19-én fogadta a gyár 8 tagú küldöttségét. A küldöttséget úgy állították össze, hogy az a munkások egységét demonstrálja. A fontosabb üzemszekből összeválogatott küldöttek között a szociáldemokraták, a keresztényszocialisták, a munkaközpontiak és a nyilaskeresztesek 2-2 delegátussal rendelkeztek. A szervezett munkások öntudatosabb tagjai /például Oszip István/ kezdettől fogva elutasították a küldöttségben való részvételt, elsősorban a jobboldali tagok beválasztása miatt. /38./

Az iparügyi miniszter ígéretet tett a béremelésre, mely az órabérek rendezésére és június 26-tól a 30 %-os bérpótlék bevezetésére vonatkozott.

Természetesen az említett rendezést a kormány már előbb eldöntötte és a "küldöttségjárás" nélkül is bevezetésre került volna. A tüntetés szervezésének, valamint a komolyabb béremelési akcióknak elejét véve a gyárak vezérigazgatósága, a szakszervezet korrupt vezetőinek bevonásával "felkarolta a munkások érdekeit" e látványos akcióval, jelentéktelen béremeléssel és ígéretekkel ekkor még sikert értek el, levezették a feszültséget, de nem hosszú időre.

A fizetésemelést valóban végre is hajtották, azonban a munkások akkor lepődtek meg, amikor július 1-én a fizetésemeléssel egyidejűleg az árakat is felemelték. A rendőrségi jelentések ezt jól tükrözik, már egyes jelentések kiemelik, hogy a követelésekben egyre jobban látszik a politikai jelleg kidomborodása, a munkások és "urak" minduntalan szembeállítása, hasonlóan "az első világháború végéféle hangoztatott jelszavakhoz hasonlóak hangzanak el".

Az Ó-gyárban /C-gyár/ a munkások sztrájkjal fenyegetőztek, mert Aucenberger igazgató a munkabéreket nem emelte a törvényeknek megfelelően. A rendőrség így ír erről: "az igazgatóság döntése a "munkásszolidaritás" alapján erős elkeseredést és nagy ellenszenvet váltott ki,... s hangoztatják, hogy ha sérelmeik aug.10-ig, mikor is fizetésüket kapják, rendezve nem lesznek, nem riadnak vissza semmitől, még a sztrájktól sem." /39; /

A munkásság körében egyre inkább a balratolódás tapasztalható, és főleg a szakszervezetekben a baloldali tendenciák válnak uralkodóvá. A szakszervezet vezetőinek egy része /főleg Oszip István és mások/ érzékenyen reagáltak a tömegek hangjára és mindinkább eltávolodtak a megaluvó vezetőktől. A munkásság elismert vezetői voltak: Oszip István, Turóczi László, Poprádi Pál, Kapácsi Sándor, Urbancsok Mihály.

A tudatos mozgalom szervezését gátolta, hogy a szakszervezeti baloldal nem vált külön, hiszen ebben az időben ez a leleplezés veszélyével járt volna.

Augusztus végén és szeptember elején - a frontokon lezajló események hatására növekedett a munkások németellenessége és békeakarata, ez még fokozódik az olaszoknak a háboruból való kiválásának kinyilvánításakor.

A kialakult helyzet - front alakulása, bérekmiatti elégedetlenség, németellenesség, békeakarati következtében a munkásság forradalmasodása egyre nagyobb méreteket öltött. Ennek a balratolódási folyamatnak volt jelentős állomása az 1943. szeptember 9-én kirobbanó vasgyári béke tüntetés, melyre az ürtügyet Olaszország háboruból való kilépése szolgáltatta. A munkásság nagyrésze 1943.közepén már egyre világosabban látta, hogy a háborus vérontás teljesen céltalan és felesleges. Ezt a hangulatot a munkásság legjobbjai nagyon jól felhasználták egy spontán megmozdulás megszervezésére. /40./

A tüntetés egyik szervezője Oszip István elvtárs volt, aki a következőképpen mondja el a tüntetés előkészítését és lefolyását:

"1915 óta dolgozott a Vasgyárban. A munkásság mozgalmi a szakszervezetekben folytak. A Vasas Szakszervezet helyi csoportja jól működött. Ő volt az egyik vezetősi tagja. Az ellenállási mozgalom a gyárigazgatóhoz küldött beadványokkal kezdődött, melyekben a munkaviszonyok megjavításáról, a 12 órás munkaidő csökkentéséről, az akkord-bérezés eltörléséről volt szó. A gyár vezetői a selejtgyártást, a késést igen szigorúan büntették, a háborus időre való tekintettel háromszoros büntetést szabtak ki. Ez anyagiakban jelentős teher volt a gyári munkaságon. Hadigyár volt az Uj-gyár, mindenki tudta, hogy ágyucsöveket, municiót /töltényhüvelyeket/ gyártanak itt.

Utóbbi időben - különösen a német szállítások megkezdése után - sok volt a selejt, a németek többször nem vették át az ágyukat, pontatlanok voltak a próbálövések. A hibákat elkövetőket nem csak anyagilag, hanem katonailag is büntették, hiszen a gyárnak katonai parancsnoka volt. Ilyen körülmények között a dolgozók általános hangulatának kifejezője volt a szeptember 9.-i béketüntetés. A béketüntetés közvetlen előzménye az "olasz kiugrás" volt, melynek hatására érlelődött meg a gondolat: "kövessük az olasz példát!" Annál is inkább, mert Kállay miniszterelnök augusztus 20.-i beszéde, mintegy biztatásul is szolgált erre. A tüntetést a reggeli étkezési időben tervezték meg. Eddig senkinek sem szóltak róla, az étkezési időben adták át a gondolatot a brigádoknak, munkacsoportoknak, melyben segítségére voltak Pallai, Venczel, Sárvári elvtársak. Oszip elvtárs a műhelycsarnokokat ÉK - DNY irányban egy munkadarab vitelének ürügyén végigjárta és az említett elvtársaknak ekkor adta tudtul, hogy a tüntetésre mikor és hol kerül sor. Ekkor mondta meg, hogy 9 órára vonuljanak a nagy-iroda elé. Előbb csak szórványosan, egy-két ember indult el, majd egyre növekedve a létszám elérte a 2.000 főt. A gyárvezetőség részéről óriási idegesség látszott. A tömeg kiabálni kezdte: "Békét akarunk!", "Elég volt az éhezésből!", "Kövessük az olasz példát!" /:Ma a gyárban emléktábla őrzi a tüntetés lefolyásának helyét.D.D.:/

Kazinczi gyárigazgató és Bésler ezredes a tömeg elé állt, és kérte, hogy válasszanak bizottságot, akikkel az üzem vezetői tárgyalni tudnak. Az 5 fős bizottság szószólója Oszip elvtárs volt, aki előadta, hogy a munkásság követeli a háborúból való kilépést... Mire a tüntetésnek vége lett, a gyár körül lett véve katonasággal és elkezdődött a bizottsági tagok vallatása, a nyomozás. Másnap Oszip elvtárs lakásán házkutatást tartottak, de ott csak Kállai miniszterelnök ujságból kivágott beszédét találták. Ennek ellenére letartóztatták, vallatták, majd kiengedése után SAS behívóval Mezőcsátra büntető századba vonultatatták be. A munkásság fellépett az eljárás ellen és követelte hazaengedését, mert különben leállítják a termelést. A hatóságok kénytelenek voltak hazaengedni, azonban naponként kellett jelentkeznie a rendőrségen./41./

A diósgyőri munkások azt tették, amire a kommunis-
ták az egész magyar népet ösztönözték. Ezt a szeptember
9-én a Kossuth adó sugározta "Cselekedni!" című adásában,
"nem végnélküli tanácskozássra van szükség, hanem azonnali
tettekre... Tudomásunk szerint az üzemekben, de az egyete-
meken is utcai tüntetéseket készítenek elő... Azt tanácsol-
juk, a munkásoknak és a diákoknak, hogy a legközelebbi na-
pokban szervezzenek a délutáni és esti órákban szakadatlan
tüntetéseket." /42./

Mikor ez az adás sugározva lett, még az adónál nem
tudták, hogy Diósgyőrben délelőtt már lezajlott a tüntetés..
A tüntetésről tudomást szerezve a Kossuth adó a következő-
ket üzent a diósgyőrieknek: " A diósgyőri gépgyár dolgozói
béketüntetést rendeztek. Felszólították a gyár katonai pa-
rancsnokát, hogy továbbítsa akaratukat: a diósgyőri munkások
békét akarnak. Diósgyőr dolgozói! Harcoljatok tovább az el-
nyomás ellen. A Szovjetunió mindenben segítségetekre van.
Ujabb és újabb csapást mér a fasiszta fenevadakra és a sza-
badság órája mind közelebb kerül hozzátok is. Diósgyőri
elvtársak, dolgozók! Tartsatok ki, rövidesen megérkezik a
győzelem!" /43./

A tüntetés országos, sőt nemzetközi visszhangra is
talált. A Kossuth adó mellett a Reuter Iroda is közölte a
tüntetés hírét. /44./

A diósgyőri tüntetés nem egyedüli volt az ország-
ban, hiszen szeptember első felében a csepeli dolgozók is
megmutatták erejüket a sztrájkmozgalom szervezésével. A
tüntetés a diósgyőri munkások között tovább növelte a szak-
szervezet tekintélyét, melyet az a tény bizonyít, hogy a
juliusi 785 fős taglétszám szeptember végére már 2.200 -
2.500 főre növekedett, sőt a Vasas Szakszervezet novemberi
ülésén már követelték a Nagyválasztmány létrehozását. Ők
is részt kívántak maguknak akaratuk végrehajtásához./45./

A Kisgazdapárt az 1943. szeptember 10-én kiadott deklarációjában a rend és törvényesség védelmének ürügyén elítélték az 1943. szeptemberi diósgyőri tüntetést és a csepeli sztrájkot. Ugyanezt tette a SZDP jobboldali vezetése is. /46./

A két legnagyobb hadiüzem /Diósgyőr és Csepel/ megmozdulása és az ezt követő sztrájkhangulatból az illetékes minisztériumok azt a következtetést vonták le, hogy az "1918-1919-es eseményekhez hasonlóak kezdetén vagyunk", s ha most nem sikerül a sztrájkmozgalmakat és tüntetéseket megállítani, akkor később ez már lehetetlen lesz... Ezért 1943. őszén különböző intézkedések meghozatalára kerül sor. Ezen intézkedések elsősorban a terror további fokozását szolgálták. Megerősítették a katonai parancsnokságokat, a fontosabb hadiüzemeket politikai nyomozók lepték el. Számos megbízhatatlannak tartott munkást eltávolítottak az üzemből, vagy internáltak. /Ezen intézkedés következtében tartóztatják le, majd hívják be katonai szolgálatra Oszip Istvánt is./ A fővárosban és vidéken egyaránt két-két büntető munkásszázadot állítanak fel és a Honvédelmi Miniszter intézkedik arra, hogy a "csökönyös, rendbontó munkásokkal feltöltött századok azonnal a hadművelési területre irányíthatóak legyenek. Ugyanakkor a hadiüzemek parancsnokai utasítást kaptak, hogy mindenféle "tüntető felvonulást, fegyelmi kihágást, erőszakos munkaabbahagyást" kemény fenyegető eszközökkel toroljanak meg. /47./

Az események a szeptember 9.-i tüntetés után tovább folytak. Alig pár nappal a béketüntetés után, szeptember 12-én a Kisgazdapárt által Miskolcon a Korona Szálló nagytermében tartott választmányi gyűlésen Bajcsy-Zsilinszky Endre tett hitet amellett, hogy csak a demokrácia mentheti meg az országot... kiemelte, hogy az országra szent önvédelem feladata hárul. Kossuthi szabadság-szellemre van szükségünk, hogy önmagunkat megvédelmezzük... Hangoztatta a

németek elleni egység megteremtésének fontosságát. Beszédét ezekkel a szavakkal fejezte be: "Életünket és vérünket a szabad, független, demokratikus Magyarországért!" /48./

A kormánykörök egyre ingerültebben figyelték Bajcsy és a köréje csoportosuló erők tevékenységét. A kormány németbarát szárnya és a szélsőjobboldal Bajcsy miskolci beszédét használja fel arra, hogy újabb támadást indítson a pártszövetség ellen. A Kisgazdapárt többsége sem értett egyet vele és ettől kezdve igyekszik őt távoltartani a nyílt politikai fellépéstől. A felső vezetésnek a beszéd tartalma annyira nem tetszett, hogy maga Kállay rendelte magához és megróttá érte. /49./

A Kisgazdapártszeptember 12-én kiadott memoranduma határozottan leszögezte: "Feltétlenül minden eszközzel fenn kell tartani a belső rendet... A párt a maga tömegében is határozottan szembenáll a rend ellenségeivel és általában a forradalmi szellem minden megnyilvánulásával. Nemcsak a formai rend fenntartását, de a tiszta magyar jogrend feltétlen biztosítását kívánja, lehetetlenné tételét vagy megtagadását minden olyan cselekménynek, amelynek elkövetői tultették, vagy tulteszik magukat törvényeken és a törvényes rendelkezések szellemén..." /50./

Ezt az álláspontot fejezte ki Nagy Ferencnek, a miskolci aktivaértekezleten elhangzott hozzászólása is, amikor kijelentette, hogy: "a Kisgazdapárt legtermészetesebb útja az volt, hogy kinyújtja kezét a magyar ipari munkásság felé. A magyar ipari dolgozók az elmúlt években önfegyellemmel megmutatták, hogy nekik nem kell a rendbontás. /51./

Ezen kijelentés is azt bizonyítja, hogy elítélik a diósgyőri munkások béketüntetését. Ezmutatta, hogy a kisgazdapárt azokkal a vezetőkkel kereste a kapcsolatot Diósgyőrben is, akik a munkások határozott fellépése ellen

voltak, ugyanakkor a munkástömegekkel megtagadták az együttműködést. A Kisgazdapárt ezen álláspontja lényegében meg-egyezett a megye gazdag parasztjainak, a városi polgárság és az értelmiség egy részének ebben az időben kialakult véleményével.

Miskolc városban az aktiva értekezlet ha hatással is volt bizonyos rétegekre, azonban komolyabb befolyást nem tudott elérni a Kisgazdapárt. A miskolci kispolgári rétegekre / főleg a kiskereskedőkre és kisiparosokra/ erősen hatott a felekezeti megosztottság. Nagyon sok volt a zsidó kereskedő és kisiparos. Ennek volt betudható, hogy az antiszemita eszmék ezen rétegbe találtak legjobb talajra és ez a réteg támogatta a később kialakult zsidóüldözést, gettózást, mivel ezt remélték, hogy a zsidó üzletek felszámolásával ők jutnak nagyobb jövedelemhez.

A kisiparosok kisebb része a nyilaspárt aktiv vezetői és tagjai között voltak találhatók, zömük a Baross-szövetségbe tömörült, mely ugyan csak fasiszta célokat követett, de a jómódu kispolgárságot képviselve elhatárolta magát a nyilasoktól.

Az értelmiség legjobbjai már a baloldali munkássággal kereste a kapcsolatot, de nagyobb részük a fasiszta szervezetek hatása alatt állott.

A város területén és környékén tehát a fasiszta ellenes erők kezdtek érlelődni, azonban tevékenységük még nagyon gyenge és bizonytalan volt. Természetesen már ebben az időben eljutnak a munkásokhoz a Békepárt felhívásai, röplapjai és sajtótermékei is, főleg Fekete Mihály és még néhány elvtárs közreműködésével. /52./

Az üzem katonai és polgári vezetése természetesen nem hagyta feledésbe merülni a tüntetést. A Honvédelmi Minisztérium utasítására a Vezérkari Főnökség 6.osztályának propaganda tevékenységét egy időre Diósgyőrbe összpontosították. Egy 1944.elejei jelentésből kitűnik, hogy a munkások "nevelését" megkezdték. Részükre minden második héten félórás sorakozókat rendeltek el, melynek során "erkölcsi, hazafias, illetve nemzetvédelmi" előadásokat tartottak.

/53./

Összességében a diósgyőri munkások 1943. szeptember 9.-i tüntetését úgy tekinthetjük, mint az első határozott lépést a jobboldali szociáldemokraták által sugalmazott tétlen várakozástól az aktív fellépés irányában, egyben bizonyosságát annak is, hogy ebben a térségben a forradalmi helyzet érlelődése erőteljesebb, mint az országos fejlődés általában. A munkásság fellépésére csak a kommunisták reagáltak pozitívan. A munkások saját tapasztalatai és a moszkvai rádió üzenete erősítette a munkásokban azt a hitet, hogy helyes úton járnak. Ez a tüntetés volt az 1943-as év, de a háboru alatti első jelentősebb akciója, melyet a felszabadulásig még egy sor nagyszerű lépés követett.

Az ellenállási mozgalom balratolódását fokozta Magyarország 1944.március 19-én a németek által történt megszállása. A tömegbázis erős növekedésnek indult, hiszen a nemzeti függetlenség elvesztése a korábban tisztán nem látók számára is világossá tette, hogy a németekkel való szövetség kezdettől fogva egyet jelentett a nemzeti függetlenség gyakorlati feladásával. A német megszállásnak volt egy olyan kihatása is, hogy akarva- nem akarva, egy táborba kényszerítette a különféle polgári, politikai irányzatokat és a szociáldemokratákat a kommunistákkal, mivel a németek az említett pártokkal szemben ugyan úgy alkalmazták ismert módszereiket, mint a kommunistákkal szemben. A német megszállással tehát minőségileg új feltételek közé került a

magyarországi, ezzel együtt bontakozó miskolci ellenállási mozgalom. Ez a tény elősegítette az antiimperialista egységfront felé vezető ut kiszélesedését is.

A fasizmussal szembeni passzív ellenállás gyökerei még 1942-43-ra nyulnak vissza. Akkor ennek az ellenállásnak a legfőbbformája a munkaütem lassítása, a szándékos selejtgyártás volt. A munkaütem lassítása és a munkából való hiányzás 1944-ben rendkívül nagy méreteket öltött, és a hadigazdálkodásból eredő nehézségek mellett kétségkívül hozzájárult a termelés csökkenéséhez. A passzív ellenállás igen jelentős mozzanata volt a kiürítési rendelkezés megtagadása, amint a honvéd vezérkar belügyminiszterhez intézett jelentése írja: "A Miskolc környéki magyar iparművek német megítélés szerint erősen kommunista érzelmű munkásságának a zöme a kiürítést és a lakosság elköltöztetését megakadályozandó kivonult a Miskolc környéki erdőségekbe." /54./

A terrort, a munkásság elleni fellépést fokozta, hogy 1944. április 27-én Jaross Andor belügyminiszter Lichtenstein László városi főispánt felmenti és helyére kinevezi a megyei főispánt, vitéz Borbély Maczky Emilt, aki egész életében Gömbös Gyula hűséges eszmetársa, barátja és bajtársa, kinek vezéreszméje "a nemzeti irányu szociális fajvédő politika". /55./

Politikai állásfoglalását világosan tükrözi a beiktatásakor a székfoglaló beszédének tartalma, melyben a következőket mondotta:

"Célja, hogy Miskolc városát ebben a rendkívül komoly, vészterhes és nehéz időkben egy szebb, jobb és boldogabb jövő felé vezesse."

A hadseregről, tevékenységéről beszélve kijelenti: "a magyar határ legyen olyan vár, ahol megtorpan, megáll és véres fejjel fordul vissza az az ellenség, amelyik a világ civilizációját, a keresztény kultúra fennköltségét, a csa-

ládi élet otthonainak boldogságát akarja összetörni, zuzni és rombolni, lemészárolni és gyilkolni legjobbjainkat, megsemmisíteni gyönyörű hazánkat... Aki e nehéz helyzetet még súlyosabbá akarja, vagy kívánja tenni, az országromboló és pusztító... Ma, amikor a városunkban szövetségeseink, a nagy német birodalomnak fegyveres alakulatai vannak, mindenkinek felhívom a figyelmét a szövetségi hűségre, a magyar önérzetre és büszkeségre... Demagóg kijelentéseket és forradalmi lázító beszédeket és cselekedeteket nem tűrök."

A zsidókérdéssel kapcsolatban a következőket mondja: "... Kijelentem, hogy igen is kivétel nélkül valamennyien és egyformán 100 %-ig antiszemita vagyunk... Addig ebben az országban meg nem valósíthatjuk az egységes keresztény Magyarországot, amíg utunkból a zsidókérdés megoldásával azokat az akadályokat el nem hárítjuk, amelyekkel szemben állunk... ennek a kérdésnek megoldásán keresztül akarjuk megépíteni az új Magyarországot." /56./

A beszéd idézett részéből látható, hogy a város vezetői a "haza megmentése" érdekében mindent elkövetnek a szovjetellenes propaganda fokozására, a munkásmozgalom visszaszorítására, a munkásságnak a forradalmi beszédeknek és megmozdulásának megakadályozására. A zsidókérdésben elhangzott kijelentés a város lakóinak összetétele miatt is figyelemre méltó, hiszen az 1941-es népszámlálás adatai alapján a városban 10.891 zsidó élt, /57./ számuk a felszabadulás idejéig még növekszik, hiszen az adatok 13.000 zsidó elhurcolásáról tanuskodnak.

A terrort, a munkásság nehéz helyzetét még fokozta, hogy a német megszállás után bekövetkezett a város első bombázása is. Erről röviden a törvényhatósági bizottság is megemlékezik: "Miskolc város területét 100 repülőgép június 2-án megbombázta, lakóházak és a vízmű megrongálódtak. A vízműben keletkezett károkat június 14-ig kijavították." /58./

Egy kortárs az említett időszakra emlékezve a következőket írja:

"Március 19-én... a németek megszállták Miskolcot is. Ezek után pár héten belül megkezdődött a gettózás, de a légi bombázások is. Budapest első nagy légitbombázása után általános lett a rémület Miskolcon is, sokan kiköltöztek falura...

1942.június 2.-a nevezetes napmarad Miskolc város történetében. Ezen a napon délelőtt 9 órakor történt meg a borzalmas első légitbombázás Miskolc városára... fél 9 óra tájban rossz jelzést kapott a huszárlaktanyában lévő jelzőállomás. A riadót elrendelték. Aki csak tudott, menekült a pincékbe. Az Avas tetőn megszólaltak a légvédelmi ágyuk. Ezek nem igen zavarták a magasabban szálló ellenséges gépeket, amelyek tervszerűen szórták le bombáikat nagyobb részét a rendező pályaudvarra, a Huszár laktanya, MÁV műhely, stb. környékére. A bombázás után az utcákon szabadon hagyott fogatok, gépkocsik álltak gazdáik a pincékbe, vagy a szabadban huzódtak meg. A bombázás következtében sok ház rombadőlt és maga után temette a pincébe menekülő lakókat. Napokon át folyt a romok eltakarítása, közben többmint száz halottat ravataloztak fel a Tetemváron és onnan vitték a koporsókat a különböző temetőkbe." /59./

Ezekben a nehéz időkben ha nem is rendszeresen, de eljutnak a Békepárt kiadványai, melyek ellenállásra szólítanak és ismertetik a munkásmozgalom országosan folyó tevékenységét, harcait. Ilyen kiadvány pl. a "Béke és szabadság" címen kézinyomdában készült kiadvány, melyből 2 szám található: 1944.július 2.szám van rajta feltüntetve. A kiadvány az alábbi főbb fejezetekből áll:

- A munkásság a Magyar Front élén.
- Amiről a fasiszta sajtó hallgat.
- Mi történt a zsidókkal?
- Mit hoztak a nácik a magyar munkásságnak?
- A magyar gestapó bestiális kegyetlenkedései Csillaghegyen.

- Népek harca a szabadságért /Dánia, Olaszország, Jugoszlávia/
- Hírek a belső frontról.

A lap alján az alábbi szöveg van: Lapunk minden száma életveszélyek között készül. Nem szabad kárba veszni egy példánynak sem! Add tovább!

A kiadvány másik száma 1944. július 15.-i dátummal lett kiadva és az alábbiakat tartalmazza:

"Ki a németekkel! Halál a hazaárulókra!"

A lap a Szovjet Hadsereg eredményeit ismertetve felszólít Összefogásra a németek ellen. A Magyar Front /Békepárt, Független Kisgazda Párt, Kettőskereszt Szövetség és Szociáldemokrata Párt/ csatasorba szólít minden magyart, aki kész küzdeni a náci zsarnokság ellen, bárhol is volt, bármit is tett eddig,. Ma még mindenki szövetségesünk lehet, aki fegyvert ragad és harcba száll a német elnyomókkal. A lap így fejeződik be:

"Magyar munkás! Tétlenségeddel a német elnyomót szolgálod! Ha nem harcolsz velünk, a munkásság árulója vagy. A szabotázsról ne fecseggj, hanem csináld meg! A fecseggés a te vesztedet okozza, a cselekvés az ellenségét!"
/60./

Az ilyen szövegű, illetve tartalmu kiadványok serkentőleg hatottak a mozgalomra, mely a német megszállás után a terror még nagyobb fokozása közben is tovább fejlődött. A gyárakban főleg a hadiüzemekben egyre több lett a selejt, az ágyucsövek egyre kevésbé voltak megbízhatóak, nőttek a szabotázs akciók.

A Békepártnak a kiadványai közül az alábbiak találhatók a Múzeum gyűjteményében. #70./ 1.sz.mellékletnek a hátulján térkép is található, melyenfel vannak tüntetve a fontosabb vasuti csomópontok. A 2.sz.mellékletként bemutatott röplapokat 1944.VIII.hó folyamán repülőgépről szórták le.

**HA VASUTI CSOMÓPONT VAGY IPARI
KÖZPONT KÖZELÉBEN VAN A LAKÁSOD
— A FONTOSABBAKAT EZ A TÉRKÉP IS
FELTÜNTETI —**

**HALADÉKTALANUL
KÖLTÖZZ FALURA!**

Ha ebben megakadályoznak
a hatóságok

**AKKOR MÁR CSAK
ÖNVÉDELEMBŐL IS
SZABOTÁLJ!**

**HA SEGITESZ NEKÜNK A NÁCI VASUTAK
ÉS A NÁCIKNAK DOLGOZÓ HADIÜZEMEK
ELPUSZTÍTÁSÁBAN — AKKOR CSELEKE-
DETEDDEL A MAGYAR NÉPET ÉS A
MAGYAR VÁROSOKAT VÉDED!**

BORSOD
MISKOLCI
MUZEUM

1.sz.melléklet.

**HIVATALNOKOK - TISZTVISELŐK - MAGÁNALKALMAZOTTAK
ALLJATOK ELLEN A NÉMETNEK ÉS A NÉMETBARÁTNAK**

A jelenlegi kormány a nép
ellensége és Berlin bábja. A
magyar tisztviselőt nem köti
többé becsülete. Ellenkezőleg, a
hazafias kötelesség arra kényszeri,
hogy szembeszálljon ezzel
a kormánnyal és csatlakozzon a
belső ellenállás mozgalmához.

UTASÍTÁSOK

Ne engedelmesskedjétek a pa-
rancsoknak.
Maradjatok távol munkahelyei-
tektől.
Tüntessétek el a fontos aktákat
és iratokat.
Lassítsátok meg a munkame-
netet.
Terjesszétek a Szövetségesek
híreit és röpcéduláit.
**CSATLAKOZZATOK A BELSŐ
ELLENÁLLÁS MOZGALMA-
HOZ.**

H. 062

2.sz.melléklet.

1944. szeptember 21-én a Vasgyár dolgozói újabb békétüntetést szerveznek, melyről a miskolci csendőrpáncsnokság a következőket jelenti:

"A vasgyár D-9 szereldéje munkásainak 2-300 főnyi csoportja, eddig ismeretlen személy kezdeményezése folytán, a gyárigazgatóság épülete felé vonult. Utközben a munkások nagy tömege csatlakozott hozzájuk, úgy, hogy mire a tömeg az igazgatóság elé érkezett, már 2000-2200 főre szaporodott... a tömegből senki sem állt elő szónokként, hanem felkiáltásokat lehetett hallani: "Kövessük finn testvéreink példáját, lépünk ki a háborúból, békét akarunk! Nem akarunk többé bombázást, mi dolgozunk szívesen, ha béke lesz. Le a barna blaskásokkal!" /Az üzemi és gyári tisztviselőket nevezték így./... A munkásság a tüntetésnél olyan módszert alkalmazott, melyből egyes munkásokra hátrány nem származhatott. Ez a megmozdulás baloldali eredetére enged következtetni, mivel látszólag a tömegnek sem szervezője, sem vezetője nem volt. Az igazgatói megnyugtató beszéd közben a bekiabálók úgy foglalták el helyüket, hogy a tömegben felismerhetők ne legyenek." /71./

Az újabb békétüntetés, mely az 1943. szeptember 9-i tüntetésből már harcosabb jelszavakat hangoztatott bizonyítja, hogy a fokozódó terror, az internálások ellenére a proletáriátus elkeseredettsége, békevágya, antifasiszta beállítottsága és balratolódása egyre fokozódik. Ez után a tüntetés után szinte újabb fejezete bontakozik ki a miskolci mozgalomnak.

3./ A miskolci munkásmozgalom helyzete a város felszabadulását közvetlen megelőző időszakban:

A Szálasi klikk hatalomra kerülésével a fasizmus még vadabb terrorja a társadalom demokratikusan gondolkodó elemeit - elsősorban a proletáriátust - meggyőzte arról, hogy ütött a cselekvés órája.

Miskolcon erősítette a nyilasokkal való szembenállást az is, hogy a városban a társadalom salakja került hatalomra. Erről az egykori szentanu a következőket írja:

"Olyan tehetségtelen szürke massa volt ez a társaság, hogy alig sikerült róluk valami érdekeset feljegyezni. Vezérük Kóródi testvér a kereskedősegédségen kezdte, testben nyomoronc, arcban Lombroso típus. A vezérségre semmi sem predesztinálta, mint példátlan komisszája, a testi satnyasággal megjelölt ember kegyetlensége. A polgármester Dr. Demes Béla Amerikát járt mérnök olyan ostoba ember volt, hogy még Amerika sem tudott rajta segíteni... Felcsiki Antal villanyszerelő szervező testvér valaha szociáldemokrata volt." /72./

A nyilashatalom átvétele után /1944. október 15./ a városban végigsöpört a letartóztatás hulláma. A munkásmozgalom vezetőinek jelentős része illegalitásba kényszerült. /Rónai Sándor, Oszip István, a két Kopácsi stb./ Egy részükhöz azonban nem volt ideje, így a letartóztatás sorsára jutottak. /Poprádi Pál, Stepica Lajos, Pléh Sándor és mások/ /73./

A nyilas "vérszobák" tevékenységéről és aktivitásáról a létrástetői és Görömbölyi tömegsirok vallottak a felszabadulás után. A városban mintegy 1600 főt szedtek össze, deportáltak, vagy végeztek ki. /74./ Valóban tanuskodtak a tömegsirok, mint arról felszabadulás után a Felvidéki Népszava egyik cikke leírja, hogy: "Száz holttestet találtak a létrástetői tömegsírban, eddig összesen 94 áldozatot exhumáltak... A rövidesen feltárással kerülő csemetekerti sírban a tanuvallomások szerint újabb 30-40 áldozat van." /75./

A visszaemlékezések egyes helyen említést tesznek arról, hogy 1944. október 15-én megalakítják Miskolcon a kommunista pártot. Erről a következőket írja "Hetvenegy nap a háboruból, az Északmagyarország című cikksorozatában Lehoczky Alfréd:

"Október 15-e derűs vasárnapot hozott. Az őszi nap-sütés szinte tavaszinak tűnt... A nap reggelén - már 8 óra előtt - a szüretre sietők között többen is Koncz István présháza felé igyekeztek. Koncz bácsi - idős parasztember - Ujdiósgyőrben lakott. Olyan volt, mint sok más társa. Amikor kifelé a szőlőbe ment, végigbaktatott az utcán, s mindenre figyelve érdeklődéssel beszédbe elegyedett a járókelőkkel, sőt az utjában akadó katonákkal és csendőrökkel is... Nem is gondolták, hogy az öreg parasztember présházában van a kibontakozó miskolci fegyveres ellenállási mozgalom egyik bázisa, a kosarat, melyet karján cipel, nem a maga számára pakolta meg mindenfajta élelemmel, hanem a közeli munkás - századból megszökött öt munkaszolgálatosnak.

A mostani megbeszélés különös jelentőséggel bír. Itt volt Fekete Mihály, az illegális kommunista csoport szervezője, Oszip István, a gyári szakszervezet egyik baloldali vezetője. Részt vett a megbeszélésen Világ Miklós is, a munkásszázadból megszököttek vezetője.

A megbeszélésen az elkövetkező idők tennivalóit vitatták meg: a front már közel van, fel kell készülni váratlan eseményekre. Elhatározták, hogy baloldali munkásokból és értelmiségiekből létrehozzák a borsodi iparvidék kommunista pártját. A pártszervezet fő feladatáknak azt határozták meg, hogy ha a háború következtében a központi vezetés nem tudná betölteni feladatát, a pártszervezet megszervezi a közigazgatást, biztosítja az élet normalizálását. Megválasztották a pártszervezet elnökét, Oszip István személyében, s a vezetőség tagjaivá Fekete Mihályt, Barbai Ferencet, Kopácsi Józsefet és Urbancsok Mihályt jelölték. Dél is elmúlt, amikor a présházából egyenként szállingózva eltávoztak a megbeszélés résztvevői. Nem is sejtették, hogy közben mily jelentős események voltak folyamatban." A szerző a németek és Horthy között lejátszódó eseményekkel folytatja cikkét. /76./

A leirt találkozó valójában lezajlott. A várossal kapcsolatos feldolgozások több helyen említést tesznek kommunista sejt létezéséről, mely nem pártszervezetként működik, inkább egyes kommunisták tevékenységére korlátozódik. Arra nem állnak adatok rendelkezésre, hogy a szerző által leirt "borsodi iparvidék kommunista pártja" ha megalakult is, ténylegesen élt, tevékenykedett volna. Ha ez a szerv valóban megalakul, akkor az ellenállási mozgalomban a tevékenységének, mint pártszerv tevékenységének mutatkozni kellett volna. Ilyen tevékenységgel azonban nem találkoztunk, hiszen a munkásmozgalom és ellenállás kiemelkedő szerve a MOKAN-komite is azt bizonyítja, hogy a tagok megoszlását csoportokba szervezték, az első csoport a kommunistákat foglalta magában, de nem pártszervezetként működött, annak ellenére, hogy a csoport tagjai több esetben megbeszélték a szervezet előtt álló feladatokat. A megjelent különböző röplapokban, kiadványokon sehol sem találkoztunk a kommunista párt nevével.

A nyilasok hatalomra kerülése után Diósgyőrben - 16-án reggel - Kóródi nyilas városvezető gyűlést akart tartani a munkásoknak, azok össze is gyűltek, de olyan nagy zajjal, hogy egyetlen mondatot sem volt képes elmondani. A munkások más módon is kifejezték a fordulattal szembeni ellenállásukat. Miskolc egyik forgalmas helyére, az éj folyamán sarlót és kalapácsot festettek és ugyan ezt festették a Gestapó autójára is, amit csak 11 óra felé vettek észre. 17-én reggelre a diósgyőri vasgyár hosszú kőkerítésén jelent meg egy rikító felirat: "Halál Szálasira! Munkások ne dolgozzatok Szálasinak!" /77./

A jelszavak festése, az apró röpcédulák megjelenése mindennapossá válik. Ennek egyik aktív résztvevője Barla Anna, diósgyőri fodrász volt, akinek fodrászműhelye valóságos központjává válik a mozgalom szempontjából. Barla Anna a következőkben emlékezik vissza az eseményekre:

"A német megszállástól kezdve Fekete Mihály elvtárs felkeresett, hogy Ő nem mehet haza, mert a csendőrök keresik. Természetesen én beleegyeztem. Először csak arra kért, hogy néhány ismerősét nálam fogadhassa. Másnap megbízást kaptam, hogy ha egy barátja keresi távolléte alatt, beszéljek vele. Minden nap más és más elvtárs kereste és híreket hagyott számára. Az üzletem ezek szerint hivivő és adóközpont lett.

Az nap éjjel az összes elvtársak felfegyverkezve hazamentek. Akkor éjjel kezdődött a mi munkánk. 17-én /október 17-ről van szó. Szerző/ a legnagyobb nyilas örületben Fekete Sándor elvtárssal a vasgyárat befestettük sarlókalapácsos sablonokkal és a vasgyárba vezető utcákat fasizistaellenes feliratokkal diszitettük.

Mindennek ellenére a város tele lett hintve Sarlókalapácsos sablonokkal, feliratokkal és apró röpcédulákkal. Sőt! Fekete Sándor elvtárs még a Gestapó gépkocsijára is sarlókalapácsot festett. /Erről ír a szerző az előbbi idézett cikkében./

Egy kis epizód a festéssel kapcsolatban: Fekete Sándor elvtárssal a vasgyári gesztenyefa soron jöttünk úgy 9 óra körül egy alkalommal. Sándor a sarlókalapácsos sablont hozta és a festéket. Hirtelen a sötétből "Állj!" kiáltott egy nyilas fegyveres pártszolgálatos és igazolásra szólított fel. Egy sötét fa mögé letettük a dolgainkat és én a kerékpárigazolványommal igazoltam magunkat. Majd hangos szavakkal ránk förmedt: "Nem tudják, hogy 7 óra után nem szabad az utcán tartózkodni?" Kérleltem, hogy bocsásson meg, de szüleim tudta nélkül találkozom ezzel a férfival, mert tiltják és nem találkozhatunk egymással csak sötétben. Erre nagykegyesen elbocsájtott. Mikor nyugodtabb helyre értünk, vettük észre, hogy a sablon a gesztenye haraszt között maradt. Gyű a mindenit, már pedig ezeket a bűnjeleket el kell hoznunk, mert a saját igazolványommal igazoltam magam. Sándor visszament és hosszú, idegölő várakozás után jön, jelként halkan

fütyülve: "Elment Szent Péter Rómába, batyut kötött a hátára..." Ez volt a jelszó. /78./

Bizony az ellenállási mozgalomban aktívan dolgozó személyek ki voltak téve annak, hogy egy-egy akció, tevékenység közben a letartóztatás sorsára jutnak. Sokszor csak a találékonyság menti meg életüket, mint azt Barla Anna és Fekete Sándor esetében az előző visszaemlékezésből látjuk. Persze Barla Anna még veszélyesebb tevékenységnek, a "térképakciónak" is aktív részese volt, melyről még a következő fejezetekben szó lesz.

A front közeledtével a városban nyugtalanság, a nyilasok részéről lázas pakolás, készülődés tapasztalható. A város lakossága körében november 10-én elterjedt a hír, hogy 11-én kiűritik a várost. Mindenki távozzon el Bánréve felé. Három havi fizetést osztottak ki, /a tisztviselőknek és pedagógusoknak. a szerző/ s a hatóságok, posta, rendőrség stb. beszüntették működésüket. A boltokat bezárták, így valósággal megszűnt az élet. 13-án megszűnt a vízvezeték működése... A visszavonuló fasiszták vonatszámra vitték a holmikat, s csordákban hajtották kelet felől nyugat felé a marhákat. Közben éjjel, nappal robbantgatták a vasuti építményeket. November 16-án megszűnt a villany is." /79./

A lakosság körében a város kiűritésével kapcsolatos intézkedés nem talált talajra, hiszen ezt kevesen hajtották végre, mert akinek félnivalója volt, az már elmenekült, vagy éppen a menekülés stádiumában volt, mert a szovjet hadsereg közeledtével a Gestapó Her von Brünig kapitánnyal az élen elmenekült a városból, utánuk távozik a csendőrség, a nyilaskeresztes párt és a közigazgatási apparátus. "Ideiglenesen" székhelyüket Putnokra teszik át. Magukkal viszik a város tűzoltó és mentőkocsijait. Ezek után a tábori csendőrség és a rendőrség veszi át az uralmat a város fölött.

/80./

A féktelen terror, a front közeledése, a nyilas csőcselék garázdálkodása mint láthattuk, megmozdulásra készítette a város demokratikus elemeit, végső lökést adott a már korábban megindult balratolódási folyamatnak, még közelebb hozta az antifasiszta egységfront kialakulását. A fasiszta rendszer a vesztes háború következtében nemcsak katonai, hanem politikai és ideológiai vereséget szenvedett, elveszítve az egyszerű emberek előtt hitelének utolsó morzsáját is.

A fasiszta rendszer hatalomra jutását követően nem egészen egy hónappal Miskolc városa frontvárossá vált. Ilyen körülmények között az antifasiszta harcot két fő területre kellett összpontosítani:

1. Üzemek leszerelésének megakadályozása, elszabotálása;
2. kibontakoztatni a közvetlen fegyveres ellenállást.

Amikor a német-náci hadvezetés előtt világossá vált, hogy a várost nem tudják soká tartani, megkezdtek az üzemek leszerelését és előkészítését, nyugatra való elszállításához. Ennek megakadályozásában aktívan részt vettek a gyár demokratikus érzelmű munkásai, mérnökei és művezetői.

Az ellenállás fő szervezője a MOKAN-komite volt.

A MOKAN Komite megalakulása és tevékenysége:

A MOKAN-komitét - a Magyarországi Kommunisták Antináci Komitéjét - Tóth Béla, Budapestről hazatérő szabómunkás kezdte szervezni, akinek budapesti tartózkodása alatt kapcsolata volt az illegális kommunista mozgalommal. Az ellenállási mozgalmat a párt központi szerveivel való kapcsolat és annak tudta nélkül kezdte szervezni 1944.szeptember hónapban. Mint az eddig leírtakból láttuk, a mozgalomra főleg a passzív ellenállás volt jellemző.

A MOKAN megalakulása bizonyítja, hogy a mozgalom nem maradt meg ezen a fokon, hanem kitermelte magából a tudatos aktiv ellenállási mozgalmat.

"... A MOKAN-ra jellemző volt, hogy Miskolc és Dicsőgyőr lakosai közé beágyazva működött, tagjai legtöbbször folytatták mindennapi munkájukat, sőt éppen az ártatlan napi munka kapcsán fejtették ki működésüket, üzemszabotázs, üzemkiürités alkalmával, hozzájárultak fegyverek elrejtéséhez, partizánegységeknek buvóhelyet biztosítottak. Összekötőként szerepeltek, hordták a röpiratokat, szállították a fegyvereket a partizánok titkos szállásaira." /81./

A szervezet tevékenysége kezdetben szűk körre korlátozódott, majd a röplapok terjesztésével kezdett ismertté válni, majd a felszabadulást megelőző hetekben már tagjainak száma 4-500 főre tehető.

A MOKAN-komite parancsnoksága a szervezetet négy kategóriába sorolta, ennek megfelelően négy csoportra osztotta fel, melyek a következők voltak:

1. A/1-es kategória. Ebbe sorolták a kommunistákat.
2. A/2-es kategória. Ez a kategória a németellenes munkásokat és parasztokat fogta össze.
3. B/1-es kategória. Ebbe a szinpatizáns munkásokat és haladó polgárokat sorolták.
4. B/2-es kategória. Ez volt a gyűjtőhelye a németellenes gazdagabb polgároknak.

/82./

A MOKAN-komite osztályhovatartozás szempontjából széleskörű antifasiszta szervezet volt, melynek ideológiai magvát az A/1-es kategóriában lévő személyek képezték. Ez a csoport dolgozta ki a feladatokat, szervezte, irányította a tevékenységet. Ezen csoport tagjai igaz kommunisták voltak, de ez nem képezett kommunista szervezetet.

A felszabadulás után ez a csoport volt az, amelyből újjászerveződött a kommunista párt. A szervezet nem volt párt, mint a felszabadulás után sokszor emlegették, hiszen tagjainak besorolásánál nem a szociális hovatartozás, a vagyoni helyzet volt a mérvadó, hanem - foglalkozástól, vagyontól eltekintve - a németellenesség. Ez bizonyítja, hogy Miskolcon az antifasiszta népfront nem a különböző pártok szövetsége, együttműködése alapján jött létre, hanem a MOKAN-komitén belül a fasizmus elleni harc gyakorlatában a különféle társadalmi osztályhoz tartozó egyéneknek a közös cél, a németellenes harc érdekében történő tömörítése révén alakul ki a kommunisták vezetésével.

A kutatásoknál még tisztázatlan kérdés, hogy annak ellenére, hogy az A/1-es kategóriában a kommunisták tömörültek miért nem vették fel a Kommunista Párt nevet. Feltetelezésként arra lehet következtetni, hogy a csoportnak jól bevált módszerei voltak a fasizmus elleni harcra, azonban a népi demokratikus forradalommal kapcsolatosan nem voltak egységes elképzeléseik, többen az 1919-es időszak megismétlését, a proletárdiktatúrának 1944-ben való megteremtését tervezgették, mint erről a következő fejezetekben még lesz szó. /83./

"A MOKAN - Komitének hármas feladatot kellett megoldani.

1. Szembe kellett fordítani a város lakosságát a német megszállókkal és nyilas bérenceikkel.
2. Meg kellett akadályozni a város üzemeinek, közműveinek leszerelését.
3. Közvetlen fegyveres harcot kellett folytatni a német megszállók és nyilas bérenceik ellen."

/84./

A rölapok terjesztését a Szálasi hatalomra jutása utáni napokban kezdték meg munkahelyeken és a város utcáin. Az első rölapot a 3.sz.melléklet tartalmazza!

Halál a német megszállókra!

Felhívás!

Megszűnt a tétlen Messiasvárás kora. Űtött a gyors tettek órája. Minden felszabadulni vágyó ember jelszava: Fel a partizánharcra! A német fasiszták elvesztették rablőháborújukat, és most a hazai náci-bérenc nyilas háborus uszítók segítségével teljesen ki akarják fosztani városunkat. Ne tűrjétek tovább a fasiszta gyilkosok és náci-bérenc háborus bűnösök garazdalkodását! Vegyetek fel ellenük a harcot, a MOKAN komité szervezeteiben! Minden becsületes katona, munkás és polgár, csatlakozzon a magyar szabadságharcosok fegyveres szervezetéhez!

Pusztuljanak a fasiszta gyilkosok!
Halál a háborus bűnösökre!

3.sz.melléklet!

Katonák, munkások, polgárok!

A munkások és parasztok vörös hadserege itt áll városunk falai előtt

Könyörtelenül lecsap a német fasiszta rablók tömeggyilkos hordáira, de nem ismer könyörületet azokkal a nyilas uszítókkal és magukról megteleldeezett egyenekkel szemben sem, akik kihasználják a zavaros helyzetet és fosztogatásaikkal a tél nyomorának és az éhség gyötrelmeinek teszik ki a város lakosságát.

Mindenkit figyel, mindent számon tart a MOKAN komité a szabadságharcos magyarok szervezete.

Pusztuljanak a német megszállók!
Reszkessenek a háborus bűnösök!
Halál a fasiszta gyilkosokra!

4.sz.melléklet!

A röplap hatására 150-200 főre emelkedett az aktív tagok száma, akik irányították az ellenállást, ha kellett fegyveresen is részt vettek egyes akciókban, majd a 4.sz. melléklet szerinti felhívást adják ki a fosztogatások, garázdálkodások megelőzése érdekében.

A legkomolyabb eredmények közé tartozik, hogy a felhívások, röplapok hatására fokozódott az aktivitás a munkásság részéről a gyárak leszerelésének megakadályozásában. Ilyenek voltak pl. Kiss János, a D-9 üzem raktárosa elásattott 13 tonna gyorsacélt, több ezer köszörűkövet, 6000 csiszolókövet, 10.000 extra esztergakést. Ács Árpád raktári alkalmazott a délelőtti szigorú ellenőrzés mellett bevagonirozott anyagot délután, amikor lazább volt az ellenőrzés, kipakoltatta a vagonokból és elásatta. A C-17-es nagyolvasztónál Gönczi fűművezető segítségével sikerült félrevezetni a németeket és meggátolni a nagyolvasztó felrobbantását./85./

A lakosság és a katonák között kifejtett agitációval is nagyban hozzájárultak a lakosság és katonák forradalmasításához. A kaszárnyákból egy köteg röpiratot vittek be a Gestapónak, melyen ez állt:

"Olvasd és add tovább! Segítség a németeknek hazatérésére! Katonák! Munkások! Polgárok! A munkások és parasztok hadserege itt áll városunk falai alatt. Halál a fasiszta gyilkosokra!..."

A röplapok mellett a fegyveres cselekmények is megkezdődtek, lefegyverezték a gyárban és Diósgyőrben a nyilas őrségeket. A Gestapo kiadta a parancsot, hogy fel kell göngyölíteni a MOKAN-t, azonban senki nem tudta hol vannak, kik azok. /86./

Jelentős tevékenysége volt a MOKAN-nak abban is, hogy megakadályozták a Szinvahid, a Martintelepi vasúthid és a főposta felrobbantását.

Az ellenállás hívei nemcsak a munkásságból tevődtek össze. Lehet neveket említeni pl. "Petrári Mihós doktor, a háboru alatt magasrangú katonaeorvos volt, a miskolci helyőrségi kórház parancsnoka. Ebben a minőségben sok jót tett... Katona kórházi iratokkal látott el illegalitásban lévő kommunistákat és más üldözötteket, a kórházban bujtatta őket és megmentette életüket... A miskolci kommunisták büszkék voltak rá, ő pedig bizott bennük..." Vagy tovább. "... a német megszállás alatt volt idő, amikor Pödör László gimnáziumi tanár lakásán találkozott a miskolci MOKAN-komité nevű partizánmozgalom vezetősége, melynek a magvát a diósgyőri és miskolci munkások képezték. A német politikai rendőrség, a hírhedt Gestapo ott székel a "szomszédokban". Lehet említeni Stépán István gyógyszerészt is, akinek Hejőcsabai patikája a legkritikusabb időkben a miskolci kommunista vezetők találkozóhelye volt."

Nógrádi elvtárs művében felteszi a kérdést: "Mi fűzte ezeket a kiváló polgári értelmiségi embereket a kommunistákhoz? Feleletül azt írja: "Kétségtelenül olthatatlan hazaszeretetük. - Megértették, hogy van kiút a Horthy-rendszer teremtette nemzeti kátyuból, s ezt az utat a kommunisták mutatják. Velük kell tehát szövetkezni. Összekötötte őket a felszabadulás előtti utolsó napok ellenállási harcának, majd a felszabadulás teremtette légkörnek, a felocsudásnak, és az első lépéseknek a sajátos, felejthetetlen romantikája is." /87./

A város további létének szempontjából a MOKAN egyik leglényegesebb megmozdulása az ugynevezett "térkép-akció" volt, melynek keretében feltérképezték a német katonai objektumokat, majd Barla Anna, Neugewürz Éva, Fekete Mihály és Orosz Kálmán Oszip elvtárs vezetésével átvitték a fronton a szovjet csapatokhoz. Így sikerült elérni, hogy a szovjet tüzérségnek nem kellett tapogatóznia a célpontok után, ami jelentősen megkönnyítette és meggyorsította a város felszabadítását és nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a város háromhetes ostrom ellenére is viszonylag kis veszteségeket szenvedett. /88./

A német megszállók és szövetségeseik elleni közvetlen fegyveres harc, jelentőségét tekintve, talán az utolsó helyre tehető a MOKAN-komite feladatai közül. Az ellenállási mozgalom már azokban a napokban bontakozott ki, amikor Miskolc már frontvárossá vált, s így nem kerülhetett "látványos" akcióra sor. A felszabadulást megelőző napokban a szervezet vezetői körében felmerült ugyan a fegyveres felkelés kirobbantásának gondolata, ettől azonban a szovjet csapatok tanácsára elálltak, mert a Vörös Hadsereg az akkori hadihelyzetben nem tudott volna a felkelésnek hathatós támogatást nyújtani.

Összefoglalva megállapítható, hogy a MOKAN-komite munkájának súlypontját nagyon helyesen politikai sikra helyezte, hiszen a szovjet csapatoknak megvolt az erejük ahhoz, hogy a várost felszabadítsák, ugyanakkor a MOKAN-komite olyan feladatokat oldott meg, melyeket csak a városon belül lehetett véghezvinni.

A szervezet tevékenysége nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a Német Déli Hadseregcsoport parancsnoka, Hans Friessner így értékelje a visszaemlékezéseiben a miskolci helyzetet: "A Miskolc körüli helyzet kiéleződésével meglevő harci gondjainkhoz még egy járult, amelyre nem számítottunk: Az iparvárosban 20.000 munkás kelt fel, miközben a harc a kapuk előtt tombolt és a szövetséges nemzetek katonái, akik nagy részben maguk is a munkássághoz tartoztak, életüket kockáztatták. A miskolci munkások fenyegető magatartását tanusítottak a csapatokkal szemben. Éjjel lövöldöztek a német katonákra. Az iparvidéket nyilvánvalóan lehetőleg sértetlenül akarták a szovjetnek kiszolgáltatni. A magyarok az ágyugyárban kitört felkelés ellen csak elégtelen rendszabályokat alkalmaztak úgy, hogy végül német utászoknak kellett beavatkozni. A civil lakosság felfegyverzett hordái az ellenséget támogatták. Ezrével osztogatták a kommunista röplapokat. A magyar csendőrség passzívan viselkedett. Mindez újabb megterhelést jelentett a harcoló csapatoknak."/89./

A német tábornok ezen sorai csak megerősítik a diósgyőri és miskolci munkásság harcának eseményeit. A megszállók nem érezhették biztonságban magukat, a német-ellenes hangulat egyre fokozódott és tettekben is megnyilvánult. Erről ír Paul Klat német altábornagy is...

"Miskolcon, ebben a nagy iparvárosban a magyar hadseregnek több fegyverraktára volt. A munkásság egy része felkelt ellenünk. A hatóságok javarésze már elhagyta a várost. A rendet a gyenge magyar csendőrség csak nehezen tudta fenntartani... Mindenütt válságos volt a helyzet, különösen a sötét éjszakákon, amikor katonáinkat az ipari környéken ismételten felkelők és orosz rohamosztatok támadták. A város élelmiszerhiányban szenvedett. Mindenekelőtt a kenyér hiányzott. Az ellátásban így nekünk is részt kellett vennünk. Ehhez a város polgáraiból bizottságot hoztunk létre, egy volt magyar tábornokkal az élen..." /90./

A leírtakból láthatjuk, hogy az élelmezési viszonyok rosszak voltak, de a harc egy percig sem szünetelt.

A MOKAN-komite már november első felében kapcsolatba kerül a szovjet csapatokkal. Ezután ad ki újabb röplapot, melyben a város lakóit felhívja, hogy a szovjet csapatokat hogyan fogadják. A plakát november végén került ki a város lakóihoz. /5.sz.melléklet!/

A város felszabadulását várva és acélból, hogy a város lakosságát felkészítsék a felszabadulás napjára, a MOKAN-komite az alábbi hadparancsot adja ki:

"Éljen a felszabadító dicső Vörös Hadsereg

A MOKAN-Komite
Hadparancsa

A dicső Vörös Hadsereg csapatai a Vasgyárat hatalmukba kerítették. Rövid időn belül városunk felszabadítása is befejeződik.

53.4191.1.

A város lakosságához !

A Vörös Hadsereg megbízásából a MOKAN komité az alábbiakat közli a város lakosságával :

A munkások és paraszokok Vörös Hadserege nem rabol, nem fosztogat és nem erőszakoskodik az általa megszállott területeken. A Vörös Hadsereg katonái nem követnek el semmi olyan visszaélést, amelyet a német fasiszta gyilkosok és szövetségeseik a nácibérenc nyilas háborús bűnösök követtek el napról-napra ebben a városban is a lakosság szemeláttára.

A Vörös Hadsereg hosszú és fáradtságos küzdelmet harcolt végig, amíg végre most falaink közül is kiüldözi a gyűlölt német megszállókat. Fogadjátok tehát barátságosan a vörös katonákat, ha éhesek osszátok meg velük kenyereketek és ne feledjétek el, hogy nem fasiszta tömeggyilkosok fosztogató hordaival, hanem egy felszabadító hadsereg tagjaival álltok szemben.

A Vörös Hadsereg nem kíván egyebet a város lakosságától csak rendet. **A rend fenntartását a szabadságharcos magyarok szervezete, a MOKAN komité látja el.** Mindenki figyelje, adja tovább, és kövesse a MOKAN komité utasításait !

Pusztuljanak a fasiszta gyilkosok !

Halal a háborús bűnösökre !

5.sz.melléklet!

Felszólítok minden öntudatos és hazafias, németellenes munkást, katonát, tisztet, polgárt, hogy azonnal csatlakozzék a MOKAN-komite fegyveres csapataihoz, hogy méltó fegyveres fogadtatásba részesítsük országunkat kifosztó, rabló, felgyújtó náci hordát.

Mindenki a kiadott utasításoknak és parancsoknak halál büntetés terhe alatt föltétlen engedelmeskedni tartozik.

Miskolc város területére és környékére kihirdetem az ostrom állapotot, amely vonatkozik mindennemű rablás, fosztogatás, önkényeskedés, magánlaksértés, nők és bármely egyének elleni erőszakoskodás, általános szesztilalom áthágása büntetettére.

A fegyverek beszolgáltatása 24 órán belül megtörténjen. Az utcán a MOKAN-komite fegyveres alakulatai kívül senki nem tartózkodhatik. Felhívom a MOKAN-komite tagjait, hogy ezen hadparancsoknak minden vonatkozásban érvényt szerezzen.

A felszabadító Vörös Hadsereg fogadtatására felszabadulásunk örömének megfelelő ünnepélyes formában történjék. Elrendelem a házak nemzeti színű, Miskolc város színeit viselő és vörös zászlókkal való fellobogózását.

Éljen a felszabadító dicső Vörös Hadsereg!
Halál a német megszállókra és Szálasi rablógyilkos bandájára.
Pusztuljanak a háborus bűnösök.

MOKAN komite megbízásából
városparancsnok"

/Mokan pecsét/

/91./

A hadparancson dátum nem található, de valószínű, hogy 1944. november 17 és 20 között készülhetett, mivel az első mondatánál a Vasgyár felszabadulását említi. A Vasgyár pedig először nov.17-én szabadult fel, majd 20-án gazdát cserél, a vasgyár másodszori felszabadítását pedig megelőzi Miskolc város felszabadulása.

Az ellenállást úgy Miskolcon, mint Diósgyőrben a felszabadulást megelőző időszakban a MOKAN-komite szervezi és irányítja. Ennek ellenére Diósgyőrben a visszaemlékezések szerint létezett egy ugynevezett "partizán csoport" is, mely bizonyos mértékben a MOKAN szervén kívül is fejtett ki tevékenységet. Ezek a következőkben foglalhatók össze:

A csoport tevékenysége október, november hónapban /1944/ ölt nagyobb méreteket. A csoport tagjai gyakran találkoznak egymással. Fő találkozóhelyük Kovács Imre háza volt, mely házat ma emléktábla díszíti és emlékeztet az ellenállás időszakára.

A csoportnak nem volt kapcsolata a Békepárttal, azonban a párt röplapjai, kiadványai hozzájuk is eljutnak. Fő tevékenységük a röplapok készítése és terjesztése volt az első időben, majd fegyverek szerzése és később a szovjet csapatok megbízásából felderítő tevékenység végrehajtása.

A röplapokat Diósgyőrben, Perecesen, a vasgyárban, Ujgyőrben és Miskolcon is terjesztették. A röplapokat éjjel szórták szét törekedve arra, hogy ez lehetőleg egyidőben történjen mindenhol, hogy a készítés helyére ne vezessék a nyilasokat. A röplapok az alábbi szöveggel készültek:

1./ "Figyelmeztetés!

Az oroszok bevonulása idején mindenki maradjon a helyén. Dugjatok el mindent a németek elől.

Kiadja a Békepárt."

2./ "Munkások - Tisztviselők.

A gépek és szerszámok elhurcolása jövőbe vetett munkalehetőséged megakadályozását jelenti.

Csak az rabolhat el gépeket és szerszámokat, aki nem magyar.

Gondolkozzatok magyarok! Vajon szerszám nélkül a jövőben fogtok-e tudni dolgozni.

Aki most lopásra kényszerít, nem törődik veled és családdoddal, ugy nem törődött a multban sem.

Védd meg nemzetünk vagyonát.

Kiadja a Békepárt."

/92./

A röplapok hangjából valóban érezhető a Békepárt már előzőekben említett kiadványainak hatása. Azonban a röplapokon a "Békepárt" felírás már nem felel meg a történelmi hűségnek, mivel ezen röplapok terjesztésére október és november hónapban kerül sor, holott a Békepárt, mint olyan 1944. szeptember 12-én megszűnik és kommunista párt néven dolgozik tovább. A szerkesztők valószínű azért alkalmazták ezt az aláírást, mert a Békepárt előző kiadványai nagy hatással voltak a lakosságra és ezt a folytonosságot nem akarták megszakítani.

A röpcédulákat Kovács Imre lakásán készítették és terjesztésében a következő személyek vettek részt: Bátor Pál, id.Kovács Imre, Dancza Lajos, Kovács Sándor, ifj. Kovács Imre, Frecker Ferenc, Szondi László, Dozsnyák János.

A csoport tagjai a november első felében Diósgyőrről átvonuló lerongyolódott magyar katonáktól fegyvereket vásároltak, melynek ellenértékeként pénzt, ruhát és élelmet adtak a katonáknak, majd elbujtatták őket és amikor arra lehetőség nyílt, a kivetkőzött katonák hazaindultak családjaikhoz.

Mivel Diósgyőrből a németek november 20-án kivetkék a szovjet előőrsöket, a csoport tagjai ott rekedt szovjet katonákat bujtattak és élelmeztek, mely tevékenységért a szovjet parancsnokság köszönetét fejezte ki.

A nehéz helyzet ellenére az ellenállási mozgalom fejlődése nem törik meg. A MOKAN-komite tevékenysége nagyban hozzájárult a lakosság felvilágosításához, a felszabadítás előkészítéséhez.

4./ Miskolc város felszabadítása.

Magyarország felszabadítása az országot megszállva tartó német, valamint a horthysta és németbérenc nyilas rémuralom alól, mintegy féléves hősieles küzdelem és a szovjet hadsereg, valamint a vele együttműködő román, bolgár, jugoszláv csapatok sikeres támadó hadműveleteinek eredményeként valósult meg.

A magyar nép összességében csak ki mértékben tudott hozzájárulni felszabadulásához. Hiányzott ehhez a kellő szervezett erő. Az antikommunista mótely jelentős mértékben hatott az országban és a szovjet hadsereg gyors előretörése miatt a haladó erők összefogására kevésbé jutott idő. Ez alól a megállapítás alól kivételt képez Miskolcs és Diósgyőr, ahol a szervezett munkásság a MOKAN-komite irányításával, ha nem is nagymértékben, de a szovjetekkel együttműködve szervezett fegyveres ellenállást fejtett ki, mint az előző fejezetben láthattuk.

A szovjetekkel való jó kapcsolatot és együttműködést bizonyítja, hogy a szervezet vezetői még felszabadulásunk előtt orosz-magyar nyelvű igazolványokat kaptak a szovjetektől, és tagjaikat ezekkel látták el.

Borsod megye és Miskolc felszabadítása a magyarországi hadműveletek második szakaszában következett be november és december hónapban. "A megye és Miskolc felszabadulásának egész menete összefügg a budapesti hadművelettel." /93./

Október végén - november elején a szovjet hadvezetőség terve a magyar főváros elfoglalására, az ellenség ottani csoportosításának szétverésére irányult. Ehhez el kellett vágni a Budapestről Miskolcra, onnan tovább Kassára vezető utat, hogy így a Tisza középső és felső folyásánál védekező német és magyar alakulatok összeütközését a főváros környékén állókkal megszakítsák. Ennek az elvágásnak a megvalósítása után az arcvonal három szakaszán kellett egyidejűleg támadást kezdeni... /A 2.Ukrán Front a Tisza felől Miskolc ellen./ Északkelet-Magyarországon a támadás az ellenség Budapest és Miskolc közötti arconala összeomlásának kikényszerítésére, a Mátra és a Bükk hegység közötti áttörés megvalósítására irányult. /94./

A Miskolc közvetlen felszabadítására irányuló támadás 1944. nov.12-én kezdődött, amikor a szovjet 7.gépesített hadtest és az 5. gárda lovashadtest Mezőkeresztes és a Tisza között északi irányban támadott, hogy áttörje a német arcvonalat és délről közelítse meg Miskolc városát. /95./

A Cegléd-Szolnok térségében folyó sikeres harcok után a Vörös Hadsereg északnyugati irányban tört előre Miskolc és a Mátra között. A Miskolc elleni észak felé irányuló támadással kialakult egy másik súlypont.

A frontszakaszokon november második felében elke-seredett harcok folytak. A szovjet hadsereg a földi ala-kulatok támadásának támogatására bevetette vadász és csa-tarepülő kötelékeit is. A szovjet csapatok előnyomulását sem az ellenség ellenállása, sem a rossz időjárás nem tud-ta feltartóztatni.

Az időjárásról különben Friessner német tábornok azt állítja, hogy november második felében esett és hava-zott vég nélkül: ez a mozdulatokat és a harcot nagyon meg-nehezítette. Leírja azt is, hogy csapatai előerőkben és fegyverzetben rendkívül nagy veszteségeket szenvedtek. A zászlóaljok száma csak 100-200 fő volt, a páncéltörőket nem tudták mivel vontatni. Leginkább a páncélos-helyzet okozott gondot. A páncélos hadosztályok harckocsi állománya nagyon lecsökkent. Különösen aggasztó jel volt, hogy a legutóbbi időben a gyárból kikerült új harckocsik csődöt mondtak.

/96./

A 2.Ukrán Front 27.hadseregének magasabb egységei nov.10-én Csincse - tanyánál, 11-én Szihalomnál, 12-én Mezőkövesdnél, 15-én Emődnél is átvágták a Budapest-Mis-kolc vasutvonalat. A továbbiakban a 27. hadsereg Miskolc irányába fejlesztette ki támadását, amelyet jobbról a 40. hadsereg előnyomulása biztosított. /97./

A 2.Ukrán Front jobbszárnyának támadásáról a Magyar Ujság ezeket írja:

"E nagyszabású hadművelet nagyjából a Budapest-Miskolc vasutvonal mentén halad előre, de szélességében átfogja a magyar fővárostól Tokajig terjedő frontsza-kaszt. Három fő támadási irány alakult ki e területen: Hatvan, Eger, Miskolc felé. A Hatvan ellen irányuló tá-madás közvetlen célja az, hogy a szovjet csapatok Buda-pest fölé jutva, északról is körülzárják a magyar fővárost, ugyanakkor pedig Eger és Miskolc felé haladó előretörés-sel együtt az egész vonalon északi irányban Szlovákiába verik vissza az ellenséget.

E döntő jelentőségű hadművelet eredményeképpen a Budapest-Miskolc vasutvonal Hatvantól csaknem Miskolcig terjedő szakaszon átlépték a szovjet csapatok. A harcok jelenleg a Mátra és Bükk lábánál folynak. Ugyanakkor Dél-Zemplén felől is jelentősen előretörték a szovjet erők és Miskolc irányába nyomulnak előre. Hatvan és Miskolc eleste hatalmas csapást jelent majd az ellenség utánpótlására."

/98./

November 20-ra a szovjet csapatok Miskolc közvetlen közelébe jutnak és felszabadítják Hejőcsabát és Görmöbulyt, majd átkaroló manőverrel a Miskolc körzetében védő ellenséges csoportosítás oldalába és hátába mérték csapást. Két héten át rendkívül heves harc folyt a városért. Miskolc is osztozott azoknak a nagyvárosoknak a sorsában, amelyet az ellenség a végsőkig való védelemre készített elő. A nyilasok razziáztak katonaszökevények után, feltörték és fosztogatták a lakásokat, a németek robbantásra készítették elő az üzemeket és a közműveket, eközben iparkodtak elhurcolni a gépeket és a gyártmányokat. A szovjet csapatok kemény küzdelemben lépésről-lépésre egyre összébb szorították a gyűrűt a miskolci ellenséges csoportosulás körül. /99./

A Miskolcért folyó harcokban a hónap vége felé a várostól keletre elért sikerek voltak a legjelentősebbek; az itt harcoló 16. magyar hadosztály két zászlóalja átment a szovjet csapatokhoz. /100./ Ez nem kismértékben tudható be a MOKAN-komite agitációjának és röplapjai hatásának is.

November 29-én és a következő napokban a Vörös Hadseregnek nemcsak keletről, hanem egyidejűleg délről is támadást indít Miskolc ellen. Itt különösen Hejőcsabánál alakul ki elkeseredett harc, ahol a támadó 27. hadsereg 7. hadtestje szétverte a 8. német vadász hadosztály 28.ezredét, alig hagyva hirmondót belőlük.

A harcok során fogságba esett egyik zászlóalj parancsnoka, Joachim Ott szds., aki éppen az előző harcok során szerzett "érdemeiért" lovagkereszt kitüntetést kapott, elfogása után a következő nyilatkozatot tette:

"Az én zászlóaljam 500 emberből állott, ebből a legutóbbi lo napban 200 embert vesztettünk. A harcok rendkívül elkeseredettek voltak. Az utolsó két nap alatt újabb 40 embert vesztettem. Ekkor az oroszok a zászlóalj balszárnyát kezdték szorongatni. Dél tájban orosz tankok jöttek. Zászlóaljamat szétszórták, fogalmam sincs mi maradt meg belőle. Azt hiszem hogy senki sem menekült meg."/lo1./

December 1-én és 2-án a harcok közvetlen Miskolc körül folytak. A város határában többszörös védelmi rendszer volt kiépítve. Keleten a folyómenti védelem több lövészárk vonalból és villamosárammal telített drótakadályokból állt, melyek között aknamezőket telepítettek. 2-án sűrű eső esett, ami a köves utakon kívül szinte lehetetlenné tette a harckocsik és a gépesített csapatok mozgását. A védelem jelentős tűzérséggel, valamint harckocsikkal rendelkezett és a város körül vonták össze a 8. német vadász hadosztály főerejét és a hadtest tartalékot is. A hadtest tartalék harckocsikkal megerősítve a reggeli órákban ellentámadással kívánta visszavetni a támadást a város szélén. Az ellenlökést az éjszaka leple alatt rejtetten előrevont szovjet tűzérütegek állították meg, közvetlen közelségből, rejtett tüzelőállásból leadott lövésekkel. Különösen kitűntek a harcban Medvegyev és Szavcsenkó gárdaőrmesterek páncéltörő lövegei, melyekkel 3, illetve 2 harckocsit lőttek ki egymaguk, s erre a többi harckocsi sebtében visszavonult. A németek tűzérségét a miskolci partizánok segítségével pontosan irányított tüzellel lőtték ki a szovjetek, annak ellenére, hogy a németek gyakran váltották tüzelőállásukat. /lo2./

A korabeli sajtó az alábbiakban közli a város határában folyó harcokat:

"Reggel Trakbevona gárfőhadnagy szakaszával elfoglalt egy makacsul védett ellenséges állást Miskolc előtt. Levonai gárfőhadnagy vadászaival viszont egy másik fontos állásból verte ki a németeket, miután körülkerítette azokat és két ágyút, valamint sok hadianyagot zsákmányolt. Másik kötelékük Penkin vezetése alatt egy fontos magaslatot foglalt el. Pjotr Kulik gépfegyverével egy század németet megsemmisített, részben megfutamított. Ivan Brovaja mesterlövő 24 hitleristát lőtt le. Ez a mesterlövő eddig már 150 hitleristát terített le.

Az ellenség a vasuti pályatestnél igyekezett a lábát megvetni és a Miskolc elővárosában lévő nagy állomásépületben állította fel erőit. De tűzérsegünk gyorsan segítségére sietett az előrenyomuló gyalogságnak és csakhamar sikerült kiküszöbölni az ellenségnek ezt a védelmi pontját. Szlonov kapitány százada négy aknavetőt ragadott el az ellenségtől és egy gépfegyvert zsákmányolt. Liszov hadnagy gépágyújával felgyújtott két házat, ahonnét ellenséges golyószórók tüzeltek.

Az elkeseredett harcok sikerre vezettek és csapataink a déli eldalon elérték Miskolc bejáratát. Más csapataink a folyón át kelet felől támadtak az ellenségre. A németek felfegyverezték a hadiüzem munkásait és őket is harcba akarták vetni, de a munkások - magyarok, csehek és szlovákok - tulnyomó része átment a Vörös Hadsereg oldalára.

Kemény küzdelemben csapataink szétverték az ellenséges helyőrséget és elfoglalták Miskolc városát. Sok fegyvert, vasuti kocsit, mozdonyt és hadianyag-raktárt zsákmányoltak." /103./

December 2-án este a szovjet csapatok behatoltak a városba. Az ottrekedt hitlerista csoportok felszámolása reggelig tartott és közel 2 hetes, szinte lépésről-lépésre történő hősiességek után, december 3-án felszabadult Miskolc. A szovjet hadsereg főparancsnoksága nagyra értékelte Északkelet-Magyarország legjelentősebb városának felszabadítását..." /104./

A főparancsnokság az alábbi napiparancsban üdvözölte a 2.Ukrán Front Miskolc felszabadításában résztvett csapatait:

"A 2.Ukrán arcvonal 27. hadserege ma, december 3-án kemény harcok árán rohammal elfoglalta Magyarország egyik jelentős közlekedési gócpontját, és az ellenség fontos védelmi támaszpontját, Miskolcot, mely jelentős hadiipari központja volt a német-magyar hadseregnek. Az elért győzelem emlékére azok a harci egységek, melyek a Miskolc bevételéért folyó harcokban győzelmet arattak és a legjobban kitűntek, kitüntetésül a "Miskolci" elnevezést kapják és kitüntetésre terjesztendőek elő." /105./

E jelentős fegyvertényt december 3-án este Moszkvában 224 ágyu 20 diszlövése köszöntötte. Ugyancsak december 3-án szabadul fel Sátoraljaujhely, melynek tiszteletére Moszkvában szintén tüzérségi disztűzet rendeltek el./106./

A feldolgozásban Diósgyőr felszabadulásáról már tettem említést, azonban ezzel szükségesnek tartom kissé részletesebben foglalkozni. A különböző - felszabadulással kapcsolatos - kiadványokban Diósgyőr felszabadulásának időpontját 1944. november 20-ra jelzik. Azonban ez nem felel meg a valóságnak, mivel a személyes beszélgetések és visszaemlékezések ezzel ellentmondanak. A város ezen részének felszabadítása a következőképpen történt.

Ahogy a szovjet csapatok nyomultak előre - november közepén, a németek úgy vonultak csoportostól a Bükkön keresztül Eger felé. A szovjet előőrsök és felderítők pedig eljutottak a Vasgyárig, onnan és a Komlóstető, valamint a Tatárdomb fenyveseiből figyelték a németek visszavonulását. Majd amikor a német csapatok elvonultak, a szovjetek november 17-én 11-12 óra között lejöttek a hegyekből és elfoglalták Diósgyőrt. November 20-ig tartózkodtak itt, mert a szovjet csapatok újabb nagyarányú támadásra miatt a németeknek újból menekülni kellett és az egyedüli út, - mely még szabad volt - Budapest felé, Diósgyőrön vezetett keresztül a Bükk hegység és Egeren át. Az átvonuló német gépesített alakulatok támadást intéztek a szovjetek ellen, akik ugyan harcba bocsátkoztak a németekkel, de a tulerővel szemben egy-két géppuskával nem tudtak eredményt elérni. Így november 20-án az est leple alatt egyrészük visszavonult a homokbányán keresztül a hegyekbe, sajnos nagyrészük azonban itt halt hősi halált. Tehát Diósgyőr első felszabadulása 3 napig tartott.

Nem lehet a felszabadulás időpontja november 20.-a azért sem, mert a korabeli sajtó november 26-án emliti híradásában, hogy Diósgyőr többször gazdát cserélt. November 20-a után újból német egységek állomásoztak Diósgyőrben és másodszori felszabadulása csak Miskolc felszabadulása utáni napon, december 4-én következett be. A hegyek jó búvóhelyül szolgáltak a németeknek, ennek következtében pár kilométerre a hegybe n a papirgyár és Lillafüred környékén még december 16-án is voltak szórványos harcok.

Kutatásom eredményéről tájékoztattam a felszabadulásunk 25.évével kapcsolatos egyik kiadvány szerkesztőit és érveimet elfogadva, módosították az előzően beírt helytelen adatot. /107./

Miskolc és Sátoraljaujhely felszabadulásával nemcsak Északkelet-Magyarország, hanem az egész ország felszabadulásának fontos szakasza zárult le. E területek felszabadítása után a szovjet hadsereg folytatta hősi harcát Budapest, majd az ország teljes felszabadításáért. A felszabadított területeken pedig, így Miskolcon is megindult a háborús sebek begyógyítására, az újjáépítés megszervezésére irányuló nehéz munka.

5./ Az élet beindulása a felszabadulás után:

1944. december 3.-át követően a városban a MOKAN-komite volt az egyetlen szervezetű erő, mely Tóth Béla és Fekete Mihály vezetésével megkezdte a korábban szétszóródott harci csoportok összegyűjtését, majd még aznap Mihajlov szovjet tábornok törvényesítette a MOKAN működését és megbizta a város közbiztonságának védelmével, az újjáépítés megszervezésével.

A szovjet csapatok bevonulása után került sor a vörös hadsereg és a MOKAN harcainak első közös katonai akciójára. A német védelmi körlet előtt, a majláti pályaudvaron 8 mozdony és mintegy 70 vagon vesztegelt. Két szovjet katona részvételével, Kovács Imre vezetésével megindult a kis csoport a feladat végrehajtására. A front, a német állások közelsége miatt a feladat végrehajtása veszélyes volt, annál is inkább, mert a közelből a németek aknavetővel és géppuskával lőtték a szovjet állásokat. A kapott feladatot az éj leple alatt sikeresen végrehajtották és ezért a szovjet parancsnokság elismerését kivívták maguknak. Ugyanakkor több elvtársat beosztottak a szovjet felderítők mellé szolgálatra. Mivel a hegyeken a terepet jól ismerték, nagy segítséget tudtak nyújtani az erdőkben megbúvó németek felderítésében.

A szovjet csapatok parancsnokának a város felszabadítása napján első ténykedései közé tartozott, hogy kiadta a szovjet hadsereg felhívását a város lakói számára, melyben felszólítja őket a munka megkezdésére, a Vörös Hadsereg segítségére. /Lásd 6.sz.mellékleten!/

A MOKAN parancsnokság a szovjet hadsereg parancsnoksággal egyetértésben, a tagokat orosz-magyar nyelvű igazolvánnyal látja el. /Lásd 7.sz.melléklet!/

FELHÍVÁS

a Vörös Hadsereg által a német-fasiszta elnyomás alól felszabadított magyar lakossághoz!

Magyarok!

A Vörös Hadsereg csapatai az ellenség földjén már magyar földet léptek.

Amikor a Vörös Hadsereg magyar területre lép, nem az a cél, hogy annak bármely részét elfoglalja, vagy hogy megváltoztassa Magyarország jelenlegi társadalmi rendjét.

A szovjet csapatok bevonulását Magyarországra területére kizárólag az a katonai szükségesség teszi elkerülhetetlenül, hogy a német csapatok és a Németországgal szövetséges Magyarországi hadereje továbbra is ellenáll.

A Vörös Hadsereg teljesíti Legfelsőbb Hadvezetőségének azt a parancsát, hogy az ellenséges csapatokat azok teljes megsemmisítéséig és legyőztetéséig üldözzék.

A hátrahagyott rablók és magyar börtönök rémítései benneteket a Vörös Hadsereg bevonulásával Magyarországra. S minni okotok a féltelme!

A Vörös Hadsereg nem mint hódító jött Magyarországra, hanem mint a magyar nép felszabadítója a német-fasiszta iga alól.

A Vörös Hadseregnek nincs más célja, mint az, hogy összezsúrolja az ellenséges német hadsereget és megsemmisítse Hitler-Németország uralkodóit az általa legyőzött országokban.

A szovjet-katonai hatóságok nem szándékoznak Magyarországot mai társadalmi rendjén változtatni és a maguk rendjét meghonosítani az általuk elfoglalt területeken.

A polgárok magántulajdonja érintetlen marad és a szovjet-katonai hatóságok védelme alatt áll.

A helyi hatóságok és a helyi önkormányzat összes szervei, amelyek a Vörös Hadsereg bevonulását megelőzően működtek, helyükön maradnak.

Polgárok!

A Vörös Hadsereg Parancsnoksága felszólít benneteket, hogy őrizdtek meg nyugalmatokat, tartózkodjtok rendet és teljesítsdtek pontosan a szovjet katonai hatóságok által a háborús viszonyok figyelembevételével kibocsájtott rendelkezéseket.

Maradjatok helyeteken és folytassátok bekes munkátokat.

Gondoskodjtok az ipari, kereskedelmi, közszéki és egyéb üzemek, valamint a hatóságok zavartalan működéséről!

Földművelők, férfiak és asszonyok! Járjtok nyugodtan dolgaitok után!

Munkások és iparosok! Bátoran folytathatjátok munkátokat a gyárakban és műhelyekben!

Kereskedők és vállalkozók! Intézzétek ügyeketeket minden aggodalom nélkül!

Tisztviselők! Biztosítsátok valamennyi hivatal és igazgatási és szolgáltató működését!

A lelkészek és hívők akadálytalanul végezhetik vallásos szertartásaikat.

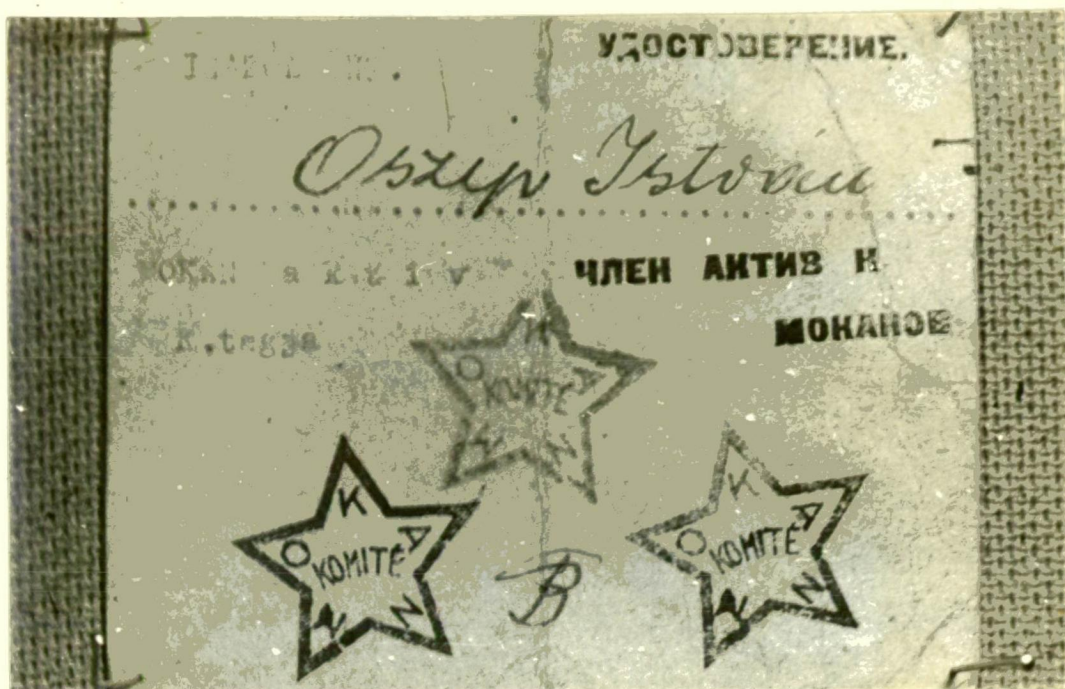
Magyarok!

Hitler-Németország elvezetette a háborút. A német-fasiszta hadsereg helyzete románytalan, az összeomlás előtt áll.

Segítsétek mindenben a Vörös Hadsereget! Siettetek ezzel a német-fasiszta hadsereg összeállítását. Ezzel pedig közeledik az óra, amikor a háború magyar földön véget ér és a német rablók végképpen kiűzökök országaitokból.

A Vörös Hadsereg Parancsnoksága.

6.sz.melléklet!

7.sz.melléklet!

A MOKAN-Komite, mint a városért felelős szervezet, hadiparancsaiban és felhívásaiban intézkedett a rend és a közbiztonság helyreállítására. Az első napokra kihirdették az ostromállapotot, intézkedtek a fegyverek begyűjtésére, valamint a felszabadító Vörös Hadsereg ünnepélyes fogadtatására. /Teljes szöveget közöltem a 3.részben. A katonákhoz, munkásokhoz kiadott tájékoztatóban a szovjet hadsereg méltatása mellett felszólítja őket, hogy csatlakozzanak a MOKAN harcos szerveihez. /Lásd 8.sz. melléklet!//

Több százra növelték a szervezet létszámát és a MOKAN őrségek felügyeltek a rendre Miskolcon kívül Diósgyőrben, Hejőcsabán, Percesen és még több környező községben. A felszabadulás után megjelentették a Szabad Magyarországot, a MOKAN-komite, illetve a Kommunista Párt lapját. A lapot Weltmann Miklós szerkesztette és a MOKAN volt illegális nyomdája nyomta, - most már legálisan -. Néhány nap alatt létrehozták a MOKAN katonai századát is. /109./ /A lapot lásd a 9.sz.mellékleten!//

Katonák, munkások, polgárok!

Végre lehullottak rólunk a fasiszta gyilkosok rablóhaderege által ránk kényszerített rabbiölések!

A német nácik és hazai bérenceik érdekében vágóhídra hajszolt katonák, a német fasiszta hadiépvezet és a hazai háborús bűnösök céljaiért szenvedő, nyomorba, nélkülözésbe döntött munkások és háborútól sújtott becsületes polgárok felszabadultak a szörnyű nyomás alól, amit az öt éves háború és a nyolchónapos német-fasiszta megszállás jelentett.

Tudjátok még! Nem tömeggyilkos rablóbanditák fasiszta hordája nem egy zsarnokságra törő hódító nemzet terrorisa osztályai, hanem a becsületes dolgozók, a megkínzott háborús áldozatok felszabadulását hozó hadsereg

**A MUNKA ÉS PARASZTOK VÖRÖS HAD-
SEREGEI FÉLÉSZÉK A VÁROSBAN FALAI KÖZÖTT!**

Katonák, munkások, parasztok, polgárok! Ti láttátok, a saját bőőzőkén éreztétek hogyan pusztítottak bennünket „szövet-ségeink”: a fasiszta gyilkosok. Biztos pusztulásba zavarták a magyar frontkatonák szévezreit, elhurcolták, halálra kínozták, a munkásság vezetőrétegét és a háborús nélkülözések legszörnyűbb szenvedéseinek tették ki az üzemek dolgozóit. A falvakban elrabolták a parasztok terményeit, elhajították állataikat, feldúlták házaikat. Nem ismertek könyörületet az öntudatos magyar érzésű polgársággal szemben sem: megkínálták, elhurcolták politikai vezetőit, míg a polgárság nagy tömegeit kitették az idegen érdekekért folyó háború minden megpróbáltatásának.

Mind ezt a „győztes” német hadsereg cselekedte! A visszavonulók felrobbantották gyárainkat, felgyújtották gabonatraktárainkat, lángbárral roztatták malmainkat, felszakították a vasútvonalakat és kifosztották az országot amerre elvonultak...

Mégis lesz élet ezen a földön! A munkások és parasztok vörös hadserege annyi más magyar véron után, falaink közül is kiindul a gyűlölt megszállókat!

Csalakozzatok a **MOHÁN** komité harcosszervezeteihez, fegyveresen szálljatok szembe a német fasisztákkal és a náci-bérenc nyilas várospusztítókkal!

Fogadjátok barátsággal a szovjet katonákat, mert amikor megszabadítanak bennünket a fasiszta gyilkosok rablóhaderegétől, megadják nekünk a lehető legjobbat arra, hogy a háborús bűnösök megbüntetésé után felépítsük

**A SZABAD, FÜGGETLEN, DEMOKRATIKUS
MAGYARORSZÁGOT!**

Ehhez a harcosszervező munkához hív minden becsületes igaz magyart: katonát, munkást, parasztot, polgárt a

MOHÁN komité

Pusztuljanak a fasiszta gyilkosok, haál a háborús bűnösökre!

8.sz. melléklet!

5. szám

Miskolc, 1944. december 16.

SZABAD MAGYARORSZÁG

Pusztuljanak a fasiszta gyilkosok!
Halál a háborús bűnösökre!

A lakossági magyar öngőz szervezési bizottság
A MOKAN katonái és civiljei körében

Advent fasizmus után...

A fasiszta teherly fegyvereket 1939 óta a szovjeteknél mindig semleges hadseregben maradtak, vagy bennük a német fasiszták.

A szovjetek teherly fegyvereket 1939 óta a szovjeteknél mindig semleges hadseregben maradtak, vagy bennük a német fasiszták.

Misholcra és északra a Vörös Hadsereg elfoglalta Szerencset és Edelényt

Számos nagyobb közeg és vasútiállomás került a szovjet csapatok birtokába

A szovjet csapatok 1944. december 14-én elfoglalták Szerencset és Edelényt. A városok a szovjet csapatok birtokába kerültek. A szovjet csapatok 1944. december 14-én elfoglalták Szerencset és Edelényt. A városok a szovjet csapatok birtokába kerültek.

A megszálló csapatok parancsnoka elfoglalta hivatalát

A városparancsnok kihaltatáson fogadta a városvezetőseget

A megszálló csapatok parancsnoka 1944. december 16-án elfoglalta hivatalát. A városparancsnok kihaltatáson fogadta a városvezetőseget.

9.sz.melléklet!

A MOKAN - NŐMOZGALOM megindulásával társadalmi szervezetet is hoztak létre, melynek feladatai eltértek a fegyveres MOKAN mozgalomtól, inkább csak a belső rend és meginduló élet első proletár szerve támogatói voltak, hogy az adott helyzetben az igen sokoldalú feladatokban támaszai és segítői legyenek a még katonai feladatokat is ellátó MOKAN-nak. /110./ /Első felhívást lásd a 10.sz. mellékleten!//

A Nemzeti Bizottság megalakulásáig a város egész terhe a Kommunista Pártra, illetve ennek egyik szervére, a MOKAN-komitére nehezedett. A szociáldemokraták az utolsó napokban kezdenek bekapcsolódni a tennivalókba, a városban a polgári pártok még nem működtek. /111./

Felhívás a nőkhöz!

A rend helyreállítását célzó munkák mindenütt megindultak s épen ideje, hogy a nők is bekapcsolódjanak a munkába.

A nők munkaköre a házak, lakások rendbehozásával kapcsolatos. A házban lakó nők kötelessége a ház üresen maradt lakásait rendbehozni a legrövidebb időn belül s a nagyobb javítást igénylő lakásokról kimutatást készíteni. A kimutatásban fel kell tüntetni a lakhatatlan lakások (szobák) számát és a rongálódás fokát.

Az elvégzett munkát a MOKAN megbízott nőtagjai fogják ellenőrizni s jogukban áll minden felhasználható női munkaerőt igénybevenni. A dolgozó nők igazolványt fognak kapni, mely mozgási szabadságukat biztosítja.

Magyar nők! Elég volt a félelemből, a semmittevésből! A férfiak eddig elvégzett munkája szolgáljon buzdításul elkezdett munkánkban!

MOKAN nőmozgalma.

10.sz.melléklet!

A MOKAN az élelmezési nehézségek megoldására közellátási komitét szervezett, fegyveresei az utcákon cirkáltak a közbiztonság érdekében. Sok házra felkerült a tábla: "A MOKAN védelme alatt áll." /112./ /Lásd 11.sz.melléklet/

A Kommunista Párt a programját szeptembertől kezdve állandóan ismertette a Kossuth Rádión keresztül, melyben a nagy hazafias tömegeket egyesítő Nemzeti Bizottságok megalakítását tűzte napirendre. Így ezt a miskolci kommunisták is ismerték. Lényegében Miskolcon is a kommunista program által kitűzött feladatokat kellett megoldani, azonban annak ellenére, hogy az ország egyik legjobban forradalmasított városa volt - a népi demokratikus forradalom kibontakozása késlekedett.

MOKAN

védelme alatt áll

CSATÁI FORRÁSOK
KÖZLEMÉNYE

11.sz.melléklet!

Mig másutt a felszabadult városokban a felszabadulás pillanatában azonnal megalakultak a Nemzeti Bizottságok és kezdetét vette a népi demokratikus fejlődés, addig Miskolcon csak 12-13 nappal a felszabadulás után történtek meg az első lépések a kibontakozás irányában. /113./

A népi demokratikus forradalom késésének az okát a forradalom erőinek bizonyos mérvű "tulfejlettségében" lehet keresnünk. A kommunizmus gyermekbetegsége, a "baloldaliság" ütötte fel a fejét és egyesek a helyzet helytelen értelmezése következtében azonnal szocialista forradalmat, proletár diktatúrát akartak megvalósítani. Ehhez azonban éppugy hiányoztak a feltételek, mint szerte az országban. Lenin a "Baloldaliság a kommunizmus gyermekbetegsége" című munkájában rámutat:

"Az élcsapattal egymagában győzni nem lehet. Csak egyedül az élcsapatot döntő harcba vetni, amikor még a széles tömegek nem helyezkedtek arra az álláspontra, hogy vagy közvetlenül támogatják az élcsapatot, vagy legalább is jóindulatu semlegességet tanusítanak irányában és tel-

jesen képtelenek az ellenség támogatására, nem csak ostobaság, hanem bűn is lenne. Ahhoz azonban, hogy valóban az egész osztály, hogy valóban a dolgozók és a tőke elnyomottjainak széles tömegei jussanak el erre az álláspontra, ahhoz a propaganda egymagában, az agitáció egymagában kevés. Ahhoz a tömegek saját politikai tapasztalata kell."

/114./

A miskolci tömegek a felszabadulásunk után közvetlen azonban még nem rendelkeztek saját politikai tapasztalatokkal, még nem értették meg a szocialista forradalom, a proletárdiktatura szükségességét. Ennek következtében az a sajátos helyzet alakult ki, melyben a látszólag "baloldali" követelések miatt nem tudott kibontakozni, előrehaladni a népi demokratikus forradalom.

A Kommunista Párt Központi Bizottsága nyújtott segítséget a miskolci mozgalom ezen hibájának felszámolásában. A munkát két területen indították be: fel kellett számolni a kommunista mozgalmon belül jelentkező "baloldaliságot" és ezzel párhuzamosan harcot kellett folytatni a fasizmus és a reakció hadállásainak bevételeért. A kommunisták politikai viták sorozata után, 1945. február végéig tisztázták a helytelen nézeteket és a kommunisták vezetésével ezzel egyidőben folyt a harc a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front programjának megvalósításáért is.

/115./

A szovjet városparancsnokság már az első napon magához kérte a város vezetőit, ahol felkérte őket az élet beindulásának elősegítésére, a város előtt álló feladatok végrehajtására. Erről tájékoztató a Szabad Magyarország 1944. december 15.-i számában jelent meg.
/Lásd 12.sz.melléklet!/

A megszálló csapatok parancsnoka elfoglalta hivatalát

A városparancsnok kihallgatáson fogadta a városvezetőséget

Dec. 14-én d. e. a városházán kihallgatáson fogadta Miskolc város megszálló csapatainak parancsnoka a város vezetését, köztük Gálffy polgármestert, a püspöki kárt, Tóth Béla pírítútkárt, Szalay Tibor alezredest, a Mókán katonai karhatalom parancsnokát, Szőnyi Sándor tankerületi főigazgatót, a villanytelep, vízművek képviselőit stb.

A városparancsnok bevezető szavaiban üdvözölte a város lakosságát és kijelentette, hogy a Vörös Hadsereg célja a rend helyreállítása és ebben a munkában számít a magyar nép közreműködésére. Kérte az egyházak vezetőit munkájuk mielőbbi megkezdésére és folytatására az eddigi keretekben.

Kijelentette, hogy a kereskedelmi életben a régi magyar

és az új háborús pengő érvényes.

Befejezésül a város lakosságának boldog munkás életet s a háború mielőbbi befejezését kívánta.

Az alezredest úr szavai után Tóth Béla mondott néhány szót. — Miskolc felszabadítása után meg kell induljon az építő munka. Mutassuk meg, hogy Miskolc valóban a dolgozó magyarok városa; a városunk szebb lesz, mint volt. Ehhez a munkához kérem mindenkinél a segítségét.

Miskolc város viszonylagos megkímélése részben a Mókán szervezetnek köszönhető. A Mókán nemcsak rendfenttartó szerv, hanem harcos alakulat, amely által Miskolc polgárságának ki kell vennie részét a németek elleni fegyveres küzdelemből.

Tóth Béla kérte a jelenlévőket, támogassák a német fasiszták által okozott erkölcsi és anyagi rombolások felbecsülé-

sénél. Közösen kell dolgoznunk, mert „most demokráciában élünk, ahol a közösség érdekeivel együtt érvényesül legjobban az egyéni érdek.”

Gálffy polgármester a város lakossága és a jelenlévők nevében köszönetet mondott a városparancsnok alezredest szavaiért.

Ezután az egyes városi intézmények képviselői kérték a parancsnokság támogatását munkájuk eredményessége érdekében.

A városparancsnok a legmészezebbmenő támogatását helyezte kilátásba a Mezőgazdasági Kamara igazgatójának, a villanytelep és a vízművek vezetésének, a kézműipari munkás-ságnak továbbá a tanügyek vezetőjének, aki kérte, hogy legalább 4-5 iskolai épületet bocsássanak a közoktatás rendelkezésére.

A részletkérdések megbeszélése tárgyában a városparancsnok külön tárgyalt az érdekeltekkel.

12.sz.melléklet!

A szovjet segítségről a polgármesteri jelentés az alábbiakat tartalmazza: "...Avárosba bevonult orosz haderő parancsnoksága az első napon felvette városunk régi vezetőségével az érintkezés fonalát. Megértő embertársi szívvvel kísértte figyelemmel gondjainkat, bajainkat. Segítő kezet nyújtott felénk, helyreállította az elsőrendű közszükségletek kielégítését szolgáló intézmények működését, s azóta is minden lehetőet elkövet, hogy városunkban a közrend, a köznyugalom helyreálljon, a rendes normális élet és a termelő munka újból meginduljon.

... Az orosz katonai parancsnokság bevonulása után tüstént az iránt intézkedett, hogy városunkban a gazdasági élet induljon meg. A kereskedők és iparosok azonnal kezdjék meg kereskedelmi, illetve ipari tevékenységüket, mert a városnak a megzavart életrendje csak akkor térhet vissza a rendes kerékvágásba, ha a kereskedelmi és az ipari élet újból megindul."

Felhívás lett kiadva, melynek eredményeként január 29-ig 509 kereskedő és 936 iparos jelentette be a tevékenységének megkezdését, azonban nagy volt az anyag és áruhiány. /116./

Az élet beindulása, a termelési lehetőségek felmérése érdekében a MOKAN vezetősége a tagok részére megbízatásokat ad ki a különböző üzemek helyzetének, üzemképességének felülvizsgálatára. /Lásd 13.sz.melléklet!/ Ugyanakkor például a ládi fűrésztelepre a munka beindítása érdekében teljhatalmu megbizottat küld, ezzel a szervezéssel az üzemi bizottságok alapját veti meg, illetve tevékenységét indítja be.

M E G H A T A L M A Z Á S !

Mely szerint Oszip István a diósgyőri Ujgyár összes üzemeit üzemképesség helyreállítása céljából felülvizsgálhassa.

Felszólítok mindenkit, hogy őt ebben a munkában a legteljesebb mértékben támogassa.

Miskolc, 1944 december 13

T. H. Bely
M O K A N szervezet
teljhatalmu vezetője

.....

13.sz. melléklet!

A felszabadulást követő időről, napokról a felszabadult Ujdiósgyőr életéről így számolt be a Szabad Magyarország című ujság riportere /1944.dec.18./:

"Ujgyőrben talán sohasem volt olyan nagy forgalom, mint most, a felszabadulás első napjaiban. Autó-autó után száguld az utakon, hatalmas szekerek döcögnek egymás után hosszú sorban. Amerre megyünk, mindenütt sürgő-forgó embereket látok. A Szinva híd helyén, melyet a "hős náci hadsereg" felrobbantott, hogy zavartalanul tudjon elszaladni, készen áll az oroszok által épített fahíd. A sinek mentén vasutas egyenruhás emberek dolgoznak, kalauzok, kocsivezetők. Takarítják a pályatestet, javítják a villanyvezetékét. Vidáman folyik a munka. Az utakat dolgozó csoportok tisztítják a sártól.

Mindenki dolgozik Ujgyőrben. Az udvarokon takarító asszonyokat lehet látni. Mindenütt sepregetnek, p^orolnak és rendezgetnek. Öreg bácsik, akik nem mentek ki közmunkára, javítgatják a kerítéseket, takarítják a romokat. Mintha valamilyen lidércnyomás alól szabadultak volna fel az ujgyőriek olyan kedvvel dolgoznak.

Amint a vasgyár felé tartok, különös látvány tárul szemem elé. Egyes épületek előtt hosszú sorokban állnak az emberek, illetve a fiatal lányok és asszonyok. Közelebb érek és akkor látom, hogy megnyitlak az üzletek Ujgyőrben. Azokat a boltokat, amiket a fasiszta banditáknak nem volt ideje kirabolni, megnyitották a vásárló közönség számára. ... Boldogan viszik hazafelé az asszonyok a sokáig nélkülözött petr^oleumot, kávé, szappant. Kint az Ógyár előtt fegyveres MOKAN őrszolgálatos áll őrt. Ujgyőrben is megalakult a MOKAN védelmi alakulat...

A győri MOKAN. Elindulok az Otthon mozi felé. Benn az épületben fiatal munkásfiúk állnak... Megkérdelem az egyiket: Mondd pajtás, miért jelentkezted a MOKAN-ba? Keményen válaszol: láttam, hogy a nácik és a hitlerbérenc nyilasok hogyan tették tönkre az országot, hogyan hajtottak minket a vágóhidra, hogyan fosztottak ki mindenünkből és ezt akarom megbosszulni. Amíg el nem pusztítjuk teljesen a népek ellenségét a fasizmust, addig nem teszem le a fegyvert a

kezemből... A parancsnoki irodában nagy a sürgés-forgás... jelentéseket intéznek... szerveznek, terveznek Konc Lajos bajtárs vezetése alatt tárgyalják az ujgyőri ujjáépítési terveket." /117./

A fenti kép nemcsak Ujdiósgyőrre jellemző, hanem az egész Miskolc területére a pincékből, óvóhelyekről előbujt emberek igyekeznek maguk körül amennyire lehet emberi környezetet teremteni. A MOKAN-komité mellett a közigazgatási apparátus is munkához lát, ezt bizonyítja a város polgármesterének felhívása is az üzletek azonnali kinyitására. "Elrendelem az összes kereskedések kinyitását. Felhívom a kereskedőket, hogy amennyiben üzleteik megrongálódtak, azt azonnal hozzák helyre és mindenre tekintet nélkül reggel 8 órától délután 3 óráig tartsák nyitva. Elrendelem továbbá, hogy az árukészletek beszerzése iránt minden intézkedést tegyenek meg. Miskolc, 1944. dec. 14. Polgármester." /118./

Az üzletek kinyitására történt intézkedés után, mivel áruhiány van, szabadközlekedési jogosítvánnyal látják el a miskolci kereskedőket. Ennek érdekében "A miskolci városházán értekezlet volt, melynek eredményeként küldöttség fordult a Városparancsnoksághoz és kérték, hogy a jogosítványt adják meg. Ennek birtokában a kereskedők azonnal megkezdik üzleteikben a helyreállítási, takarítási munkát és rövidesen várható, hogy igen sok kiskereskedő megnyitja üzletét." /119./

Az élet normalizálása, a város problémáinak rendezése érdekében kiemelkedő tevékenységet fejt ki megalakulása után a Nemzeti Bizottság.

6./ A miskolci Nemzeti Bizottság megalakulása és tevékenysége.

1944. december 2-án Szegeden a Magyar Front örököseként a Kommunista Párt kezdeményezésére megalakult a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front, mely a kommunisták programját elfogadta programjául. Ez a program a demokratikus átalakulás feladatainak és feltételeinek taglalása mellett többek között megállapítja:

"A német elnyomók és magyar cinkosaik elleni harcban a fasiszta és feudális reakció szétzuzására, a demokratikus átalakulás biztosítására községenként és városonként kipróbált, németellenes hazafiakból, a demokratikus pártok megbizottaiból Nemzeti Bizottságokat kell létrehozni. A nemzeti bizottságok a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front helyi szervei, melyek egyesítik a demokratikus és hazafias erőket és vezetik a harcot a népi Magyarországért." /120./

A Nemzeti Bizottság megalakítása és az Ideiglenes Nemzetgyűlés képviselőinek megválasztására az Ideiglenes Nemzetgyűlés előkészítő bizottsága elküldte képviselőit Miskolcra, melyről a korabeli sajtó az alábbiakban ír:

"Pénteken este /dec.15-én/ érkezett meg városunkba az Ideiglenes Nemzetgyűlés előkészítő bizottságának két küldötte, dr. Juhász Géza, a Független Kisgazda Párt, és Farkas Mihály, a Magyar Kommunista Párt részéről. ...Olyan feladattal érkeztek, hogy megszervezzék az Ideiglenes Nemzetgyűlés képviselőinek delegálását és megalakítsák a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front helyi szervezetét, a Nemzeti Bizottságot. Az alakuló gyűlésre a Kommunista Párt és a MOKAN hívta össze a város valamennyi társadalmi rétegét képviselő embereket. A polgári pártok ugyanis dec.16-án még nem alakultak újjá."

/121./

1944. dec.16-án a politikai pártok és a társadalom különböző rétegeit képviselő alakuló ülés, mely dr. Gálffy Imre polgármester elnöklétével meghallgatta Farkas Mihály előterjesztésében a Kommunista Párt programját. Itt Farkas Mihály ismertette a Nemzeti Bizottság feladatait, melynek összetételében képviselni kell a széles néprétegeket. Kihangsúlyozta: " A Kommunista Párt nem tör politikai monopóliumra, hanem a többi párttal együtt és egyenlően küzdeni akar a Független Szabad Magyarországért. A Kommunista Párt összeállította a programot és azt kisebb és lényegtelen módosításokkal országszerte elfogadták. Remélem, hogy el fogják fogadni itt is..." A Felolvasott programmal kapcsolatban bejelenti, hogy ez a Kommunista Párt javaslata a nemzet megmentésére. A Kommunista Párt ezzel példát mutat a nemzet megmentésére, ezt követni kell mindenkinek, - így a miskolciaknak is." /122./

A résztvevők az ismertetett programot elfogadják. Az elnök bejelenti, hogy az Ideiglenes Nemzetgyűlést egybehívó Magyar Nemzeti Függetlenségi Front helyi tagozataként a Nemzeti Bizottság megalakult és az előterjesztett javaslatokat a módosításokkal elfogadja. /123./

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés képviselőjelölését dr. Juhász Géza terjeszti elő. "Miskolc eredetileg 10 képviselő megválasztására kapott jogot, melyek egyben képviselik a vármegyét is. Azonban Miskolc hősiesség magatartása őket, mint küldötteket /Farkast és Juhászt/ arra biztatta, hogy ezt a számot 12-re emeljék fel." /124./ Diósgyőr külön küldötteket küld.

A mandátumok megoszlásával kapcsolatban Tóth Béla, a MOKAN szervezője, a miskolci Kommunista Párt titkára tesz javaslatot. Javasolta, hogy MKP 2, az SZDP 1, a MOKAN 2, a FKP 2, a FDP 1, a szakszervezetek 2, az értelmiség 1 és 1 mandátumot a Miskolcért harcoló partizán-vezető, Nógrádi Sándor kapjon. A javaslatot elfogadták a résztvevők.

A Nemzeti Bizottság elnökévé Tóth Bélát, az MKP miskolci szervezetének titkárát, titkárává Pődör László tanárt választották, aki a nyilas megszállás alatt bátor antifasiszta magatartásával tűnt ki.

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés összehívása rendkívül fontos feladat volt, mivel a felszabadult országrészek központi kormányzat nélkül voltak. Így nem lehetett megvárni, míg választások útján kerülnek a képviselők a Nemzetgyűlésbe.

1944.december 17-én Népgyűlésen hagyták jóvá a Nemzeti Bizottság megalakítását és a mandátumok elosztását. A népgyűlés egyhangu lelkesedéssel elfogadja a Kommunista Párt programját és jóváhagyja az előterjesztett képviselők: Fekete Mihály, Fülöp József, Kopácsi Sándor, Nógrádi Sándor, dr. Petrássy Miklós, Pődör László, dr. Rácz Gábor, Rácz Zoltánné, Rónai Sándor, Tóth Béla, dr. Váczi József, dr. Zsedényi Béla delegálását.

/125./

A népgyűlés nem volt mentes bizonyos zavaró körülményektől sem. Zsedényi Béla FDP képviselőjének beszéde alatt "a terem egy része követelni kezdte a proletárdiktatúrát." /126./

Mint az előzőekben irtam, az ilyen "baloldali" beállítottság ellen a pártnak komoly elvi vitákokon kellett bebizonyítani a követelés "időszerűtlenségét".

Az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe Diósgyőr külön választotta meg küldötteit. Diósgyőr küldöttei voltak: Dancza János vasmunkás, Gergely Sándor író, Kerner Antal vasmunkás - ő volt a diósgyőri Nemzeti Bizottság elnöke - Oszip István vasmunkás, Poprádi János vasmunkás, dr. Závorszky Gyula törvényhatósági bizottsági tag.

/127./

A küldöttek az Ideiglenes Nemzetgyűlésről visszatérve, december 31-én ismertették a dolgozók előtt az Ideiglenes Nemzetgyűlés programját, melyet a dolgozók nagy lelkesedéssel fogadtak.

Az Ideiglenes Kormány, mely az államhatalom legfőbb szerve lett, megalakulása után a rossz közlekedési és hírközlési viszonyok miatt január végéig csak nagyon bonyolultan és nehezen tudott a várossal kapcsolatot tartani. Ezért a Nemzeti Bizottság 1944. dec.19-én tisztázta a hatáskörével kapcsolatos kérdéseket. "... arra az időszakra, míg a megalakulandó Ideiglenes Kormány törvényesen rendezifogja a közigazgatás ügyeit. Mivel a Nemzeti Bizottság az állami szuverénitást gyakorolja, a közigazgatásihatóságok alá vannak rendelve. A megszállás óta kiadott polgármesteri rendeletek bemutatandók a Nemzeti Bizottságnak." /128./

Ilyen körülmények között, ha nem is hosszú ideig, de a Nemzeti Bizottság olyan szervvé vált, mely egyesítette magában a törvényhozói és végrehajtási hatalmat.

A Nemzeti Bizottságnak az első napokban 3 fontos feladat megoldásán kellett dolgoznia:

1. Romeltakarítás, ujjaépítés megindítása.
2. Közellátás megszervezése.
3. Reakció kiszorítása a közéletből.

Ezen feladatok végrehajtása érdekében több határozatot is hoztak, melyek ismertetésére a fenti feladatok bővebb kifejtésénél még foglalkozni fogok.

Mint látjuk, a Nemzeti Bizottság munkája átfogta a város életét, azonban az államhatalom szilárdulásával szerepe egyre csökken. 1945. január 29-én alakul meg Miskolc város Törvényhozási Bizottsága. Ezzel párhuzamosan szervezi meg a Nemzeti Bizottság a rendőrséget, mely a

MOKAN feloszlataása után 1945. január 3-án átveszi a közrend biztosítását.

A közigazgatás létrehozásával lezárult a Nemzeti Bizottság történetének első szakasza. Hogy az első szakaszban a Nemzeti Bizottság tevékenysége kiemelkedő volt, bizonyítja a város Törvényhatósági Bizottságának alakuló ülésén dr.Gálffy Imre polgármester alábbi szavai:

"A város felelős tisztviselő kara nem végezhetett volna teljes munkát akkor, ha ... az életrehívott miskolci Nemzeti Bizottság nem állt volna olyan lelkes férfiakból, akik éjt, napot egybevetve dolgoztak, hogy pótolják a központi hatalmat, legyenek irányítóink, gondjaink mozgatói. A város lakosságának háláját méltán kiérdemelték és legszebb jutalmuk a jól végzett munka felett érzett örömük." /129./

Ebben a szakaszban a bizottság törvényhozói és végrehajtói hatalom egyesítésével végeredményben államhatalmi funkciókat gyakorolt. A miskolci Nemzeti Bizottság tevékenységének első szakaszában a munkás-paraszt demokratikus diktatura szilárd szerve volt. A közigazgatás megszervezésével és a normális politikai viszonyok kialakulásával azonban a szerepe egyre csökkent, majd 1949-ben a Nemzeti Bizottságok feloszlataásra kerültek, mivel teljesítették történelmi feladatukat. Jelentős szerepet töltöttek be a népi demokratikus forradalom kibontakoztatásában és következetes végrehajtásában. /130./

7./ Romeltakarítások és az ujjáépítés beindítása.

Miskolc - tekintve, hogy a szovjet csapatok nagyrészt a városon kívül semmisítették meg a németeket - viszonylag kis veszteségeket szenvedett a háromhetes ostrom alatt. A veszteségek azonban így is jelentősek voltak. Bár az üzemek felrobbantását sikerült korlátozni, azonban a menekülő fasiszták legalább annyi kárt okoztak a városnak, mint maga az ostrom. A Vízművekben 2,6 millió Ft. kárt okoztak, lerombolták az Elektromos Művek telepeit, elpusztult a légvezetés 50 %-a, felrobbantottak 6 hidat és több üzemet. A város gyakorlatilag gáz, villany és víz nélkül maradt. /131./ A közlekedés helyzete siralmas volt. A sinek felrobbantva, a mozdonypark zöme a németek által elhurcolva.

A front elvonulásával a legelső feladat volt az élet beindítása, a romok eltakarítása, a közszolgáltatás megindítása. Az új politikai szervezetek létrejöttével új üzemi szervek is jöttek létre. Ezek az "üzemi bizottságok" kezdeményezték, szervezték az üzemek, gyárak ujjáépítését, a termelés megindítását. Az iskolák ablakok nélkül voltak, a középületek berendezéseit széthurcolták, hiszen többször kórháznak, katonai parancsnokságnak használták ezen épületeket. /132./

Ahány gyár, annyi nehézséggel találták magukat szembe a munkások. Szétrombolt üzemrészek, hiányzó anyagkészlet, széthullott vezetés jellemezte az üzemeket.

A proletáriátus azonban hősi erőfeszítéseket tett az élet, a termelés beindítására. Példának említhetjük: A Hercz Gépgyárban... "a munkagépek legnagyobbbrészt a romok alatt vannak, s így csak vélhető, hogy egyes gépeket a kibontás után üzembe lehet helyezni kisebb javítással. A szakmunkások véleménye szerint a kibontás után azonnal üzembehelyezhető 8-10 esztergapad és egyéb munkagép. A felrobbantott gyár épületei közül csupán az irodaépület, a raktár egyrésze és a tervező iroda szenvedett kisebb rongálódásokat. /133./

Az Acéldrót és Fémárugyárban sem volt különbség a helyzetben. A gyár itt is vezetés nélkül maradt. A felszabadulás után a gyár 150 munkása és tisztviselője gyorsan cselekedett és megalakította a "munkások és tisztviselők üzemi tanácsát", mely felelősséggel kezébe vette az üzem irányítását. Munkájuk az üzem gyors helyreállítását és a termelés beindítását eredményezte. Már december végén büszkén jelentették, hogy a németek által felrobbantott és megsemmisített üzem egy részét helyreállították és megkezdtek a produktív termelést. Az üzem fontos termékeket szállított a Vörös Hadseregnek és támogatást nyújtott a többi üzemek helyreállításához is. /134./

Az újjáépítés az üzemek mellett a középületeknél, közoktatási intézményeknél is megindul... "megkezdődött az iskolák rendbehozásának munkája. Mivel Miskolc mindig kulturális központ volt, most is mindent megtesznek az illetékesek, hogy a tanítás minél előbb beinduljon... A takarítási, helyreállítási munkálatok 10 iskolában megindultak és körülbelül 35 tanterem használható állapotban várja a tanulni vágyó elemi iskolás növendékeket... A német megszállás által középiskoláink is sokat szenvedtek. A beszállásolt fasiszták pusztításait most igyekeznek helyrehozni a tanárok és tanárnők." /135./

A Nemzeti Bizottság már 1944.dec.16-i ülésén foglalkozik a közmunka megszervezésével, a célból polgármester támogatására kijelöli Kozma Ferenc, Knebel Ferenc, Novotny Zoltán nemzeti bizottsági tagokat, majd a dec. 26.-i ülésen 5 tagú bizottságot választanak ellenőrzés és irányítás céljából a közmunka megszervezése terén a Nemzeti Bizottság határozatainak érvényre juttatása céljából. /136./ A bizottság kezébe vette a romeltakarítások megszervezését, az újjáépítés megszervezését.

A romeltakarításokba mindenkinek részt kellett venni közmunka formájában, melyre a polgármester a Nemzeti Bizottság intézkedése alapján az alábbi intézkedést adja ki 1944.december 22-én:

"... a közérők által eszközölnendő munkát, illetve annak válságát az alábbiak szerint vetette ki:

- Minden 1 szoba-konyhás ház tulajdonosa 2 kézi napot szolgál.
- Földszintes nagyobb ház tulajdonosa 6 kézi nap teljesítésére köteles.
- Emeletes ház tulajdonosa emeletenként további két kézi nap teljesítésére köteles.
- Családtagok és házingatlannal nem rendelkező családfelek 1-1 kézi nap teljesítésére kötelezettek. Családonként legfeljebb 3 családtag vehető figyelembe. A közmunka megváltható. A válság árat 20 pengőben állapítom meg, aminek segítségével a közmunkára kötelezettek helyett a munkát mással végeztetem el.
- A bombatámadások vagy egyéb hadiesemények következtében lakhatatlanná vált házak tulajdonosai házuk után mentesek a közmunka kötelezettség alól.
- Testületek, intézmények, jogi személyek ingatlanuk után a közmunka válság kétszeres összegét fizetik." /137./

A háboruban megsérült lakások száma 7.125 volt, így ezek tulajdonosai mentesültek a közmunka alól.

"A közmunkára behívottak egyenlőre napszám /férfiak 10, nők 8 Pengő/ ellenében végeznek munkát, majd a lehetőségekhez képest gondoskodni fog a város a közmunkára behívottak természetbeni ellátására. Igyekszik az illetékes ügyosztály állandó munkásszázada kiválasztását és felállítását biztosítani." /138./ A későbbiek folyamán a közmunkára behívottak természetbeni juttatást kaptak.

A vérkeringés beindítása érdekében különösen fontos feladat volt a vasút ujjaépítése, a megmaradt vasuti kocsik, mozdonyok kijavítása. Erről a korabeli sajtóban ilyen címet olvashatunk: "Emberfeletti erővel hozzák helyre a MÁV fűtőház dolgozói a háboru pusztításait." /139./

Erről a nehéz munkáról Nógrádi Sándor elvtárs visszaemlékezéseiben így ír: "... Érthető, ha erre a feladatra összpontosítottuk figyelmünk nagy részét. Amunkások, vasutasok és tisztviselők körében kezdeményezésünk visszhangra talált. A diósgyőri két vasgyár párttaggyűlésén vetettük fel először a kérdést: Mit tud tenni a két gyár az ujjáépítés, különösképpen a vasut ujjáépítése érdekében? A taggyűlés lelkesen megszavazott egy határozati javaslatot, melyben felvázolták a tennivalókat. A példát követte Miskolc, Ózd... Nagy kampány indult meg, amelynek során pártaktíváértekezleteken, tömeggyűléseken és a Szociál Demokrata Párttal tartott közös értekezleten beszéltük meg, hogy hol, mi a teendő. Közös nagygyűléseket rendeztünk, amelyeken a szociáldemokraták a kommunistákhoz hasonlóan már az ujjáépítés feladatairól beszéltek... Ime a vállalások és eredmények: Miskolcon a MÁV műhelyekben elhatározták, hogy háromszor hetenként két órát dolgoznak ingyen a műhely rendbehozatalán. Két hét leforgása alatt 6 mozdonyt javítottak meg és tettek futóképpessé. 7.000 ingyenes tulórát teljesítettek a munkások és tisztviselők. Roncsokból raktak össze mozdonyokat. Sok vasuti kocsit javított meg a miskolci MÁV műhely. A diósgyőri vasgyárban elhatározták, hogy 300-as turnusokban naponta 4 órát dolgoznak ingyen a gyártelep rendbehozásán. Ebben a munkában résztvettek a tisztviselők is. Naponta nyolc-tíz vagon ócskavasat gyűjtöttek össze és távolítottak el a gyártelepről. A diósgyőriek is vállalták vasuti kocsik javítását." /140./

Külön ki kell emelni a diósgyőri dolgozók lelkes, odaadó munkáját a felszabadulástól kezdve. Hiszen a gyár romokban hevert, a légítámadások alatt 720 db 200-250 kg-os bomba nagy rombolásokat végzett, ennek ellenére a gyárban már "január 22-én napi 3 x 8 órás műszakkal a termelés beindult orosz katonai megrendelésre."

/141./

A városban 1944. november 10-én délutántól megszűnt a vízszolgáltatás. A vízművek dolgozóinak odaadó munkájával elérték, hogy helyreállították a berendezéseket és már 1944. december 29-én megindult a víztermelés és a város víz-ellátása.

Az ujjaépítés eredményeként a postahivatal január 13-án már jelenti a Nemzeti Bizottságnak "a posta december 12-15 között 25 előfizetőt befogadó induktoros kapcsolóval kezdte meg munkáját, december 24-én még egy pótszekrény bekapcsolásával /ujabb/ 28 előfizetői állomást kapcsolt be. December 27-ig az automata központot sikerült üzemképesé tenni és beindítani a helyi távbeszélő forgalmat. A háboru alatt a kábel és léghálózat 40 %-a maradt csak használható. A levél és levelezőlap forgalom január 6-án megindult." /142./ Különben a posta dolgozói január elején a 259-es létszámból 171 fővel bekapcsolódtak a pósta munkájába./143./

Az élet beindításához, a gyárak termelésének megkezdéséhez, az ujjaépítés végrehajtásához szénre és fára volt szükség. Ezért a Nemzeti Bizottságnak külön intézkedést kellett tenni a szénbányák és a ládi fűrésztelep felé. Ilyen intézkedések voltak:

1./ "A Nemzeti Bizottság 1945. március 12-én kelt határozata.

...A diósgyőri szénbánya RT. és Mátyik Sándor kőszén bányatelep szénkészletét és termelését ezennel zár alá venni és kötelezi az érdekelt szénbányák üzemvezetőségét, hogy a jelenleg rendelkezésére álló szénkészletet és a termelés megkezdésének időpontját a Nemzeti Bizottságnak haladéktalanul jelentse be. A bányauzemvezetőségek kötelesek továbbá a Nemzeti Bizottságnak a heti termelési előirányzatot beterjeszteni, mind addig, amíg a termelés egyenletessé nem válik, amikor is a termelési előirányzatot már csak havonként kell majd benyújtani.

A zár alá vett szén felett a Nemzeti Bizottság, Miskolc város közellátási ügyosztálya útján fog rendelkezni, s a szén csak a közellátási ügyosztály utalványára lesz kiszolgáltatható.

A Diósgyőri Kőszénbánya RT. - üzemvezetőségével már most közli a Nemzeti Bizottság, hogy a termelésből elsősorban a Diósgyőri Papírgyár RT., München Miklós kelmefestő és vegytisztító gyára és a Hattyu Gőzmosoda szükséglete lesz kielégítendő." /144./

2./ A helyreállítási munkálatokhoz szükséges faanyag biztosítása érdekében szükség van a ládi fűrésztelep beindítására. Értesíti a Nemzeti Bizottság az Erdőgazdaságot: "A ládi fűrészüzemet Tóth Gyula m.kir. erdészeti tiszt nem indította be, pedig ez közérdek volt. A MOKAN megbízta Juhász Andrást és Fodor Pált, az üzem megindításával. Fodor Pál és Juhász András a Nemzeti Bizottság részéről további megbízatást kapott az üzem működésének biztosítása érdekében." /145./

A romok eltakarításához, az újjáépítéshez pénzre volt szükség, azonban a városnak ehhez kevés összeg áll rendelkezésére. Ezért a Nemzeti Bizottság javaslatára az alispán már 1944.december 27-én kiadja az adófizetésre vonatkozó rendeletét, azonban ez az összeg nagyon kevés, ezért a Nemzeti Bizottság 1945.február 1-én felterjesztéssel él a pénzügyminiszterhez támogatást kérve a város részére. /146./

Az újjáépítésben a Kommunista Párt programja volt az irányadó, mely már 1945 elején kiadta a jelszót: "Lesz magyar újjászületés." Ennek az újjászületésnek reményében a város dolgozói lelkesen, fáradtságot nem kimélve végezték esetenként szinte emberfeletti mindennapi munkájukat, hogy az élet beindulását, a normális életviszonyokat megteremtse.

Az ujjaépítésben különösen kiemelkedett a miskolci MÁV műhely, melynek dolgozói már 1945 július 1-én megkapták az MKP vándorzászlaját az ujjaépítésben elért eredményeikért.

A romok eltakarítása után az ujjaépítés Miskolcon hivatalosan 1945. július 25-én kezdődik el. E munka irányítására hozták létre az Ujjaépítési Központot Miskolcon.

/147.

1945.szeptemberében az ujjaépítési munkákra a város újabb 5 millió pengő hitelt kapott. /148./ Természetesen az ujjaépítés ha nehézségekkel is, de az 1946-os évben, majd a 3.éves ujjaépítési terv időszakában tervszerűen folyik tovább.

8./ Közellátás megszervezése.

Miskolc ipari jellegénél és nagy munkáslétszámánál fogva, ugyanakkor a fasiszta háboru pusztításainak következtében a felszabadulás után szinte teljesen élelmiszer nélkül maradt és nagy nehézségekkel küzdött a város közellátásának biztosításában, melyről a Nemzeti Bizottság az alábbiakat állapította meg:

"A felszabadító csapatok bevonulása előtt ugyyszólván semmi sem történt a város élelemmel való ellátására. A német csapatok kivonulásuk előtt jelentős élelmiszer készleteket vettek igénybe. Minthogy Borsod vármegye más években is behozatalra szorult, ma a hiány olyan nagy, hogy nemcsak Miskolc városának, hanem a községek jelentős részének élelemmel való ellátása nincs biztosítva. Súlyosbitja a helyzetet, hogy sem teherautó, sem vasuti kocsi nem áll rendelkezésre, amennyiben ilyennel a felszabadító csapatok is csak a nekik szükséges mennyiséggel rendelkeznek." /149./

A város a felszabadulás előtt is élelmezési nehézségekkel küzdött, erről visszaemlékezéseiben Paul Klatt, német altábornagy is említést tesz: "... A város élelmi-szerhiányban szenvedett. Mindenekelőtt a kenyér hiányzott. Az ellátásban így nekünk is részt kellett vennünk..."

/150./

A munkások a nemzeti vagyon jelentős értékeit megmentették a pusztulástól, azonban az élelmiszerek elszállítását nem tudták megakadályozni, így a felszabadulás teljesen kifosztva találta az üzletek élelmiszer-raktárait. Súlyosbította a helyzetet, hogy a dél-borsodi és hevesi területeken a sokáig elhuzódó harcok során ugyancsak elpusztultak az élelmiszer készletek. Ilyen körülmények között a munkásság a legnagyobb nélkülözések közepette kezdett hozzá a helyreállítási tevékenységhez. "Sokszor szárazkenyérrel és főtt kukoricán dolgoztak a munkások százai. Étlen-szomjan takarították el a diósgyőri gyárak romjait." /151./

A város súlyos élelmezési helyzetének rendezésére, az élelmezés zavartalan megoldására a Nemzeti Bizottság 8 tagból álló közellátási bizottságot szerveztek. "Ez a bizottság nem csak tanácsadó, hanem végrehajtó szervként vezesse, irányítsa és bonyolítsa le Miskolc város közellátását. A bizottság 1944. december 6-án alakul. /152./

A közellátási helyzet súlyosságáról 1945 január 26-án az alábbi tájékoztatót adja:

"A közellátási szerv első és legfontosabb feladata ... a kenyér és főzőliszt ellátás megoldása. Ehhez közel napi 5 vagon buzára van szüksége a városnak, hogy a 40 és 20 dekás kenyérfejadagot, illetve a havi 2,80 kg főzőliszt fejadagot kiszolgáltathassa. Ez azt jelenti, hogy havonként 150, az új termés betakarításáig 1000 vagon gabonaneműt kellene beszállítani. Ilyen nagy mennyiségű

buzakészletnek biztosítása... csak Tiszántulról lehetséges... ilyen nagy mennyiségű szállítást csak vasuton lehetne megoldani.

... egyidejűleg sürgetően meg kell oldani a városnak a zsirellátás problémáját is. Köztudomásu, hogy a sertésállomány erősen megcsappant... nem lehet a rendszeres zsirellátást biztosítani, így zsir helyett olajat kell a háztartási zsirszükségletet kielégíteni... A munkások részére havi 1 kg, az egyéb ellátottak részére pedig 60 dkg fejadagot számítva, a városnak havi 750-800 mázsa olajra volna szüksége... Ha sikerül biztosítani a megfelelő /olaj-útó/ kapacitást és az olajos magvak szállítását, ez esetben az olajellátás nagyobb nehézség nélkül megoldható lesz.

Nehezebb a helyzet a husellátással kapcsolatban, miután a marhaállomálynak a környéken csak 15-20 %-a maradt meg... Ha a vágás lehetséges lesz... heti 15 dkg-os fejadagot alapulvéve, átlag 350 kg-os marhából hetenként 100 db marhára van a városnak szüksége.

...elsődleges szükséglet mutatkozik a sókérdés megoldása is... a város sókészlete teljesen kimerült.

A cukor és más élelmiszer, illetve háztartási cikkek, pl. gyufa, petróleum stb. kérdésének megoldása egyelőre távolabbi dolog, miután ezeknek biztosítása a jelenlegi körülmények között nem lehetséges.

...Köztudomásu, hogy a rendkívüli körülmények miatt a lakosság nagy százaléka nem tudta burgonyaszükségletét biztosítani, így a hátralévő időszakra ha 20 kg-os fejadagot számítva 50.000 ellátatlan fogyasztót veszünk alapul, 100 vagon burgonyára van szüksége a városnak.

Ami a készletek biztosítását, illetve felvásárlását jelenti, a jelenlegi körülmények között feltétlenül ki fog alakulni a rekonpenzációs üzletkötések rendszere, vagyis meg lesz a lehetősége annak, hogy a beszerzési helyen fel nem lelhető cikkért élelmiszert kapjunk. Környékünk természeti adottságainál fogva nem lehet más ez a rekonpenzációs ellenérték, mint a szén. Meg kell találni tehát a lehetőséget arra, hogy a város az illetékes katonai parancsnokságokon keresztül erre a célra a bányákból megfelelő szénkiutalást kapjon és a katonai vasutvonal parancsnokságok közbejöttével oda kell hatni, hogy a város által diszponált szén a megfelelő helyre vagonvételben el is jusson, mely vagonokban az ellenértékként kapott termény és élelmiszer Miskolcra bejönne." /153./

Az ülésen határozatot hoznak, mely leszögezi, hogy:

"1./ Mindaddig, míg Nagy-Miskolc egyesítése részletekben megoldva nincs, minden közület tartozik továbbfolytatni közellátási szervének működését, úgy a hadiüzemek, mint a községek önellátásukról továbbra is maguk tartoznak gondoskodni.

2./ A közvetítő kereskedelmet a közszükségleti cikkek szétosztásánál továbbra is figyelembe kell venni.

3./ A kormányhoz, nevezetesen a Miniszterelnökhöz és a Népjóléti Miniszterhez Nagy-Miskolc közellátásának kormányzat általi biztosítása érdekében felirattal kell fordulni, amely feliratban kéri, hogy a Közellátási Miniszter és a kormányzat az országos közellátásba Nagy-Miskolcot kapcsolja be." /154.

Rónai Sándor, a Nemzeti Bizottság tagja bejelenti, hogy az emberek ezrei nem jutnak minimális fejadagjukhoz. ... Azt kéri, hogy tegyenek félre minden más szempontot, és azt tartsák szem előtt, hogy azt a minimális szükségle-

tet mindenki kapja meg, ami az élet fenntartásához és folytatásához kell. Egységesek legyünk, új magyarok legyünk és a nagy érdek megoldása érdekében dolgozzunk. Azt kell keresni, hogy a nehézségeket hogyan kell megoldani és ledolgozni. /155./

A diósgyőri vasgyár, hadi üzemek képviselőjében Stepniczky Sándor felügyelő kérte a segítséget 32.000 ember számára, mert napi 10 dkg. fejadag mellett is csupán másfél napra van készletünk. /156./

Parkas Mihály, nemzetgyűlési képviselő az MKP 1945. január 6-án tartott gyűlésén hozott határozatot ismertette, amely szerint a MKP azonnali segélymozgalmat szervez és felhívással fordul az alföldi városokhoz és községekhez, hogy a munkások élelmezésén és a közellátáson segítsenek. /157./

A súlyos helyzetre, mint mindig, most is a Kommunista Párt figyelt fel és szavára összefogott az Alföld népe, hogy megsegítse a borsodi munkásokat. Ennek érdekében a Központi Bizottság 1945. január 6-án kiadott felhívásában kihangsúlyozza:

"...addig is, míg megfelelő kormányintézkedések történnek, azonnal segélymozgalmat indít Miskolc, Diósgyőr, Ózd, Salgótarján és más iparvidék munkásainak megsegítésére, élelmezésének feljavítására... Felhívással fordul az Alföld városainak és községeinek lakosságához, a demokratikus pártokhoz, szakszervezetekhez, Nemzeti Bizottságokhoz, hogy sürgősen indítsák meg az élelmiszerek gyűjtését..."

A párt szavára felfigyelt az ország népe. A szegedi Nemzeti Bizottság az alábbi felhívással fordult a lakossághoz:

"Miskolc, Ózd, Diósgyőr és Salgótarján dolgozói kenyértelenül, az ellátatlanság rémével küzdve is dolgoznak... építik az új Magyarországot. Teljesítsük mi is hazafias kötelességünket, a testvéri együttérzés parancsát és lássuk el őket élelemmel!" /158./

A debreceni Nemzeti Bizottság is felhívással fordul a város lakóihoz a segítség érdekében.

Igy válik Borsod munkássága és az Alföld dolgozó népe a felszabadult Magyarország első nagy tömegakciójának részesévé. Így jön létre a testvéri szolidaritás első nagy példája a még romokban heverő országban.

A felhívás hatására az első nagyobb élelmiszer szállítmány 1945. január 24-én érkezett a szentesi dolgozóktól. Az élelmiszer szállítmányok érkezésével egyre javul a város ellátása.

Az üzemek és a város vezetői a kommunisták kezdeményezésére saját hatáskörükben is igyekeztek a súlyos helyzeten enyhíteni. Diósgyőrben, ahol a munkások a szó szoros értelmében éhen fogtak a munkához, a szovjet hadsereg adott 50 vagon lisztet, ami átmenetileg enyhített a helyzeten. Ebből minden munkás 4-5 kg-ot és a németek elől megmentett zsirból pedig 12-16 dkg-ot kapott. Január végén a Nemzeti Bizottság által létrehozott közellátási Bizottság vezetője már arról számol be, hogy az ellátás "hétről hétre javul" és az utolsó héten a felhozatal megduplázódott.

Az élelmezési nehézségeken, a beszállítás elősegítése érdekében Kotlerovszki alezredes, szovjet városparancsnok ... egy 10 vagonból álló szerelvényt bocsájt megfelelő katonai fedezettel a közellátás rendelkezésére a bizottság, illetve a város részére. /159./

Az élelmezési gondok megoldása érdekében a Nemzeti Bizottság megbízható személyeknek ideiglenes vásárlási igazolványokat ad ki, melynek szövege a következő volt:

"Engedélyt adok Rigó Márton /1907 április 19-én Zemplén megye Bolyközségi születésű/ Miskolc, Bársony János utca 17.szám alatti lakosnak arra, hogy Debrecen és környékén élelmiszereket bevásároljon és azokat Miskolcra szállítsa. Ezen vásárlási igazolvány visszavonásig érvényes. Aláírás elnök." /160./

A súlyos nehézségekről a kormánynak is tudomása van, azonban a nehézségek felvetésénél arra hivatkoznak, hogy a németek után megmaradt élelmiszerral teljes egészében a Vörös Hadsereg rendelkezik. A kormány gyakorlatilag semmit sem tesz a lakosság élelmiszer ellátása érdekében, pedig látja, hogy igen súlyos a helyzet a munkásság élelmezését illetően Magyarország északi megyéiben és ipari városaiban: Miskolc /gépgyárak/ Salgótarján /szénbányák és üzemek/, Diósgyőr /gyárak/ városokban és Borsodban /szénbányák/. Ezt jelentette a Vörös Hadsereg magyarországi parancsnoksága képviselője a Szovjetunió Külügyi Népbiztosságához. /161./ Mivel a kormány intézményesen nem próbált segíteni, ezért szólította fel a MKP az Alföld népét az Északi iparvidék megsegítésére.

A kormány akkor nyújt élelmiszer támogatást, amikor a Szovjetunió nagyobb mennyiségű kenyeret, húst, cukrot bocsájt kölcsönképpen a kormány rendelkezésére. Így 1945. március 19.-e után szállítanak le 30 vagon kenyérgabonát, 1 vagon húst és 1 vagon cukrot a miskolci közellátási kormánybiztos részére.

Mire a hatóságok intézményesen hozzáfogtak az élelmezés megszervezéséhez, a lakosság áldozatkészségére támaszkodva, a munkásság már át tudta vészelni a legnehezebb időszakokat. /163./

Természetesen a rendszeres és folyamatos ellátás biztosítása még hosszabb időt vett igénybe.

A vesztes háboru után hamar lábrakapott a spekuláció, a feketepiac, ami természetesen magával hozta a pénz romlását is. Ennek a súlyát leginkább a kisemberek érezték, nekik jutott kevesebb kenyér, fűtőanyag és élelem. Az árak napról-napra emelkedtek. Nem voltak ritkák az élelmi-szerhamisítványok sem, egyesek így akartak gyorsan meggazdagodni. /164./ A piaci árak rögzítése, a feketepiac korlátozása, a spekuláció megszüntetése még a jó forint megteremtése utáni időkben is komoly gondot okozott a város vezetőinek és a gazdasági rendőrségnek.

9./ Nagy-Miskolc létrehozása.

Miskolc és Diósgyőr egyesítése már a század elején nagy mozgalmat váltott ki. Majd az 1930-as évek végén újból felvetődik az egyesítés kérdése azzal az indokkal, hogy az egyesítéssel közel 100.000 fős város alakulna ki és így Miskolc az ország harmadik legnépesebb városa lenne. Azonban Diósgyőr vezetői megyei várossá akarják kialakítani Diósgyőrt, ezért 1937-ben az egyesítést levették napirendről. /165./ Miskolc nemcsak földrajzi egységet képezett, hanem közös volt gazdasági és kulturális élete is. Miskolcot kiterjedt ipar és kiskereskedelem jellemezte, jelentősebb ipari támasz nélkül. Közvetlen mellette pedig egy nagyipari üzem működött, melynek munkásai minden téren Miskolchoz voltak utalva. Miskolc közelsége miatt Diósgyőrbe nem jött létre kereskedelmi bázis, nem volt önálló kulturális élet sem. A gyár munkásainak mind nagyobb része lakott Miskolcon. Mint az előző fejezetekben láttuk, a munkásmozgalmak fejlődése, harcai is összekötötték a két város dolgozóit. A felsoroltakból látható, hogy Diósgyőr szinte Miskolc függvényévé vált.

Miskolc építkezései már az egyesítés előtti időben is túlnőttek a város közigazgatási határain, melyek kiterjedtek az átcsatolandó területekre is, így azok Miskolccal összeépülve, annak vonzókörében fekszenek. A kulturális központ, az iskolák, színház, muzeum Miskolcon van. Az érintett községek lakói, felnőttek és gyerekek egyaránt kulturális igényeiket Miskolcon elégítik ki. /166./

Mi volt az egyesítés ellenzőinek véleménye az egyesítésről:

"a./ A rossz közlekedési viszonyok miatt az átcsatolandó községek lakói közigazgatási ügyeiket csak jelentős időmulasztással tudnák elintézni.

b./ Az átcsatolandó területek csak külvárosai lennének Miskolcnak, így a községek fejlődése alig remélhető.

c./ A háborús károsodás aránytalanul nagyobb Miskolcon, mint az átcsatolandó községekben, s így a károk helyreállításában a községeknek is részt kellene venni.

d./ Miskolc belterületén számos olyan városrész van, amelyek rendezésével Miskolc anyagiak híján nem foglalkozhatott, hogy remélhető tehát akkor, hogy pl. Diósgyőr fejlesztésére áldozhatna.

e./ Diósgyőr nevét nem szabad a feledés homályába süllyeszteni.

f./ Miskolc eladósodott város, Diósgyőrnek egy fillér adóssága nincs.

g./ Az adóterhek lényegesen nagyobbak lennének Miskolcon, mint az önálló megyei várossá alakult Diósgyőrben.

h./ A csatlakozást csak fokozatosan lehet végrehajtani, előbb megyei városként kell megerősödni és előkészülni a csatlakozásra." /167./

Az érvek egy része a háborus sebek időszakában a valóságnak megfelelőek voltak, de csak mint részkérdések jöhettek számításba az egyesítés megoldásánál. Az egyesítés a bekezdésben felsoroltak alapján már szükségszerűvé vált, amit bizonyít, hogy napjaink Nagy-Miskolcának életében a felsorolt indokok egyike sem helytálló. Ugy a közlekedés, mint az átcsatolt területek fejlődése, az építkezések, Dósgyőr hirneve egyformán szívügye a város vezetőinek és a hozzácsatolt területek nem külvárosok lettek, hanem a város szerves részei, ipari központjai.

Mindazt, amit a város vezetői évtizedek alatt nem tudtak megoldani, azt 1944. december 27-én a Nemzeti Bizottság forradalmi módon megoldotta, amikor elhatározta:

"...Országgyűlés nemlétében és a kormányhatalom részbeni hiánya következtében a Nemzeti Bizottságot megillető teljes állami jogkörével élve, Miskolchoz csatolja Diósgyőrt, Hejőcsabát és Tapolca-fürdőt."

A Nemzeti Bizottság ezen határozata következtében Miskolc város történelmi határkőhöz érkezett fejlődésében. /168./

A Nemzeti Bizottság döntését felterjesztette jóváhagyásra Erdei Ferenc belügyminiszterhez, aki ugyancsak forradalmi módon hagyja jóvá a határozatot, amikor válaszában megállapítja, hogy:

"A Miskolci Nemzeti Bizottság jogszerűen járt el, mert a fennálló törvények értelmében a törvényhatóság területében változásokat ugyancsak a törvényhozás eszközölhet, azonban a szükségesség és a gyakorlat a Nemzeti Bizottság számára biztosította azt a gyakorlatot, hogy az alkotmányos törvényhozási hatalom és a kormányzói hatalom tényleges gyakorlásának akadálya miatt átmenetileg minden olyan intézkedést megtehessen, mely intézkedés egyébként ezen alkotmányos tényezők jogkörébe tartozik." /169./

1945. január 22-én Miskolc város képviselőtestületében bizottság vette át a három település közigazgatását. Az egyesülést a Nemzeti Bizottság által, 1945. január 29-én megalakult Törvényhatósági Bizottság újból kimondta, illetve megerősítette azt. /170./

A város vezetősége Miskolc lakosságának megállapítására elhatározta, hogy 1945. január végén népszámlálást tart.

A népszámlálás eredménye megdöbbentő volt. A háboru előtti Miskolcnak 77.290 lakosa volt. 1945. január végén e területen csak 43.428 lakost találtak. Az időközben bekövetkezett természetes szaporulatot nem számítva, a régi Miskolc lakosságából 33.862 ember hiányzott.

A hiányzók nagy része a fasiszta téboly áldozata volt. Számos zsidót és haladó személyt vittek koncentrációs táborokba, gázkamrákba. Nem kevesen katona, vagy hadifogolyként voltak távol. Számosan Nyugatra szöktek a fellelősségre vonás alól. Voltak akik félve a város ostromától, falura menekültek és még nem tértek véglegesen vissza.

Az új, Nagy-Miskolc népessége január végén 70.154 fő volt. A lakosság megoszlása a négy településen a következőképpen nézett ki:

Miskolc	43.428 fő	61,9 %
Diósgyőr	22.101 fő	31,5 %
Hejőcsaba	3.967 fő	5,7 %
Tapolca-fürdő	658 fő	0,9 %

/171./

A háboru pusztítása erősen hatott a lakosság megoszlására is. Különösen szembetűnő volt a férfiak számának csökkenése, a háboru szinte megtizedelte a 18 éven felüli férfinépességet.

A nemek közötti megoszlás a népszámlálás alapján a következő volt:

	18 éven alul		18 éven felül	
Miskolc	6.202 férfi	6.340 nő	13.215 férfi,	17.671 nő
Diósgyőr	3.435 "	3.637 "	7.026 "	8.003 "
Hejőcsaba	828 "	729 "	1.114 "	1.276 "
Tapolca	117 "	109 "	196 "	256 "

ÖSSZESEN: 10.582 férfi, 10.825 nő 21.551 férfi, 27.206 nő.

Az adatok alapján láthatjuk, hogy Nagy-Miskolc területén a lakosság 45,8 %-a volt férfi és 54,2 % volt nő. /172./ Ezért volt fontos a felszabadulás után a nőmozgalom szervezése és a nőknek az újjáépítési feladatokba való bevonása. Ezt a Kommunista Párt a munkájában figyelembe is vette és gondot fordított szervezésükre is. Ezt bizonyítja, hogy "Az újjáépítés munkájában résztvett a demokratikus nőszövetség is. A nők a vasgyárakban és a vasutnál végeztek nagyon hasznos munkát." /173./

A Nagy-Miskolc megeremtése körüli harc azonban nem ért véget a belügyminiszter jóváhagyásával. 1945 őszén a választások után a közigazgatásban tulsulyba kerülő kispártiak megpróbálták különböző "gyakorlati" érvekkel felrobbantani a város létrejött egységét, de nem tudták megsemmisíteni a Nemzeti Bizottság által hozott helyes döntést. /174./

10./ A pártok megalakulása, tevékenysége.
Az 1945-ös választás.

A felszabadulás után megkezdődött a demokratikus pártok szervező munkája. Az illegalitásba kényszerített Kommunisták Pártja, a háború előtt baloldalinak számító Szociáldemokrata Párt, a Kisgazda Párt, de még a Polgári Demokrata Párt is, új lehetőségeket látott politikai mozgalmához. A Nyilaskeresztes Párt, az Imrédy Béla féle "Csodaszarvas" mozgalom az elvonuló német és fasiszta alakulatokkal együtt eltűnt, hiszen nem is volt tömegbázisuk, a háború vége felé és közvetlen utána csak a fegyverrel ellátott komolytalan suhancok, fiataalkorúak terrorizálták a lakosságot. A Magyar Kommunisták Pártja viszont az illegalitásból kilépve, az új magyar élet megteremtésének első hirdetője lett. /175./

A Magyar Kommunisták Pártja a napi feladatok és sürgős tennivalók közepette csak december 24-én ült össze, hogy foglalkozzék saját szervezeti kérdéseivel, rendezze sorait. E szervező munkát Fekete Mihály, Világ Miklós és Oszip István végezte el. /176./ A párt városi szervező titkárának Fekete Mihályt választották meg.

A Független Kisgazdák Pártja 1945. január 21-én lett szervezett párttá. /177./

A Nemzeti Parasztpárt csak 1945. június 4-én tudta rendezni sorait. /178./

A Polgári Demokrata Párt - legutóljára - csak 1945. június 12-én alakult meg.

A Szociáldemokrata Pártnak Miskolcon és Diósgyőrben régi hagyományai voltak, - mint azt munkám első részében bemutattam - úgy, hogy szinte egyidőben alakult újjá a Kommunisták Párttal. 1945. júliusában már vidéki szervezetei is működtek, pl. Ormospusztán, Belsőböcsön, Alsó- és Felsőnyárádon. /179./

Természetesen a kommunisták is nagy gondot fordítottak arra, hogy az "elmaradott" vidéki helyeken is szervezzék a pártot és hirdessék a kommunisták politikáját. "A párt-szervezetek száma Észak-Magyarország területén viszonylag gyorsan növekedett, úgy szintén a párttagok száma is. Borsod megyében például 1945. júniusában 198 községből 170-ben már működött a pártszervezet... Diósgyőrben az ágyugyárban 1400 párttag dolgozott, a kohászati üzemben 500-600. Az említett üzemekben a kommunista szervezetekhez valamivel több tag tartozott, mint a szociáldemokratákhoz. Itt azonban meg kell mondani, hogy a tapasztaltabb, rutinosabb káderek a Szociáldemokrata Pártban voltak." /180./

A pártok küldöttei részt vettek a Nemzeti Bizottság munkájában. Amikor a városi törvényhatóság 1945. januárjában megalakult, a pártok a Nemzeti Bizottságban foglalkoztak a város operatív kérdéseivel. A polgármesteri hivatal vezetője a megválasztott Gálffy Imre sem tudta nélkülözni a demokratikus és társadalmi, politikai szerveket, a pártokat és a küldötteiből alakult Nemzeti Bizottságot, amelyek sok elvi és gyakorlati kérdésben adtak segítséget a város vezetőinek. /181./

A Nemzeti Bizottságok megalakulásától az 1945-ös választásokig a politikai pártok együttműködésében változások álltak be. Előbb a tömegekért folyó versenyben a nagy ügybuzgalom és segíteniakarás jellemezte még a polgári pártokat is, később egyre nőttek az ellentétek, surlódások az egyes pártok között. A polgári pártok sokszor a népszerűség és a mérsékelt forradalom érdekében demagóg jelszavakat, választási kortesfogásokat is alkalmaztak. Ez különösen jellemző volt a Független Kisgazdapártra. /182./

"Az együttműködés a kommunisták és a szociáldemokraták között elejétől fogva jó volt. Tulajdonképpen ez képezte politikájuk alapját.

Mégis az üzemekben a szociáldemokraták között elkerülhetetlenül megindult a harc a munkások többségeért... különösen Ózdon és Diósgyőrben éleződött ki a vetélkedés... a harc főleg azért dult a két párt között, hogy a munkásság többségét és a gyárakban az üzemi bizottság vezető helyeit megszerezzék." /183./

Amint közeledett a választás, erősödött a pártok közti harc hangja is. Különösen a Kisgazda Párt egyre jobban kezdte hangoztatni a választások előtt, hogy ő "polgári demokráciát" akar létrehozni. /184./ Ez pedig azt jelentette, hogy mintául a nyugati tőkés országokat választotta.

A pártok közötti ellentét áttért a Nemzeti Bizottságokra is. Külsőleg azonban megőrizték a békés egymás mellett élés látszatát. Ezt mutatja, hogy a demonstratív ünnepségeken egységesen nyilatkoztak, mint például 1945. május 1-én a szovjet emlékmű leleplezésekor. /185./ A szónokok egységesen harcoltak a reakció ellen, a munkásegység, a munkás-paraszt szövetség gondolataért, egyformán sürgették az ujjaépítést. Ebben elfogadták a Kommunista Párt programját, melyet Rákosi Mátyás a miskolci nagygyűlésen hirdetett meg. /186./ Nógrádi Sándor elvtárs, az északi kerületi párttitkár kezdettől fogva a pártkoalíció jelentőségét hangsúlyozta, hogy annál sikeresebb legyen az ujjaépítés, az ország demokratikus felépítése.

Az, hogy a választások közeledtével a polgári pártok egyéni és pártérdekeiket jobban előtérbe helyezték, a mindennapi élet megindulását, a helyreállítás, ujjaépítés munkálatait gátolták, tetézte a gazdasági bajokat, tápot adott a feketepiac elhatalmasodásának. /187./

1 9 4 5 . évi választások:

A választások idejéig a pártok között különösen folyt a harc a tömegek, a választók megnyeréséért. A polgári pártok, de főleg a Kisgazdapárt, igyekezett a tömegek előtt a Kommunista Pártot okolni a meglévő gazdasági nehézségekért. A tömegek még nem voltak tisztában az egyes politikai pártok őszinteségével, sokszor elfogadták a demagóg ígéretek, nem is láttak előre, hiszen a politikai iskolázottság náluk még eléggé szűkkörű volt abban az időben. Ennek tudható be, hogy a Kommunista Párt főleg a munkáslakta területeken ért el nagyobb eredményeket. A pártok augusztusban határozták el, hogy november 4-én országgyűlési választások legyenek.

Az 1945. november 4-én megtartott választásokon a különböző pártok az alábbi eredményeket érték el Miskolcon:

Pártok megnevezése:	Miskolc régi területe		Nagy-Miskolc	
	fő	%	fő	%
Magyar Kommunista Párt	6.317	17,2	13.404	24,6
Szociál Demokrata Párt	10.646	29,0	18.384	33,7
Független Kisgazda Párt	17.910	48,9	20.532	37,6
Nemzeti Paraszt Párt	421	1,2	599	1,2
Polgári Demokrata Párt	1.364	3,7	1.577	2,9
Ö s s z e s e n :	36.658	100	54.496	100

/188./

Az első adatok Miskolc régi területére vonatkoznak, mivel a szavazatok összesítése még a régi területi beosztás alapján történt. Az adatok második részében a csatolt területekkel együtt tüntettem fel a Nagy-Miskolcra vonatkozó adatokat.

Addig, amig vidéken főleg a parasztság támogatta szavazataival a Kisgazda Pártot, Miskolcon főleg a kispolgárság nagyobb része szavazott rá, mivel a városban a parasztság száma elenyésző volt.

A választáson megmutatkozott, hogy a Szociáldemokrata Párt nagy befolyással rendelkezett Miskolc és Diósgyőr területén úgy a munkásság, mint az értelmiség körében. A Kommunista Párt megyei viszonylatban is inkább a bányavidékeken szerzett nagyobb többséget.

Miskolc város viszonylatában, ha összevetjük a két munkáspárt elérte összességében a szavazatok 58,3 %-át, míg a többi pártok összesen csak 41,7 %-ot. Így Nagy-Miskolc a választások után is döntően munkáspárti bázis lett.

A választásokon a Független Kisgazdapárt fölényes győzelmet aratott országos viszonylatban, így Miskolcon, de egész Borsod megyében is. A választások után egyre nyitabb lett a küzdelem. Miskolcon például Rácz Gábor, a kisgazdák jobboldali vezetője elhatározta, hogy november 7-én a mandátumok kiosztása alkalmából a városháza elé vonultatja hiveit, hogy ott ünnepeljék őt és elvbarátait, közben ócsárolják a kommunistákat és szociáldemokratákat. Erről a Kommunista Párt tudomást szerzett és a szociáldemokratákkal közösen akcióba lépve, megszervezte a diósgyőri vasgyár munkásainak kivonulását, hogy ők is üdvözljék képviselőiket mandátumuk átvétele alkalmából. A kisgazdák 600-800 fős létszámával szemben előzőnlőtték a teret, incidens nem nagyon volt, 1-2 hangoskodót "csititottak" le a munkások. A Kisgazdapárt képviselői nem várták meg, hogy őket üdvözljék hiveik, hanem elhagyták a városházát. A munkások pedig szervezeten a Tetemvárra vonultak, ahol nagygyűlést tartottak, melynek előadója Juhász István volt. Az aránylag gyengébb választási eredmények ellenére a Kommunista Párt megmutatta, hogy van szervezett erő a háta mögött.

Természetesen ezt úgy tudta elérni, hogy a tömegek szervezésében és mozgósításában együttműködött a szociáldemokrata párttal. /189./

A nagygyűlés előadásában elhangzott, hogy: "...A mai tüntető felvonulás megmutatta, hogy a munkásság kész a harcra és egységes tömegben felsorakozva segítséget fog nyújtani a munkáspárti minisztereknek és képviselőknek. Ma megmutattuk az erőnket. Ha folytatják a szabotálást, a pénz értéktelenítését, az árdrágitást és ha a dolgozó magyar nép érdekeit védő demokratikus rendet gazdasági fronton alá akarják ásni, akkor ide hívjuk önöket, hogy az öklüket megmutassák." /190./

Az ünnepség jelszavai között szerepelt a szónok által is hangsúlyozott "Halál az árdrágitásra!, Halál a feketézőkre!" jelszó.

Nógrádi elvtárs visszaemlékezéseiben említést tesz arról, hogy a felvonulás alkalmával "incidens nem volt és 1-2 hangoskodót csitítottak csak le a munkások." Azonban az ünnepség befejezése után a munkásság a városon keresztül haladt, vissza Diósgyőrbe és ekkor egy csoport, valószínűleg provokatív céllal behatolt a Kisgazdapárt választási irodájába, ahol megrongálták a berendezést és szétszórták az ott talált iratokat. Ezt a tevékenységet mind a két munkáspárt másnap elítélte és ezt felelőtlen "suhancok" művének tekintette, melytől szigorúan elhatárolták magukat. /191./

Az ünnepi nagygyűlés utáni napon, november 8-án a vasgyári bizalmi testület ülésén Urbancsok Mihály, a helyi szakszervezet elnöke a következőképpen nyilatkozott:

"Azt a harcmodort, amelyet a diósgyőri munkásság szerdán /nov.7-én/ tanusított, nem fogjuk feladni. Tűrhetetlen helyzet, hogy míg a feketézők és spekulánsok milli-

árdokat harácsolnak, addig az ország ujjaépítését végző dolgozók nélkülöznek. Ennek véget kell vetni. Mi megőrizzük nyugalmunkat, de nem tűrjük tovább a provokációkat. A tegnapi tüntetésen is csak az húzta a rövidebbet, aki azt kiáltotta a felvonulók felé, hogy "halál a dolgozókra". A munkásság nem a független kiskgazdák ellen tüntetett, hanem a belvárosi lakk-cipősök ellen. Ne provokálják ki, hogy még egyszer bevonuljunk a Széchenyi utcára /a város főutcája/, mert akkor már nem vállaljuk a felelősséget a következményekért. Ez nem fenyegetés, hanem komoly intelem azok felé." /192./

A kiskgazdapárt látva a munkáspártoknak a tömegre való befolyását, nem is kísérletezett azzal, hogy 1945. végén, 1946 elején utcai megmozdulást szervezzen.

A váh sztások után a Kiskgazda Párt jobbszárnya az eredményektől megrészegülve, még jobban aktivizálódott, fel akarta bontani a koalíciót, hegemoniára törekedett, azonban a párt jobbratolódása következtében a későbbiek folyamán egyre inkább elveszti tömegbefolyását, a parasztok tömegeit, melynek eredménye már az 1947-es választásoknál megmutatkozik.

11./ **Harc a közélet demokratizálásáért a reakció ellen.**

A népi demokratikus forradalom kibontakozását nagyon komolyan fékezte és hátráltatta, hogy városokban, de különösen vidéken a különböző állami és társadalmi funkciókban, vezető pozíciókban megmaradtak a régi, nem egy esetben háborús, vagy népellenes bűnös tisztviselők. A felszabadulás után a demokratikus erők egyik legfontosabb feladata volt, hogy szétzuzzák a régi államapparátust és megteremtsék helyette az új, a demokratikus viszonyoknak megfelelő államgépezetet.

Természetesen ezt csak népi demokratikus fokon lehetett megoldani, mivel a szocialista megoldás feltételei még nem voltak meg. Ezért nem lehetett az államgépezet alapvető formai jegyeit megváltoztatni, bár a Nemzeti Bizottságok kezdeti ténykedése bizonyos formai jegyeken is változtatott. Cél volt, hogy a régi formát új demokratikus tartalommal töltsék meg az osztályerőviszonyoknak megfelelően, hogy az államapparátus alkalmassá váljon a demokratikus viszonyok által támasztott követelmények kielégítésére. Az átalakulás tartalmi változtatását a tanácsrendszer oldotta meg.

A közigazgatás megtisztítása, a fasiszta és népellenes bűnösök felelősségre vonása a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front programjának lényeges pontja. A tartalmi és formai változásokat a felszabadulás utáni ellentmondásos helyzet sürgette, melyet jól foglal össze a Miskolci Nemzeti Bizottságnak a belügyminiszterhez intézett következő levele:

"Az új államrend védelme fokozottabb mértékben szükségessé tesz politikai téren közigazgatási intézkedéseket is. A régi jogszabályok, jogszokások olyan kezébe tesznek le tekintetben hatalmat /például a szolgabíró/, akiket nem lehet általában az új államrend oszlopainak nevezni. Általában a szakszerűség nélkülözhetetlen tisztelete személyi tekintetben bizonyos átmeneti állapotra kényszerít. Mindenesetre a körülmények sürgetik, hogy a politikai vonalon szokásos hatáskörök és illetőség tekintetében gyors intézkedés és rendezés történjék." /193./

A közigazgatás demokratizálása kettős feladatot jelentett: ki kellett szorítani a reakciót az államapparátusból, ugyanakkor ki kellett alakítani a politikailag és szakmailag egyaránt megfelelő új népi káderek csoportját.

A felszabadulás előtt az államigazgatás legfőbb helyi szervei a törvényhatósági bizottságok voltak. 1930-ban Miskolc 118 törvényhatósági bizottság tagjaiból 41 személy vagyonos, 53 pedig kiváltságos, gróf, báró stb. volt.

Ebből nagyiparos és gyáros 8, kis és nagykereskedő 26, földbirtokos és kulák 7, városi főtisztviselő 14, ügyvéd és bíró 19, bankár 1, egyéb főtisztviselő 12, pap 6, értelmiség /orvos, mérnök, tanár/ 10 stb. 24 éven aluli bizottsági tag és nő egyetlen egy sem akadt a névsorban.

A miskolci Nemzeti Bizottság 449/1945.szám alatt a polgármesterhez küldött átiratában a felszabadulással beállott változásokat figyelembe véve, a város minden rétegét bevonva a város munkájába, határozta meg a Törvényhatósági Bizottság tagjainak összetételét.

Ennek megfelelően a Törvényhatósági Bizottság tagjainak összetétele három csoportra lett beosztva, melyek a következők:

- I./ Az összes választottak közül a Nemzeti Bizottság által választott tagok.
- II./ A vallásfelekezetek képviselete címén az egyházak lelkészei közül a Nemzeti Bizottság által választott tagok.
- III./ A hivatali állásuknál fogva a törvényhatósági bizottság tagjai.

A különböző csoportoknak megfelelően a Nemzeti Bizottság az alábbi létszámokat határozza meg:

rendes póttagok összesen:			
I./ 1. Kommunista Párt részéről	23	12	35
2. Szoc.dem.p.részéről	23	12	35
3. Szakszervezetek részéről	16	8	24
4. Független Kisgazda Párt részéről	13	7	20

		rendes	póttagok	összesen:
	5. Bolgári Demokrata Párt részéről	3	2	5
	6. Értelmiség részéről	9	5	14
II./	1. Római katolikus egyház részéről	2	-	2
	2. Görögkatolikus egyház részéről	1	-	1
	3. Református egyház részéről	2	-	2
	4. Ág.h.evangélikus egyház részéről	1	-	1
	5. Görögkeleti egyház részéről	1	-	1
	6. Izraelita egyház részéről	1	-	1
III./	Hivatali állásuknál fogva tagok	11	-	11
Ö s s z e s e n :		106	46	152

/195./

Mint az összetételből láthatjuk, a Nemzeti Bizottságnak az a célja és törekvése, hogy a közigazgatás irányítását végző ezen fontos szervben a város minden pártjának, rétegének megfelelő képvisellete legyen. Elfogadta elvként, hogy a bizottsági tagok csak választás útján nyerhetnek helyet a törvényhatósági bizottságban./196./

A Törvényhatósági Bizottság megalakulása, illetve átszervezése után a Nemzeti Bizottság 2537/1945.szám alatt rendeletet hoz a városban alakítandó közigazgatási, illetve különböző szakbizottságok létrehozására, melyet a város Törvényhatósági Bizottsága 1945.március 29-i közgyűlésén tárgyal meg. Az alábbi szakbizottságok kerültek megszervezésre:

- építési szakbizottság	12 taggal
- gazdasági szakbizottság	12 taggal
- pénzügyi szakbizottság	12 taggal
- jogügyi szakbizottság	12 taggal
- tanügyi és közművelődési szakbizottság	8 taggal
- javadalmi bizottság	12 taggal
- szénügyi bizottság	8 taggal
- vízvezeték és csatornázási szakbizottság	8 taggal

/197./

A bizottságok létrehozásánál látható, hogy azok a fő feladatnak az ujjaépítés, az élet beindítását elősegítő tevékenységek fő területeinek megfelelően lettek kialakítva.

Mint látjuk, a felszabadulás után Miskolcon is a Nemzeti Bizottság vette kezébe a közigazgatás megszervezését és a közelet megtisztítását is. Az igazolások szükségessége már az alakuló ülésen felmerült, azonban csak 1944.december 26-án határozzák el az igazolások és népbírósi eljárások alapelveinek kidolgozását. Ezzel a feladattal Kozma Ferencet bizzák meg, akit a központi beosztásba távozó Tóth Béla helyett a Nemzeti Bizottság elnökévé választanak meg. /198./

1945. január 2-án ült össze a Nemzeti Bizottság újból, ahol megtárgyalta az igazolási eljárás megindítására és a Néptörvényszék létrehozásával kapcsolatos feladatokat, majd a Kozma Ferenc által kidolgozott igazolási eljárás tervezetét. Az ülésen lerögzítették, hogy:

"...az igazolási eljárás kiterjed a hadsereg tisztjeire és altisztjeire is és abba bármikor bevonhatók újabb kategóriák, vagy egyes egyének. Általában 1940.juniustól kell igazolni az egyéni magatartást, de a Nemzeti Bizottság tagjainak igazolásánál 1919.aug.31-től veszik figyelembe azt."

Megválasztották a Nemzeti Bizottság tagjait igazoló 5 tagu bizottságot, akik ezen választás által igazoltnak minősülnek. A bizottság tagjai Kozma Ferenc, Fülöp József, Pödör László, Juhász István és Vincze Oszkár lettek. /199./

Az igazolási eljárás és a népbiróság felállításával kapcsolatos tervezetre már eleve rányomta a bélyegét, hogy azt a kisgazdapárti Kozma Ferenc dolgozta ki és terjesztette elő. Az előterjesztett tervezet szerint az igazoló bizottságnak alig van jogköre. Abban az esetben, ha valaki nem igazoltatható, ügyét át kell tenni a Néptörvényszék elé, mely a tervezet szerint szintén kevés jogkörrel rendelkezik. Az igazoló bizottság összetételét nem párt, hanem szakmai szempontok alapján határozták meg. Így olyan személyek is bekerültek a bizottságba, akik nem tudtak, vagy nem akartak a fasizmus ellen harcolni. Az igazolási eljárások titkosak, így azok munkájából, az ellenőrzésből a közvéleményt teljesen kizárták.

A Nemzeti Bizottság az igazolási eljárás előkészítése érdekében 1945. jan.5-én felhívást ad ki a közhivatalok, a MÁV, posta stb.szervek részére az alábbi szöveggel:

"Felhívjuk, hogy az igazolási eljárás előkészítésében a legrövidebb időn belül névjegyzék elkészítésével jelentse az ottani összes alkalmazottak létszámát.

A névjegyzéknek tartalmaznia kell az alkalmazottak nevét, születési helyét, pontos idejét, lakását, szolgálati ellátását és jelenleg betöltött munkakörét.

A névjegyzékben a teljes állomány feltüntetendő, a távollévőknél pedig megjegyzendő, hogy milyen ok miatt vannak távol... Aláírás: elnök." /200./

A reakciónak a közéletből való kiszorításának kérdése körül a koalíción belül igen éles harc bontakozott ki, az egyes pártok különböző véleményen voltak ezen a területen is.

A Kisgazda Párt például szavakban elítélte a fasizmust, de a jobbszárny nem nagyon volt hajlandó valamit is tenni ellene, de amikor cselekvésre került a sor, kevés aktivitást mutattak. Ez politikájuk lényegéből következett: "Olyan országot akarunk építeni, melyben osztály és rangkülönbség nélkül mindenki megtalálja a maga helyét, a maga szerepét és vele tisztességes boldogulását, mind a parasztság, mind az ipari munkásság, s velük együtt az idők szavát megértő haladó értelmiség. Ne legyen uralkodó társadalmi réteg, hanem csak egymásért dolgozó hazafiak társasága és ezek összességéből felépülve a boldog, szabad nemzet." A hangsúly az osztály és rangkülönbség mögött megbújó tartalomban van. Az általuk felvázolt politika csak a "kommunizmus ellen kell harcolni, mely nem akarja, hogy mindenki osztály és rangkülönbség nélkül boldoguljon. Ez az osztálybéke meghirdetése volt, mely kedvezett a fasizmusnak, tagadta az ellene való harcot. A Kisgazda Párt ilyen ideológiával fogott hozzá a fasizmus maradványainak felszámolását célzó igazolási és népbirósági eljárások megszervezéséhez. Természetesen ez rányomta bélyegét az eljárások egészére. /201./

A Nemzeti Bizottságon a vitában a jobboldal kerekedett felül és így a munkáspártok képviselői módosításokat nem tudtak elérni. Az igazolási és népbirósági eljárásokat szabályozó kormányrendelet hozott változásokat a Kozma féle tervezetben, azonban az igazoltatási eljárás pont a fentiek miatt Miskolcon vontatottan haladt, lényegében csak márciusban hoznak létre még bizottságokat, eddig csak egy dolgozott, ami nagyban nehezítette a fasizmussal való leszámolást. /202./

A jobboldal szabotáló tevékenysége miatt nem kaptak nyilvánosságot az igazoltatások. A Kommunista Párt széleskörű agitációt fejtett ki az igazolási és népbíró-sági eljárás hibáinak kiküszöbölése érdekében. A párt külön felvilágosító szolgálatot szervez az igazolással kapcsolatos problémák megválaszolására, mivel a helyzet kezdett tarthatatlanná válni, mert bár a "bizottságok személyileg megfelelő összetételűek ugyan, de sokan átjutnak a szűrőn bizonyítékok hiánya miatt. A vádat egy-két ember képviselte, de a vádlott tiz-husz embert tud hozni, akik bizonyítják, hogy az illető ur demokrata és a humanizmus bajnoka." /203./

A Nemzeti Bizottság határozata értelmében az igazolást a Nemzeti Bizottság tagjain kellett kezdeni, azonban a jobboldal ezt nem hajtja végre, a korabeli sajtó a kommunisták nevében fel is veti, hogy "vajon miért nem ült össze többet, csak egyszer a Nemzeti Bizottság tagjait igazoló bizottság? Talán kényelmetlen lett volna a döntés egyes urak számára?" /204./ Valóban kellemetlen lett volna egyes kispárti személyek részére az igazolás. Ezek a dolgok a végén odavezettek, hogy február végére, márciusra megbénult a Nemzeti Bizottság munkája. Hogy a közélet demokratizálása meginduljon, először a Nemzeti Bizottságot kellett megtisztítani a jobboldaltól.

Az igazolási eljárással kapcsolatosan Oszip István kommunista főispán, egyik beszédében elmondja, hogy: "Elmult már több mint 3 hónap, amióta a Vörös Hadsereg felszabadított bennünket. Megalakultak az igazoló bizottságok, de az igazolás nem elég szigorú. Azoknak... akik nem tudnak megbarátkozni az új szellemmel, el kell tűnniük a közélet vezetéséből, még pedig gyorsan és ne várják meg, hogy az igazoló bizottság, vagy azén egyszerű proletár kezem sújtson rájuk."

/205./

A munkáspártok vezette baloldal támadása a jobb ellen - melyhez csatlakozott a kisközpárt baloldala is - 1945. március 17-én indult el, melyhez az okot a közellátás katasztrófális helyzete okozta. A diósgyőri munkásság beadványt terjesztett a Nemzeti Bizottság elé, hogy a közellátási helyzet nem hogy javulna, hanem még romlik. Oszip István felszólalásában rámutatott, hogy amíg a közmunkára behívott nyilasok napi 40 deka kenyeret kapnak, addig az újjáépítést végző vasgyáriaknak pedig napi 15 deka kenyér is alig jut.

Kozma Ferenc elnök javasolta, hogy a kérdést tegyék át a közellátási bizottsághoz és a városi dolgozók kenyérfejadagjának csökkentésével adjanak nagyobb fejadagot a munkásságnak. /206./ Taktikájuk az volt, hogy az éhség kezével fojtsák meg a forradalmat, egymás ellen kijátszák a munkásságot és az értelmiséget. Céljuk az volt, hogy az elégedetlenséget a munkásság és a kommunisták ellen fordítják. A kommunisták vezette baloldal leleplezi a bűnösöket és kiszorítja a jobboldalt a Nemzeti Bizottságból.

A Kisközpárt látva, hogy vereséget szenvedett, kénytelen a Nemzeti Bizottságból visszahívni legreakcióssabb küldötteit. Ezek voltak: Kozma Ferenc, Váczi József, Bárczai Alfréd. Így a bizottság új elnöke Pödör László lett és a munkáspártok a vezetésben abszolút többségre jutottak a koalíción belül. Ettől függetlenül a baloldal előretörése az igazoltatáson nem sokat tudott változtatni, mert a bizottságokon belül a kisközpártok megtartották befolyásukat.

Visszásságok voltak a népbírósi eljárások körül is. Az első népbírósi tárgyalásra 1945. április 21-én került sor. "A Népbíróság elnöke felszólította a hallgatóságot, hogy tartózkodjék mindenféle véleménynyilvánítástól, mert ellenkező esetben kiűritteti a termet. Az ügyész meglehetősen szenvtelenül adta elő a vádat." /207./

A népbirósági ítéletek nem ütötték meg a kívánt szintet, a háborús bűnösökre kiszabott ítéletek nagyon gyengék voltak.

1945. nyarától Miskolcon is, mint az ország többi részén, az igazolási és népbirósági eljárás a reakció ellenállása és szabotálása következtében csődbe jut. Ennek fő okai: a hibás és helytelen igazoltatási és népbirósági rendelet, a néptömegek kizárása az igazoltatásokból és a Kisgazda Párt köré tömörült reakció politikai ténykedései voltak.

A reakció aktivitása a demokrácia ellen, különösen vidéken, élénkül fel 1945. őszén. Miskolcon nem mert ilyen nyíltan fellépni, mert látta a munkásság erejét, melyet november 8-án is megmutatott, amikor a kommunisták és a szociáldemokraták vezetésével megjelent a mandátumkiosztó ünnepségen. Ezt a kisgazdapárti sajtó úgy értékelte, hogy ellene irányult. E tüntetés éle a Kisgazda Párt jobbszárnya ellen irányult. A tüntetés eredményességét bizonyítja, hogy a kisgazdák Miskolcon nem mertek olyan nyílt követelésekkel fellépni, mint egyéb helyeken. /208./

A Nemzeti Bizottság 1945. december 21-én teljes ülésen foglalkozott a közigazgatás és közélet megtisztításának kérdésével. Előzőleg a bizottság Elnöki Tanácsa vizsgálatot folytatott és jelentést készített az eredményekről, melyet Mráz Ferenc terjesztett elő: "Az Elnöki Tanács megállapította, hogy az igazoló bizottságok és a népbiróságok az utóbbi időben túlságosan enyhén kezelik a visszaszivárgó fasiszták magatartásának elbírálását, ez odavezet, hogy az egyre enyhébb eljárások nyomán a visszaszivárgók szabadon járkálnak és a demokrácia ellen agítálnak. Az Elnöki Tanács szükségesnek tartja, hogy azokkal szemben, akik 1944. őszén a németekkel elmenekültek, szigorúan és keményen járjanak el és a kormány hozzon e célból szigorú intézkedéseket.

Ma már ugyanis az a helyzet, hogy akik itt maradtak és hősiiesen résztvettek az ujjaépítésben, háttérbe szorulnak azokkal a visszaszivárgókkal szemben, akik a könnyű igazolások révén kényelmesen visszaülnek régi pozícióikba..." /209./

A közigazgatás, a közélet megtisztítása a demokratikus közigazgatás megteremtéséért a harc az elkövetkezendő években is tovább folyt, mely főleg a baloldali blokk 1946. március 5-i megalakulásával, főleg a "B"-listázásokkal vette kezdetét.

12./ Miskolc város a demokratikus hadseregért.

Városunk történetével foglalkozva, azt kutatva tanulni lehetünk annak az áldozatkész munkának, hogy 1944-1945-ben a fegyveres partizán osztagokból hogyan alakul ki, szerveződik meg a város új karhatalmi ereje, s hogyan fejlődtek ki ebből a piciny magból az új honvédség és a demokratikus rendőrség első alakulatai.

A város felszabadulása után, mint már az előző fejezetekben irtam, a Vörös Hadsereg parancsnoksága nagyra értékelte az illegális kommunisták, a szervezett munkások és partizánok antifasiszta tevékenységét. Ezen tevékenységükért a parancsnokság a MOKAN-komite tagjainak meghagyta fegyverét és egyuttal megbizta azzal őket, hogy gondoskodjanak Miskolc város rendjének és nyugalmanak megszervezéséről, biztosításáról.

A MOKAN szervezője és vezetője Tóth Béla, mint a város főispánja, székfoglaló beszédében beiktatásakor ezeket mondotta:

"Azt hiszem, hogy a MOKAN-komite szervezésével és harcos áldozatkész munkájával a föld alatt is bebizonyítottuk: a köz-ért élünk, vagy halunk. Ezt fogjuk tenni a föld felett is. Tesszük ezt azért, hogy méltók lehessünk a dolgozók elismerésére... Nem riadunk vissza semmitől, hogy felépítsük e gyászos romokból a dolgozók demokratikus szabad Magyarországot." /210./

E fegyveres szervezet nem riadt vissza az ujjaépítés nehéz feladatainak végrehajtásától, de az építés, a rend védelmére is megtette a szükséges intézkedéseket. A rend fenntartásához az illegalitásba szervezett csoport meglévő létszáma kevésnek bizonyult, így szükségessé vált a toborzás megindítása, melyre a MOKAN a felszabadulást követő napokban a következő felhívást adta ki:

"Éljen a Felszabadító Dicső Vörös Hadsereg!

MOKAN-Komite elrendeli:

1. A MOKAN-komite eddig beszervezett tagjai azonnal jelentkezzenek a MOKAN Werbőczy utcai helyiségében /pénzügyőrség épülete/.

2. A fegyveres alakulat feltöltése tovább folyik.

A jelentkezés feltételei:

a./ Náci és fasisztaellenes gyűlölet.

b./ Hajlandók résztvenni, mint partizánok a németek ellen, ahol azt elrendelik.

A jelentkezés szintén a MOKAN helyiségében történik. A harc tovább folyik a végső győzelemig, a fasiszta nácik teljes megsemmisítéséig.

Csak azok jelentkezzenek, akik ezt a harcot bárhol, ahol egy fasiszta náci található, teljes egyéniségükkel végigharcolják.

Éljen a felszabadító dicső Vörös Hadsereg!

Halál a német megszállókra!

Pusztuljanak a háborus bűnösök!

Harcos üdvözlettel a : MOKAN-komite.

/211./

Ez a felhívás is bizonyítja, hogy a miskolci partizánok vezetői minden külső irányítás nélkül is felismerték, hogy az adott helyzetben a magyar nép - így Miskolc népe is - előtt álló legsürgősebb feladat, minél előbb és teljes erővel bekapcsolódni a hitleri Németország elleni háborúba.

A miskolci partizánok tetteinek híre az ország más részeibe is eljutott. Egyre több helyen ismerték meg, hogy Miskolc városában magyar fegyveres erő működik. Ennek a ténynek nagy jelentősége volt a fiatal magyar demokrácia kialakulásában, erősödésében. A miskolci munkások e nagyszerű tetteit bátran példaként lehetett állítani az ország más városai elé. A debreceni Néplap 1944. december 5-i száma vezércikkében erről így ír: "Miskolc munkássága megmutatta, hogy... minden becsületes dolgozó szívében átok ég, a leszámolás nagy tette készülődik... A szabad népek harcoló fiai örömmel üdvözlik a magyar munkás bajtársakat. Debrecen szava és Miskolc példája megmutatta, hogy itt is élnek a történelemformáló erők. Vannak, akik nemcsak várják az idők beteljesedését, de akarják és tudják is irányítani saját sorsukat... Miskolc munkásai lerázták magukról a félelem, a tehetetlenség béklyóit, megfordították a fegyvert, megnyitották a leszámolás kegyetlen tüzét."

1944. december 19-én Miklós Béla vezérezredes, az Ideiglenes Kormány leendő miniszterelnöke nyilatkozott elismeréssel a miskolci ellenállásról: "A magyar nemzet sokat köszönhet a munkásságnak, aki tettekkel bizonyította be, hogy nem engedi magát német igába törni.

Munkácsen, Ungváron, Miskolcon és Diósgyőrben nemcsak megakadályozta a nemzet vagyonát jelentő ipari berendezések felrobbantását, hanem a kezükbe adott fegyvert a németek ellen fordították... A munkásság ezzel a nemzet igazi érdekeit szolgálta és kiérdemelte a nemzet háláját." /212./

A MOKAN a toborzást az új rendfenntartó erőkhöz a kormány által hivatalosan kezdeményezett toborozás előtt mintegy 40 nappal előbb kezdte meg az új fegyveres erő megteremtéséhez.

A toborozás, illetve a hadsereg alapjainak szervezését is, mint minden mást, a Nemzeti Bizottság veszi kezébe és a Németországnak történt hadüzenet után három nappal, 1944. december 31-re már toborzó népgyűlést hív össze, ahol beindítja a toborzást. A nagygyűlésen Tóth Béla kihangsúlyozza, hogy "... a kommunisták, akiket a magyar közvélemény előtt a hadsereg züllesztőjeként mutattak be, most majd bebizonyítják, ennek a vádnak az alaptalanságát, a teljes erejükkal a magyar hadsereg felépítésén fogunk dolgozni." /213./

A népgyűlésen részt vett Farkas Mihály, a Kommunista Párt Központi Bizottságának tagja, ideiglenes nemzetgyűlési képviselő, aki arról beszélt, hogy: a felállítandó magyar nemzeti hadsereg be fogja bizonyítani, hogy a magyar népből nem lehet kiirtani az igazság és demokrácia szeretetét. Bizik abban, hogy a fasizmus ellen felemelt zászlók alá tömegesen fog sietni a demokratikusan gondolkodó Magyarország színe-java. /214./

A toborozás beindult, de ahhoz, hogy ennek szervezése és irányítása folyamatos legyen, a Nemzeti Bizottság gondoskodott a katonai parancsnokság felállításáról, illetve tevékenységének megkezdéséről.

Ennek tudható be, hogy már 1945. január 15-én Szalai alez. vezetésével, 26 fővel megkezdte működését a "Miskolci Magyar Katonai Parancsnokság". A parancsnokság törzsből, szervezési, anyagi, kiképzési, egészségügyi, hadbiztosi és hadbírói osztályokból tevődött össze.

A szervezendő fegyveres erők tagjainak anyagi helyzete nagyon súlyos volt, mint arról a katonai parancsnokság 47/3.szám alatt 1945. február 4-i jelentésében, illetve kérelmében az alábbiakban ír le:

"Kérem a Miskolcon és Diósgyőr-Vasgyárban 1944. december hó 5-től a MOKAN testületben, illetve későbbi időtől pedig mint a Miskolci Magyar Katonai Parancsnokság alá rendelt katonai század állományába szolgálatot teljesítő egyének részére 1944.évi december és 1945.évi január hónapra a havi pénzbeli járandóságot a Magyar Államrendőrségnél szolgálatban álló próbarendőrök részére megállapított havi kiszabásban való megállapítását, és az összegnek az illetékesek részére történő kifizetése céljából a magyar katonai parancsnokság részére való kiutalását. A fenti időben szolgálatot teljesítőek közül jelenleg 144 fő van a karhatalmi századnál, akiknek körülbelül 150 ellátatlan családtagjuk van. Közülük kb. 130 fő nő, így a lakbérre is igénye volna. A próbarendőrök havi díja 132,- Pengő, pótdíja 25 pengő, családi pótlék családtagonként 45 pengő, lakbér 33,33 pengő. Ezzel szemben a hadseregben fizethető zsold

szakaszvezető havi	45 pengő
tizedes	36 pengő
őrvezető	27 pengő
honvéd	18 pengő.

/Amennyiben a Nemzeti Bizottság nem járulna hozzá a kért fizetés engedélyéhez, akkor a század tagjai csak ezt az összeget kaphatnák./

A felsoroltakat alapulvéve illetékes volna 1944.
december és január hónapra: december hónapra:

- havidíj és pótdíj címén 144 fő 157 pengőjével	22.608 pengő
- családi pótlék 150 cs.tag után 45 pengőjével	6.750 "
- lakbér címén 130 nős részére 33,33 pengőjével	4.333 "
Összesen:	33.691 pengő

január hónapra:

- havi és pótdíj címén 227 fő részére 157 pengőjével	35.639 pengő
- családi pótlék 150 családtag után 45 pengőjével	6.750 pengő
- lakbér kb 180 fő részére 33,30 pengőjével	6.000 pengő
Összesen:	48.369 pengő

...Tekintettel arra, hogy nevezettek a legsúlyosabb időben önként vállalkoztak hazafias feladataik betöltésére, amely a közrendnek biztosításában, helyreállításában és fenntartásában mutatkozott volna meg. Méltányos volna a részükre a próbaidősi havi díjazás folyósítása."

/215./

Az indoklást a parancsnokság nagyon helyesen látja, az indoklása is helyes, amikor azt írja, hogy: "...Nevezettek fenti hivatásuk betöltése miatt családtagjaik ellátásáról más munkakör betöltése folytán nem volt alkalmuk gondoskodni. Abban a reményben szolgáltak és szolgálnak, hogy a gazdasági és pénzügyi viszonyok rendezése folytán utólag méltányos, a mai súlyos időknak megfelelő pénzbeli járandóságban fognak részesülni. Eddig csak saját személyük napi ételmezésében részesülhettek, de pénzbeli ellátásban nem részesültek."

A honvédség javaslata alapján a számvevőszéki főnök az alábbi véleményt adja a Nemzeti Bizottság felé az ügyel kapcsolatban:

"A MOKAN alakulat emberei karhatalmi rendőri szolgálatot teljesítettek, és pedig önként, a legnehezebb időben. Méltányos, hogy a szolgálatukért díjazásban részesüljenek. Méltányos a segédrendőri díjazásoknak megfelelő javaslat is. Ez a legkisebb karhatalmi illetmény."

/216./

A leirtakból látható, hogy a fegyveres testület tagjai milyenanyagi lehetőségek mellett, fizetés nélkül végezték nehéz feladatukat. A Nemzeti Bizottság a javaslattal egyetértve, engedélyezte a pénzösszeg kifizetését.

A fegyveres erő szervezése mellett a Nemzeti Bizottság gondot fordított a rendőrség szervezésére is. 1945. január 7-i ülésén az "...Elnök bejelenti, hogy mivel a régi rendőrség és csendőrség az új rendben feladatát nem tudja ellátni, tisztázni kell a rendfenntartás kérdését. Előzetes tárgyalások alapján alakult ki, hogy az új rendőrség veszi át a csendőrség szerepét is. A rendőrség két osztálya felett, a politikai és rendészeti osztály felett a rendőr főkapitány áll. A rendőrfőkapitány és a két osztály vezetőjének kérdésében a következő javaslatok történtek..." /217./, illetve 1945. január 8-án a Nemzeti Bizottság az alábbi személyeket nevezte ki a rendőrség vezetésére:

"Miskolci főkapitányság vezetőjévé: Fodor János szds-t,
Rendészeti főosztályvezetővé: Pintér István r.tanácsost,
Politikai /állambiztonsági/főosztály vezetőjévé: Kecskés Ferencet nevezte ki."

/218./

melyről a 37/1945.számú átiratban értesítette a polgármestert is.

A Nemzeti Bizottság vezetésével megkezdett toborzó munka tovább folyik és február 4-én újabb toborzó nagygyűlést tartanak a Korona mozgóképszínházban. /219./ A toborzás ügyét olyan komolyan kezelte a Nemzeti Bizottság, hogy még a Tanfelügyelőség figyelmét is felhívja, hogy az iskolai tanítás beindításával kapcsolatos munkánál vegye figyelembe, hogy "a most folyó toborzásnak során az arra alkalmas tanerők bizonyára kivétel nélkül jelentkezni fognak katonai szolgálatra." /220./

A Nemzeti Bizottság elnöke február első felében felkereste Debrecenben Vörös János honvédelmi minisztert és megígérte, hogy minden segítséget megadnak az új honvédség megteremtéséhez. A megbeszélésen Vörös János közölte, hogy a 7. honvéd kerületből /Borsod-Abaúj-Zemplén és Heves megyék területe /17.000 főre van szükség. A honvéd kerületi parancsnokság ezután utasítást kapott, hogy küldjön összekötőt a Nemzeti Bizottsághoz a toborzás elősegítésére. /221./

A toborzás eredményeként Borsod megyében és Miskolcon az alábbi eredmények születtek:

február 20-án	5.520 fő	/222./
február 22-én	8.805 fő	/ebből Miskolcon 2.702 fő/
március 6-án	11.000 fő	
március 26-án	21.000 fő	
		/223./

Mivel az önkéntes jelentkezés ilyen nagyarányú volt, a Nemzeti Bizottság kérte, hogy a kormány által márciusban kiadott sorozási intézkedés Borsodban és Miskolcon ne kerüljön végrehajtásra. Erre az engedélyt megkapták.

Március 6-án a Borsodban és Miskolcon toborzottak száma elérte azt a létszámot, mellyel a 7. hadosztály behívhatóvá vált. Ebben az időben Heves megyében már folytak, Zemplén megyében még csak kezdődtek a toborzási munkák.

A honvédelmi miniszter utasítást adott, hogy az embereket 1945.március 12-re hívják be szolgálatra. Ezt az utasítást Battha Andor ezredes az új parancsnok /Szalai alezredest a Jászberényi 1.hadosztály parancsnokává nevezték ki./ hivatkozva a megrongált laktanyára, a hiányzó takarókra, ruházatra nem hajtotta végre. Már ekkor jelentkezett a hadseregben a reakciós tisztikar szabotázs munkája, amely mind a HM-ben, mind a felsőbb parancsnokságoknál a népi mozgalom derékba törésére irányult.

A diósgyőri üzemek helyreállításával aránylag korán megindul a termelés. A hadseregben, de az országban az élet beindításához is szükség van a gyár termelvényeire. A gyár munkásai közül sokan jelentkeznek a toborzás alkalmával. Ezen személyeknek a hadseregbe történő behívása a termelés eredményének csökkenésével járt volna. Ezért a Nemzeti Bizottság az Iparügyi Miniszterhez élt felterjesztéssel, aki szintén nem értett egyet azzal, hogy a jelentkezettek bevonuljanak. /224./

A toborzásban kifejtett tevékenységért a HM köszönetét fejezte ki a Nemzeti Bizottságnak. A toborzásnál természetesen nagyobb eredmény is születhetett volna, azonban a vasutnál, a hadiüzemeknél a toborzás céltudatosan nem folyt teljes erővel. A Nemzeti Bizottság úgy kérte a HM-t, hogy a bevonulásoknál kapjon jogot arra, hogy a termelésben szükséges személyek behívását felülvizsgálhassa. /225./ Az engedélyt meg is kapta az elért eredmények alapján.

Mint láttuk, a 7.hadosztály személyi állományának toborzása nagy erővel és ütemben folyt. Hogy a hadosztály a szovjet hadsereg oldalán még sem vehetett részt hazánk felszabadításában, az nem a Nemzeti Bizottságon, vagy a jelentkezőkén, hanem a régi tisztikar szabotázs, halogató tevékenységén mulott. Minden esetre Miskolc népe mindent megtett, hogy elősegítse a hadsereg szervezését és ezért méltán érdemelte ki a honvédelmi miniszter elismerését és lelkes tevékenységével nagyban hozzájárult a város jó hírnevének öregbitéséhez.

-o-o-o-

B E F E J E Z É S:

Mint a felsorolt tények és dokumentumok alapján láthatjuk, városunk népe a munkásosztály vezetésével a fasizmus igája alatt a felszabadulás előtt is aktívan küzdött azért, hogy népünk boldogulása érdekében lerázza a fasiszta elnyomás igáját. Erejéhez és lehetőségeihez mérten segítette a Szovjet Hadsereget abban, hogy a felszabadulás mielőbb elérhessen városunkba. Ekkor már a kommunisták irányítása alatt álló MOKAN-kimoté vezette a harcot. /Ezelőtt a kommunista párt illegalitásba vonulása óta a mozgalom a szociáldemokrata baloldali vezetés alatt állott./ A felszabadulás után a kommunisták aktív szervező tevékenységének tudható be, hogy a baloldali erők tömörítésével - ha nem is mindig teljes eredménnyel - sikerült meggátolni a jobboldal, főleg a Kisgazda Párt jobbszárnyának aknamunkáját. A felszabadulás után a kommunista párt befolyása egyre növekedett és a tömegek megnyeréséért, a demokrácia megvalósításáért, az újjáépítés, majd a szocializmus építésének megszervezéséért folytatott harcban maga mögött érezhette a nagyipari proletáriátust. Ezért volt különös jelentősége Miskolc és Diósgyőr egyesítésének.

E disszertáció pártunk, munkásosztályunk harcát csak 1943-1945.végéig mutatja be, de ez is bizonyítja, hogy mélyen élt városunk proletáriátusában a nép boldogulásáért való küzdeni vágyás és a nehéz körülmények ellenére is méltó elismerést harcolt ki hazánk demokratikus fejlődésének kibontakoztatásában.

A 25 év távlatából isbüszkék lehetünk pártunk és lelkes munkásosztályunk tevékenységére, mely a pillanatnyi vereségek és kudarcok ellenére is harcba vitte dolgozó népünket a boldogulás, a kizsákmányolás teljes megszüntetése, a szocializmus építése felé.

F O R R Á S M U N K Á K

- 1./ Központi Stat.Hivatal 1960.évi népszámlálás B.A.Z. megye és Miskolc személyi és családi adatai.
- 2./ Központi Stat.Hivatal B.A.Z. megyei Igazgatósága /Kézirat/
- 3./ Magyar Statisztikai évkönyv 1941. /1943-as kiadás/
- 4./ U.o.
- 5./ Szabad Magyarország 1945.február 16.
- 6./ Miskolc Törvényhatósági Biz. 1945.jun.18.-i rendes közgyűlés jegyzőkönyve.
- 7./ Központi Stat.Hivatal B.A.Z.megyei Igazgatósága /Kézirat/
- 8./ U.o.
- 9./ Borsod Vármegyei Szociográfiák 1939.III.rész Miskolc.
- 10./ U.o.
- 11./ Közp.Stat. Hiv. B.A.Z. megyei Igazgatósága /Kézirat/
- 12./ U.o.
- 13./ U.o.
- 14./ Adatok és tények Miskolc város 20 éves fejlődéséről /MSZMP városi biz.kiadványa./
- 15./ Magyar Statisztikai zsebkönyv XI.évf.1942./Bp.1943./ 98.old.
- 16./ U.o. 151.oldal.
- 17./ Magyar Statisztikai évkönyv 1941. /Bp.1943./192.old.
- 18./ Adatok és tények Miskolc város 20 éves fejlődéséről. 46.old.
- 19./ Magyar stat.évkönyv.1941. /Bp.1943./ 194.old.
- 20./ Deák Gábor kéziratai 17.old.
- 21./ Adatok és tények Miskolc város 20 éves fejlődéséről. 47.old.
- 22./ Magyar stat.évkönyv.1941. /Bp.1943./ 191. és 199.old.
- 23./ Adatok és tények Miskolc város 20 éves fejlődéséről. 49.old.
- 24./ Városszociográfiák 1945 előtt /Magvető 1961/361.old.
- 25./ Deák Gábor kézirata 59.old.

- 26./ Magyar Stat.Évkönyv 1940. /Bp.1942./ 189.old.
- 27./ Adatok és tények Miskolc város 20 éves fejlődéséről.
55.old.
- 28./ Miskolc thj. város jegyzőkönyve. /66 kgy./1941./
- 29./ Adatok és tények Miskolc város 20 éves fejlődéséről.
40.old.
- 30./ Reggeli Hírlap 1935.márc.28.szám.
- 31./ Uj Világ 1954.48.sz. Vihar Béla: Barla Anna diadala.
- 32./ Deák-Gyimesi: Olvasókönyv B.A.Z. megye és Miskolc város
történetéhez 209-210.old.
- 33./ Miskolci Állami Levéltár. Alispáni elnöki 77/1943.
- 34./ U.o. 35/43.
- 35./ Soós-Kiszely-Zádor: Vázlatok a diósgyőri vaskohászat
190 éves történetéből.Miskolc 1960. 113.old.
- 36./ Kopácsi Sándor személyes élményei alapján.
- 37./ Fekete Mihály: Partizánok az Avas alján.Bp. 1955.14.o.
- 38./ Oszip István visszaemlékezései
- 39./ Dokumentumok... 462.
- 40./ Borsodi Szemle 1965.3.sz.
- 41./ Herman O.Muzeum. Deák Gábor kézírata."Az 1943-as béke-
tüntetés Diósgyőrben" 14-15.old.
- 42./ Rákosi Mátyás: Magyar jövőért.
- 43./ Fekete Mihály: Partizánok az Avas alján. 19.old.
- 44./ Deák-Gyimesi: Olvasókönyv. B.A.Z.megye és Miskolc város
történetéhez. 210.old.
- 45./ Pintér István: Magyar kommunisták a Hitler ellenes nem-
zeti egységért. /Kossuth 1968/ 281-282.old.
- 46./ U.o. 265.old.
- 47./ U.o. 275-276.old.
- 48./ Pesti Hírlap 1943.szept.14.
- 49./ Pintér István: A magyar kommunisták...c.műve 265.old.
- 50./ Magyar Munkásmozgalom története 1867-1945. Tananyag.
263.old. /Kossuth 1961-1962./
- 51./ Pesti Hírlap 1943.szept.14.
- 52./ Fekete Mihály: Partizánok az Avas alján 23.old.
- 53./ Gazsi József: Diósgyőri munkások tüntetése a háboru
ellen. Borsodi Szemle 1960.4.szám.
- 54./ Kun László: A mi forradalmunk. Borsodi Szemle 1969.
3.szám, 35.old.

- 55./ Miskolci Állami Levéltár: Miskolc thj.város Törvényhatósági Bizottságának 1944.évi, máj.10 - ünnepélyes rendkívüli közgyűlésének jegyzőkönyve.58/1944.kgy.
- 56./ U.o. 63/1944.kgy.jegyzőkönyve.
- 57./ 1941.évi népszámlálás adatai.Központi Stat.Hivatal 1947. /Az adat Nagy-Miskolc területére vonatkozik./
- 58./ Állami Levéltár Miskolc: Miskolc thj.város Törv.hat. Biz.1944.junius 14-i ülés jegyzőkönyve 88/1944.kgy.
- 59./ Herman Ottó muzeum gyűjteménye: N.csop.55.gy.sz.28. doboz. Marjalaki Kiss Lajos visszaemlékezései.
- 60./ U.o.
- 61 - 69.számok elírás következtében kimaradtak!
- 70./ U;o.
- 71./ Borsodi Szemle 1965.3.szám, 13.old.
- 72./ Szabad Magyarország 1945.január 14.
- 73./ U.o.
- 74./ U.o.
- 75./ Felvidéki Népszava 1945.május 9.
- 76./ Északmagyarország 239.szám 1969.okt.15.
- 77./ Északmagyarország 1969.okt.18.
- 78./ Herman Ottó Muzeum: Barla Anna visszaemlékezései.N.csop. 50/a gy.sz.28.doboz.
- 79./ Herman Ottó Muzeum: Marjalaki Lajos visszaemlékezései N.csop.56.gy.sz.28.doboz
- 80./ Mi egyetemünk 1964.4.szám.
- 81./ Borsodi Szemle 1960.1-2.szám 11.old.
- 82./ U.o.
- 83./ Borsodi Szemle: Kun László: A mi forradalmunk 36-37.old.
- 84./ Mi egyetemünk 1964.5.szám.
- 85./ Szabad Magyarország 1945.január 20.
- 86./ Herman Ottó Muzeum: Deák Gábor kézírata "Az 1943-as béketüntetés Diósgyőrben" 25.oldal.
- 87./ Nógrádi Sándor: Új történet kezdődött /Kossuth 1966./ 26-27.old.
- 88./ Borsodi Szemle 1960. 1-2.szám.
- 89./ Herman Ottó Muzeum: Hans Friessner: Verraten Schlachten című német nyelvű könyve magyar részre vonatkozó részek fordítása.

- 90./ Deák-Gyimesi: Olvasókönyv B.A.Z.megye és Miskolc város történetéhez. 213-214.old.
- 91./ Herman Ottó Múzeum gyűjteménye. N.csop.76.gy.sz.40.dob.
- 92./ Herman Ottó Múzeum gyűjteménye: Dancza Lajos visszaemlékezései.
- 93./ Történelmi évkönyv 186.old.
- 94./ U.o. 213.old.
- 95./ Borsodi Szemle 1964.5.szám.
- 96./ Történelmi Évkönyv 189.old.
- 97./ Tóth Sándor: A szovjet hadsereg felszabadító hadműveletei Magyarországon. 138.old.
- 98./ Magyar Ujság 1944.nov.3.
- 99./ Tóth Sándor: A szovjet hadsereg felsz..... 139.old.
- 100./ Történelmi évkönyv 191.old.
- 101./ Hírek 1944.dec.6.
- 102./ Fekete Mihály: Partizánok az Ávas alján Szikra 1955.
- 103./ Hírek 1944.dec.6.
- 104./ Tóth Sándor idézett műve 139.old.
- 105./ Délmagyarország 1944.dec.6.
- 106./ Hírek 1944.dec.3.
- 107./ Herman Ottó Múzeum gyűjteménye. Dancza Lajos visszaemlékezései és személyes beszélgetés a szemtanúkkal.
- 108./ U.o.
- 109./ Szabad Magyarország 1944.dec.6.
- 110./ Szabad Magyarország 1944.dec.18.szám.
- 111./ Északmagyarország 1964.284.szám.
- 112./ Mi egyetemünk.1964.dec.4.szám.
- 113./ Borsodi Szemle 1965.1.szám.
- 114./ Lenin: "Baloldaliság a kommunizmus gyermekbetegsége" /Válogatott művei II. 747-748.old./
- 115./ Borsodi Szemle 1965.1.szám.
- 116./ Miskolci Állami Levéltár: Miskolc thj.város Törvényhatósági Bizottság 8/1945.kgy.jegyzőkönyve.
- 117./ Szabad Magyarország 1944.dec.18.
- 118./ Szabad Magyarország 1944.dec.15.
- 119./ Szabad Magyarország 1944.dec.18.
- 120./ Felszabadulás - Dokumentumok Szikra 1951.175.old.

- 121./ Szabad Magyarország 1944.dec.18.
- 122./ Állami Levéltár Miskolc. Miskolci Nemzeti Bizottság iratai. 1/1944.
- 123./ U.o.
- 124./ U.o.
- 125./ U.o. 2/1944.
- 126./ Néplap 1944.dec.21.
- 127./ Szabad Magyarország 1944.dec.21.
- 128./ Állami Levéltár Miskolc. Nemzeti Bizottság iratai. 11/1944.
- 129./ Állami Levéltár Miskolc. Miskolc thj. város Törvh. Biz.1.sz.kgy.jegyzőkönyve.
- 130./ Borsodi Szemle 1965.1.szám.
- 131./ U.o.
- 132./ Történelmi Évkönyv 203.old.
- 133./ Állami Levéltár Miskolc. Nemzeti Bizottság iratai. 53/1945.
- 134./ Északmagyarország 1965.jan.24.szám.
- 135./ Szabad Magyarország 1944.dec.15.
- 136./ Állami Levéltár Miskolc. Nemzeti Bizottság iratai. 11/1944. és 13/1944.
- 137./ Állami Levéltár Miskolc. Miskolc thj.város Törv.hat. Biz. 10/1945.kgy.jegyzőkönyve.
- 138./ Miskolci Állami Levéltár. Nemzeti Bizottság iratai. 12/1944.
- 139./ Szabad Magyarország 1945.julius 1.szám.
- 140./ Nógrádi Sándor: Új történet kezdődött. Kossuth 1966. 36-37.old.
- 141./ Miskolci Állami Levéltár: Nemzeti Biz.iratai.266/1945.
- 142./ U.o. 169/1945.
- 143./ U.o. 22/1945.
- 144./ U.o. 163/1945.
- 145./ U.o. 28/1945.
- 146./ U.o. 382/1945.
- 147./ Szabad Magyarország 1945.julius 5.
- 148./ Miskolci Hírlap 1945.szeptember 4.szám.
- 149./ Miskolci Állami Levéltár: Nemzeti Biz.iratai.180/1945.

- 150./ Deák-Gyimesi: Olvasókönyv B.A.Z.megye és Miskolc város történetéhez. 213.old.
- 151./ Nógrádi Sándor: Új történet kezdődött.Kossuth 1966. 36.old.
- 152./ Miskolci Állami Levéltár: Nemzeti Biz.iratai.13/1944.
- 153./ Miskolci Állami Levéltár: Nemzeti Biz.iratai.347/1945.
- 154./ U.o.
- 155./ U.o.
- 156./ U.o.
- 157./ U.o.
- 158./ Északmagyarország 1965.jan.6.szám.
- 159./ Miskolci Állami Levéltár: Nemzeti Biz.iratai.13/1944.
- 160./ U.o. 667/1945.
- 161./ Szovjet-magyar kapcsolatok 1945-1948. Dokumentumok. 32.és 44.old.
- 162./ U.o. 53-54.old.
- 163./ Északmagyarország 1965.jan.6.
- 164./ Szabad Magyarország 1945.márc.25.
- 165./ Borsod vármegyei szociográfiák 1939.
- 166./ Miskolci Állami Levéltár. Miskolc thj.város Törv.hat. Biz.106/1945. kgy.jegyzőkönyve.
- 167./ U.o.
- 168./ Miskolci Állami Levéltár: Nemzeti Biz.iratai.9/1944.
- 169./ U.o.
- 170./ Miskolci Állami Levéltár: Miskolc thj.város Törv.hat. Biz.5/1945.közgyűlés jegyzőkönyve.
- 171./ Szabad Magyarország 1945.febr.16.
- 172./ U.o.
- 173./ Nógrádi Sándor: Új történet kezdődött.Kossuth 1966. 37.old.
- 174./ Borsodi Szemle 1965.1.sz.
- 175./ Történelmi Évkönyv 200.old.
- 176./ Szabad Magyarország 1945.jan.22.
- 177./ Miskolci Hírlap 1945.jan.22.sz.
- 178./ Miskolci Hírlap 1945.junius 4.
- 179./ Felvidéki Népszava 1945.julius 3.
- 180./ Nógrádi Sándor: Új történet kezdődött.Kossuth 1966. 49-50.old.

- 181./ Miskolci Állami Levéltár: Miskolc thj.város Törvény-
hatósági Biz. 1/145.kgy. jegyzőkönyve.
- 182./ Történelmi évkönyv 200.old.
- 183./ Nógrádi Sándor: Új történet kezdődött.38.old.
- 184./ Abauj Népe 1947.junius 6.
- 185./ Szabad Magyarország 1945.máj.3.
- 186./ Szabad Magyarország 1945.március 25.
- 187./ Történelmi évkönyv 201.old.
- 188./ Felvidéki Népszava 1945.nov.6.
- 189./ Nógrádi Sándor: Új élet kezdődött. Kossuth 1966.
57-61.old.
- 190./ Szabad Magyarország 1945.nov.9.
- 191./ Szabad Magyarország és Felvidéki Népszava 1945.nov.9.
- 192./ Szabad Magyarország 1945.nov.10.
- 193./ Miskolci Állami Levéltár: Miskolci Nemzeti Bizottság
iratai. 391/1945.
- 194./ Adatok és tények Miskolc város 20 éves fejlődéséről.
3.old.
- 195./ Miskolci Állami Levéltár: Miskolc thj.város Törvény-
hat.Biz. 4/1945.kgy.jegyzőkönyve.
- 196./ Miskolci Állami Levéltár: Nemzeti Biz.iratai.12/1944.
1944.dec.21-i ülés jegyzőkönyve.
- 197./ Miskolci Állami Levéltár: Miskolc thj.város Törv.hat.
Biz. 42 és 44/1945.kgy.jegyzőkönyve.
- 198./ Miskolci Állami Levéltár: Nemzeti Biz.iratai.13/1944.
- 199./ U.o. 24/1945.szám. 1945.jan.2-i ülés jegyzőkönyve.
- 200./ U.o. 21/1945.sz.irat
- 201./ Borsodi Szemle 1965.2.szám.
- 202./ Szabad Magyarország 1945.márc.8.szám.
- 203./ Szabad Magyarország 1945.márc.13.szám.
- 204./ Szabad Magyarország 1945.márc.15.szám.
- 205./ Miskolci Állami Levéltár:Miskolc thj.város Törv.hat.
Biz. 35/1945.kgy.jegyzőkönyve.
- 206./ Szabad Magyarország 1945.márc.20.szám.
- 207./ Szabad Magyarország 1945.ápr.22.szám.
- 208./ Borsodi Szemle 1965.2.szám.
- 209./ Felvidéki Népszava 1945.dec.22.szám

- 210./ Miskolci Állami Levéltár: Miskolc thj.város Törv.hat.
Biz. 24/1945.közgyűlés jegyzőkönyve.
- 211./ Herman Ottó Múzeum gyűjteménye: Dancza Lajos vissza-
emlékezései.
- 212./ Debreceni Néplap 1944.dec.19.
- 213./ Miskolci Állami Levéltár: Nemzeti Biz.iratai.10/1945.
1944.dec.31-i népgyűlés jegyzőkönyve.
- 214./ U.o.
- 215./ Miskolci Állami Levéltár: Nemzeti Biz.iratai.249/1945.
- 216./ U.o.
- 217./ U.o. 84/1945.
- 218./ U.o. 34/1945.
- 219./ U.o. 579/1945.
- 220./ U.o. 666/1945.
- 221./ Borsodi Szemle 1965.10.szám.
- 222./ Szabad Magyarország 1945.febr.27.
- 223./ Miskolci Állami Levéltár: Nemzeti Biz.iratai.
1322 és 1930/1945.
- 224./ Borsodi Szemle 1965.10.szám.
- 225./ Miskolci Állami Levéltár: Nemzeti Biz.iratai.
1178/1945.

M E L L É K L E T E K :

1.sz. Békepárt röplapja	33.old.
2.sz. Békepárt röplapja 1944.VIII.hónapban szórják repülőgépről.	33.old.
3.sz. MOKAN-komite első röplapja	43.old.
4.sz. MOKAN-komite röplapja a katonákhoz, a munkásokhoz és polgárokhoz.	43.old.
5.sz. MOKAN felhívás a város lakóihoz.	48.old.
6.sz. Vörös Hadsereg felhívása a város lakóihoz.	61.old.
7.sz. Oszip István MOKAN igazolványa	62.old.
8.sz. MOKAN felhívása felszabadulás napján a katonákhoz, munkásokhoz, polgárokhoz.	63.old.
9.sz. MOKAN-komite Szabad Magyarország c.lapja	64.old.
10.sz. MOKAN Nőmozgalom felhívása	65.old.
11.sz. "MOKAN VÉDELME ALATT ÁLL" plakát	66.old.
12.sz. Sajtócikk a város vezetőinek kihallgatásáról.	68.old.
13.sz. Oszip István meghatalmazása a diósgyőri ujgyár üzemképességének felülvizsgálá- tára.	69.old.

Megjegyzés: A mellékletek a Herman Ottó Múzeum gyűjteményéből vannak fényképezve.

T A R T A L O M J E G Y Z É K :

B e v e z e t ő	1.old.
1./ Miskolc város gazdasági-társadalmi helyzete a számok tükrében	2.old.
2./ Az ellenállási mozgalom alakulása a felszabadulás előestéjéig	15.old.
3./ A miskolci munkásmozgalom helyzete a város felszabadulását közvetlen megelőző időszakban.	34.old.
- MOKAN-komite megalakulása és tevékenysége.	40.old.
4./ Miskolc város felszabadítása	52.old.
5./ Az élet beindulása a felszabadulás után	60.old.
6./ A miskolci Nemzeti Bizottság megalakulása és tevékenysége	72.old.
7./ Romeltakarítások és az újjáépítés beindítása.	77.old.
8./ Közellátás megszervezése	83.old.
9./ Nagy-Miskolc létrehozása	90.old.
10./ A pártok megalakulása,tevékenysége	95.old.
- 1945-ös választások	98.old.
11./ Harc a közélet demokratizálásáért a reakció ellen	101.old.
12./ Miskolc város a demokratikus hadseregért	111.old.
Befejezés	121.old.
Forrásmunkák	122.old.
Mellékletek	130.old.
Tartalomjegyzék	131.old.

38-17/1969-70.
.....bksz.

Dr. Serfőző Lajos elvtársnak
egyetemi docens

Diczházi Dezső
Tárgy :
doktori szigorlata
Mell. sz. : 1 db. disszertáció

H e l y b e n

Professzor Elvtárs !

Mellékelve
Diczházi Dezső: "Miskolc város története 1943-tól 1945
..... végéig"

cimű doktori értekezését tisztelettel felkérem, hogy azt megbírálni sziveskedjék. Legyen szabad
Professzor Elvtárs szives figyelmét felhivnom tanácsülésünk ama határozatára, amely a bírálat
elkészítésének és benyújtásának legkésőbbi határidejét a kézhezvételtől számított harmadik hónap
utolsó napjában állapította meg.

A mellékelt értekezést a bírálat elkészítése után sziveskedjék átadni tanszéke könyvtárosának lel-
tárba vétel és a könyvtárban való elhelyezése céljából.

1969. nov. 26.
Szeged,

Kalcsin László

.....
d é k á n

A kiadmány hiteles :

[Signature]
.....
dékáni hiv. vezető

Dr. Serfőző Lajos docens
Kapták :
Dr. Rácz János tszv. docens
..... tanszékvezető
Dr. Szilágyi Pál tanszéki könyvtáros
Dr. Horváth I. Károlyné tanszéki könyvtáros